

הישיבה המאתיים-וארבעים-וארבע של הכנסת השישית

יום שלישי, כ"ב טבת תשכ"ח (23 ינואר 1968)

ירושלים, הכנסת, שעה 16.01

א. הודעת יושב-ראש ועדת הכנסת על הקמתה של סיעת מפלגת העבודה הישראלית בכנסת

היו"ר ט. סנהדראי:

על החתום: בשם סיעת המערך לאחדות, פועלי ארץ ישראל – משה ברעם ורות הקטין. בשם סיעת רשימת פועלי ישראל (רפ"י) – מרדכי בן-פורת ומרדכי סורקיס.

ועדת הכנסת אישרה את השם, ובוה הנני מודיע על כך לכנסת.

יורשה לי להוסיף לכך את ברכתי לכנסת, שהקמת סיעה זו תהיה לברכה לפרלמנטריסם הישראלי ולכנסת בעבודתה.

היו"ר ט. סנהדראי:

אני מבינה שבזה אנו מקבלים לתשומת-לב את ההודעה, ואני מצטרפת לברכת יושב-ראש ועדת הכנסת. בהצלחה.

הנני מתכבדת לפתוח את ישיבת הכנסת. ראשונה, הודעה ליושב-ראש ועדת הכנסת.

ברוך אזניה (יו"ר ועדת הכנסת):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה. יש לי הכבוד למסור לכנסת את ההודעה הבאה:

ועדת הכנסת קיבלה את המכתב הבא:

"הננו מתכבדים להודיעכם כי החלטנו על מיוזג שתי הסיעות בכנסת: המערך לאחדות פועלי ארץ ישראל וסי-נת רשימת פועלי ישראל (רפ"י) לסיעה אחת. מכאן ואילך תיקרא הסיעה המאוחדת "סיעת מפלגת העבודה הישראלית בכנסת". נא להביא לאישור ועדת הכנסת השם המוצע. הסיעה תמנה חמישים וארבעה חברי הכנסת."

ב. שאלות ותשובות

היו"ר ט. סנהדראי:

נעבור לשמיעת שאלות ותשובות.

1. ייעול במשרדי הממשלה לריכוז ענייני התיירות בגוף אחד

חבר-הכנסת י. תמיר שאל את ראש הממשלה ביום "באדר ב' תשכ"ז (22 במארכ 1967):

שר העבודה, מר י. אלוך, הביע אתמול דעות בזכות צמצום מספר משרדי הממשלה וייעולם.

בעת חילופי הגברי במשרד המשטרה רמז ראש הממשלה על אפשרות ביטול משרדים ממשלתיים מסויימים בבוא הזמן.

ד"ר י. פורדר, יושב-ראש מועצת המנהלים של הבנק הלאומי לישראל, דיבר אתמול באסיפה השנתית של מועצת המנהלים של הבנק הלאומי לישראל על הצורך לצמצם את מספר הגורמים המטפלים בתיירות ולאחדם למסגרת אחת מתכננת ומבצעת.

כל ההודעות הנ"ל מרמזות על מגמה מסויימת, וב-התאם לכך הנני לבקש את ראש הממשלה להשיביני:

1. האם קיימת תכנית לצמצום את משרדי הממשלה ולאחדם?

2. האם דנה הממשלה באפשרות ריכוז כל הקשור בתיירות במסגרת אחת בעלת סמכות מלאה לעידוד הע"ן החשוב?

ראש-הממשלה ל. אשכול:

לשאלה מס' 1 – בדיקת מסגרות ארגוניות ושינוי בהתאם לנסיבות אינה תהליך חד-פעמי, אלא תהליך מת-מיד. ועדת הייעול הבין-משרדית הוקמה כגוף של קבע כדי לבצע תפקיד זה. הוועדה בודקת נושאים שונים בשטחי פעולת הממשלה, כדי למצוא להם מבנה ארגוני

מתאים. אציין לדוגמה מספר נושאים שכבר נבדקו: (א) חלוקת העבודה בין הסוכנות היהודית (מחלקת ההתייש-בות) ומשרד החקלאות; (ב) הקמת שירות לפיקוח על טיב המזון; (ג) העברת סמכויות והטיפול בגיוס ממשרד הבטחון לצה"ל; (ד) חלוקת עבודה בין הממשלה והר-שויות המקומיות בקשר לגביית מסי רכוש; (ה) ריכוז תהליכי השומה, הגביה והאכיפה של מס הכנסה וביטוח לאומי.

עד כה לא הציעה הוועדה צמצום מספר המשרדים הממשלתיים, והממשלה לא החליטה על כך.

לשאלה מס' 2 – נושא התיירות יש לו נגיעה בקשת רחבה של נושאים שעליהם מופקדים משרדים שונים.

מרבית הפונקציות העוסקות במישרים בנושא התי-רות רוכזו במסגרת משרד התיירות. למסגרת זו הועברו כל הסמכויות של החברה הממשלתית לתיירות וכן הועב-רה המחלקה לעידוד תיירות פנים ממשרד המסחר והת-עשיה.

אשר לשאר הפונקציות שיש להן נגיעה לנושא התיירות והמופקדות בידי משרדים אחרים, מתקיימות מסגרות תיאום בין לבין משרד התיירות המבטיחות כי שיקולי ענף זה יובאו בחשבון בעת קביעת מדיניות. יחד עם זאת, אנו בודקים באופן שוטף את האפשרות של ריכוז פונקציות קרובות או משלימות נוספות.

2. טענותיו של מר אלבין, העורך לשעבר של "ניצוץ", כלפי שניים מיועצי ראש הממשלה

חבר-הכנסת א. אבנרי שאל את ראש הממשלה ביום "ז' באדר ב' תשכ"ז (29 במארכ 1967):

במכתב שנתפרסם ב"הארץ" מיום 26 במארכ 1967, חתום על-ידי מר מ. אלבין, העורך לשעבר של עתון הס-

4. שמירה על האתרים ההיסטוריים והארכי-אולוגיים ביהודה ובשומרון

חברי הכנסת ג. כהן שאל את ראש הממשלה ביום כ"א בסיון תשכ"ז (29 ביוני 1967):

בעקבות ידיעות שונות שנתפרסמו בעתונות ונמסרו מפי מבקרים באזורי הממשל של הגדה המערבית, אודה לך אם תשיבני על השאלות הבאות:

1. מהי הרשות המוסמכת המופקדת על השמירה והטיפול באתרים ההיסטוריים והארכיאולוגיים שבשטחי הממשל של הגדה המערבית?
2. האם נתנה הרשות המוסמכת הוראות ברורות בקשר לשמירה ולטיפול באתרים אלה?
3. האם היו מקרים של חריגה מן ההוראות?
4. באם כן — אילו אמצעים ננקטו?

ראש-הממשלה ל. אשכול:

לשאלה 1 — ליד מפקדת כוחות צה"ל בגדה המערבית יש נציגות של אנף העתיקות, אשר בתחום סמכותה נמצאים האתרים ההיסטוריים והארכיאולוגיים.

בעקבות פניית שר הבטחון מיום 20 ביוני 1967 קיבלה עליה רשות הגנים הלאומיים את הטיפול והאחריות בשלושה אתרים מן המבוקרים ביותר בגדה המערבית: שומרון (סבסטיה), ארמון הישמש ביריחו וחירבת קומראן. כן מתכננת הרשות טיפול בשני אתרים נוספים: הרודיון ובריכות שלמה. לביצוע שיפורים בשנת הכספים הבאה הגישה הרשות לאישור מפקדת כוחות צה"ל בגדה המערבית רשימה של חמישה אתרים היסטוריים נוספים.

מלבד זאת מטפלת הרשות יחד עם הרבנות הצבאית במערכת המכפלה ובקבר רחל.

לשאלה 2 — באתרים המוחזקים על-ידי רשות הגנים הלאומיים ניתנו הוראות ברורות בקשר לשמירה ולטיפול בהם.

לשאלות 3 ו-4 — לא ידועים לנו כל מקרי חריגה מן ההוראות באתרים המוחזקים על-ידי הרשות.

5. ידיעה בעהונות על דברי ראש הממשלה

על הקמת יחידה פלשתיאית אוטונומית

חברי הכנסת א. שוסטק שאל את ראש הממשלה ביום ג' בתמוז תשכ"ז (11 ביולי 1967):

בראיון בעתון „לה מונד" הפריסאי, כפי שהוא מצוטט בעתון „הארץ" הישראלי מיום 9 ביולי 1967, אמר כבוד ראש הממשלה כי „בשאלת הפליטים אפשר לחשוב על הקמת יחידה פלשתיאית, שגבולה יהיה הירדן, ושכלול את הרכיזים העירוניים הגדולים, כגון שכם, ג'נין, קלקיליה ויריחו". תהיה זו, אמר ראש הממשלה לפי המצוטט באותו עתון, „מסגרת של משטר אוטונומי, שיקיים קשרים כלכליים, מסחריים ואף תרבותיים עם ישראל".

כבוד ראש הממשלה מתבקש להשיבני:

1. האם באמת אמר ראש הממשלה את הדברים המצוטטים לעיל?
2. האם אפשרות כזו של אוטונומיה ערבית בגדה המערבית של הירדן נידונה בממשלה?

טודנטים „ניצוץ", טוען הנ"ל כי הא"א יפה וכידן, המשמש כיועצי ראש הממשלה, במסגרת נסיונם למנוע פרסום קריקטורה ב„ניצוץ", כינו את עתון „הארץ" כ„אויב המדינה" ו„בטאונה של רפ"י".

בהמשך מכתבו טוען מר אלבין, כי השניים הטעוהו בכך שטענו כי „הארץ" לא עקביר לאישור הצנזורה ידיעה בדבר עיכוב „ניצוץ"; לאחר מכן טען מר כידן כי הוא הוטעה בקשר לכך.

שאלות הן:

1. האם הידיעה הנ"ל נכונה?
2. אם היא נכונה —
- א. האם מוסמכים היו שני הפקידים הנ"ל לקבוע כי „הארץ" הוא „אויב המדינה"?
- ב. על סמך מה היתה מבוססת הקביעה כי „הארץ" משמש כבטאונה של רפ"י?
- ג. על-ידי מי הוטעה מר כידן בשעה שטען כי „הארץ" לא העביר לאישור הצנזורה ידיעה בדבר עיכוב „ניצוץ"?

ראש-הממשלה ל. אשכול:

לשאלה 1 — הידיעה אינה מדויקת. מר אלבין עצמו לא השתתף בשיחה, אלא הוא בבחינת עד מפי עד. לשאלה 2 — א) האדונים יפה וכידן טוענים כי הם לא קבעו שהעתון „אויב המדינה". ב) האדונים הנ"ל טוענים כי לא קבעו שהעתון משמש כבטאונה של רפ"י. כאשר דובר בשיחה על פניה למערכת עתון אובייקטיבי שאיננו מושפע מיוזמי המפלגות במדינה, ציינו שני הפקידים כי „הארץ" אינו יכול להיחשב בעניין זה כעתון אובייקטיבי, מאחר שהוא נותן מקום רב לדעות של מפלגה אחת והדבר ידוע לכל קוראי „הארץ". לדעתם ולדעת רבים, אין העתון יכול להיחשב אובייקטיבי ביחסו לממשלה. ג) לא היתה כאן הטעיה, אלא אי-הבנה.

3. ידיעה על ביקורת שנמתחה בשיבת הממשלה על אופן מסירת אינפורמציה על פעולת צה"ל

חברי הכנסת א. אבנרי שאל את ראש הממשלה ביום כ"ג בניסן תשכ"ז (3 במאי 1967):

ב„ידיעות אחרונות" מיום 14 באפריל 1967 נתפרסמה ידיעה ובה נאמר כי ראש הממשלה נדרש, בשיבת הממשלה, למתוח ביקורת על נימת ההתדרבבות שבה התבטאו מספר בעלי תפקידים בעת מסירת אינפורמציה על פעולת צה"ל בצפון ביום 7 באפריל 1967.

שאלות הן:

1. האם הידיעה הנ"ל נכונה?
2. אם הידיעה נכונה —
- א. האם העיר ראש הממשלה לאנשים הנוגעים בדבר?
- ב. מי היו „בעלי התפקידים" אשר נזופו על-ידי ראש הממשלה?

ראש-הממשלה ל. אשכול:

אינני נוהג למסור ידיעות מישיבות הממשלה גם בתשובה לשאלתה. נדמה לי כי מוטב שחברי הכנסת יזכרו זאת ולא ישאלו, בשום צורה מן הצורות, על הנעשה בישיבות הממשלה.

2. האם נכונים דברי שר העבודה כי „ההחלטות בנידון זה נתקבלו על דעת כל חברה של ממשלת הלי-כוד הלאומי“?

ראש-הממשלה ל. אשכול :

אין ביכולתי למסור על הדיונים, השיקולים, ההחל-טות ודרכי ההצבעה של הממשלה, מחוץ למה שנמסר על-ידי מזכירת הממשלה.

8. עמדת הממשלה בעניין הקמת יחידה פלשתינאית אוטונומית

חברי-הכנסת א. אבנרי שאל את ראש הממשלה ביום י' בתמוז תשכ"ז (18 ביולי 1967) :

בראיון שמסר ראש הממשלה ושנתפרסם ב„לה מונד“ ביום 8 ביולי 1967 העיר ראש הממשלה, כי אפשר לחשוב על הקמת יחידה פלשתינאית אוטונומית, שגבו-לה יהיה הירדן ושתכלול את הריכוזים העירוניים הגדו-לים בגדה המערבית, כגון שכם, ג'נין, קלקיליה ויריחו. שאלותי הן :

1. האם העלה ראש הממשלה את ההצעה הנ"ל בפני כתב העתון?

2. אם העלה —

א. האם ההצעה להקמת יחידה כנ"ל נידונה בממ-שלה?

ב. האם נתקבלה על-ידי הממשלה החלטה ליוזם הקמת יחידה כנ"ל?

ג. האם דנה הממשלה על צורת הקשר בין היחידה האוטונומית הנ"ל לבין ישראל?

ראש-הממשלה ל. אשכול :

בעניין זה השיבותי היום על שאילתה דומה של חברי-הכנסת שוסטק.

הי"ר ט. סנהדראי :

שאלה נוספת לחברי-הכנסת אבנרי.

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש) :

אדוני ראש הממשלה, האם בכלל הובא לפני הממ-שלה מחקר רציני בבעיות הכרוכות בהקמת מדינה פלשתינאית, כדי שיהיה לממשלה על מה להסתמך בבו-אה לדון בגושא זה, אם תדון?

ראש-הממשלה ל. אשכול :

הייתי אומר שגם עניין זה נכנס למסגרת הטאבו שאני חושב כי אני חייב בו. אמנם יכול הייתי לומר שאינני זוכר שהוגש מסמך כזה, אבל מאחר שאתה שואל אינני רוצה להשיב כך, שהרי בדרך זו אנו יכו-לים להביא לכאן את כל העניינים הנידונים בממשלה. אנו מצטערים על דליפות והדלפות; שאני אעשה זאת מעל במת הכנסת — דומני שאין זה הולם.

9. אולפן לערבית שליד בית-הספר למדעי המדינה בירושלים

חברי-הכנסת ש. כהן-צידין שאל את ראש הממשלה ביום י"ט בתמוז תשכ"ז (27 ביולי 1967) :

כבוד ראש הממשלה מתבקש להשיביני :

1. הנוכח הדבר שהאולפן לערבית שליד בית-הס-פר למדעי המדינה בירושלים, אשר הכשיר עתודה של

3. האם כתוצאה מדיון כזה קבעה הממשלה עמדה לגבי רעיון אוטונומיה זו?

ראש-הממשלה ל. אשכול :

לשאלה מס' 1 : אין זאת אלא שהכותב או העתון „לה מונד“ או „הארץ“ בלבד את היוצרות, ואני מניח שביטוי זה מובן לכל אדם.

לשאלות מס' 2 ו-3 : אין אני נוהג למסור על דברים הנמצאים או שאינם נמצאים בדיוני הממשלה, וזאת גם כשהתשובה שלילית, כי מתוך „לאו“ ניתן ללמוד על ה„הן“.

הי"ר ט. סנהדראי :

שאלה נוספת לחברי-הכנסת שוסטק.

אליעזר שוסטק (המרכז החופשי) :

נכון שהביטוי „לבלבל את היוצרות“ הוא מוכר, אבל לא קיבלתי תשובה לשאלה : האם נכונה הידיעה שהתפרסמה באחד משני העתונים או לא ?

ראש-הממשלה ל. אשכול :

מן הביטוי „לבלבל יוצרות“ משתמע שהתשובה היא, כי הידיעה איננה נכונה. אבל מובן שהעניין איננו פשוט כל-כך, שכן, אילו היה פשוט, הייתי מסתפק בת-שובה „לא“. אם אינני טועה, אפילו פירסמו הודעת הכח-שה או תמיהה גדולה על הפרסום הזה.

6. הגירה ועליה של יהודים יוצאי לבנון

חברי-הכנסת א. שוסטק שאל את ראש הממשלה ביום ג' בתמוז תשכ"ז (11 ביולי 1967) :

ב„מעריב“ מיום 30 ביוני 1967 נמסר כי רבים מיהודי לבנון עזבו מדינה זו מחשש של התנקשויות, והם חונים עתה בצרפת בדרכם לארצות-הברית, לברא-זיל, לקנדה ולאוסטרליה.

אבקש את כבוד ראש הממשלה להשיביני :

האם נעשות פעולות כדי לשכנע יהודים אלה לעלות לישראל?

ראש-הממשלה ל. אשכול :

הסוכנות היהודית עושה מאמצים כדי לשכנע יהו-דים בכל אתר ואתר לעלות לישראל. כידוע, נידון הנו-שא בוועדת החוץ והביטחון, ואין אפשרות להרחיב את הדיבור מעל במת הכנסת.

7. שיקולים שמנעו התקדמות צה"ל לקהיר ולדמשק

חברי-הכנסת א. טיאר שאל את ראש הממשלה ביום ג' בתמוז תשכ"ז (11 ביולי 1967) :

מר אליהו עמיקם כותב במאמר שהופיע בעתון „ידעיות אחרונות“ מיום 7 ביולי 1967, כי בעקבות הת-חושה, שניתן היה להביא את השלום על ידי כיבוש קהיר ודמשק, שאל את שר העבודה לדעתו על כך, וזה אמנם אישר כי „הדרך לקהיר ולדמשק היתה פתוחה לפני“ נו מבחינה צבאית, אולם הכריעו כאן שיקולים מדיניים, וההחלטות בנידון זה נתקבלו על דעת כל חברה של ממשלת הליכוד הלאומי.

כבוד ראש הממשלה מתבקש להשיביני :

1. מה היו השיקולים המדיניים האמורים?

לשאלות 3 ו-4 — פקידה זו ביקשה לעבוד בכל עבוֹר דה שתינתן לה בביתן, וביקשה שנעסיק אותה במשך כמה שבועות או לכל היותר חודשיים. ביכרנו להעסיק פקידה זו על פני ישראלי אחר הנמצא בחוץ-לארץ, היות ויש לה נסיון בסוג עבודה זה והנסיון שהיא תרכוש במונטריאול יהיה לעזר רב ביריד המזרח בתל-אביב.

לשאלה 5 — את הוצאות נסיעתה לא שילמנו. הנ"ל קיבלה תשלום מאתנו להוצאות אחזקתה במקום בלבד.

לשאלה 6 — בקשר לבטיות תקציביות, רצוני להודיע גיש בהודמנות זו שצוות ביתן ישראל אשר השתרע על פני 3,000 מטרים מרובעים — ואשר קהל המבקרים בו הגיע ל-5 — 6 מיליון — מנה 21 איש. ביתנים אחרים בגודל זה או בעלי מספר מבקרים דומה החזיקו מנגנון קבוע של לא פחות מ-100 איש.

תקציבו של הביתן הישראלי היה שליש לעומת ביתני מדינות אחרות בהיקף דומה. יש להעריך את הממו"נים על הביתן, שהצליחו בתקציב קטן יחסית להעמיד ולנהל ביתן אשר הביא כבוד רב למדינה.

אגב, כאשר הייתי לאחזונה בקמרה, עברתי בשלג סביב הביתן שלנו בתערוכת "אקספו". חתמתי על מגי"ל המוסרת את הביתן לרשות עיריית מונטריאול. בשנה הבאה הם מתכוונים להמשיך ולהשתמש בביתן. אם תרצה ישראל להשתמש בו, תוכל לעשות כן.

11. נתונים מספריים על המתנדבים שהגיעו לארץ

חבר-הכנסת י. תמיר שאל את ראש הממשלה ביום כ"א באלול תשכ"ז (26 בספטמבר 1967):

עם פרוץ מלחמת ששת הימים ולאחריה החלו מגיעים לארץ מתנדבים לעזרת ישראל.

אודה לכבוד ראש הממשלה אם ישיבני:

1. מהו מספר המתנדבים שהגיעו לארץ?
2. במה הועסקו בתקופת המשבר ולאחר המלחמה?
3. כמה מהם נקלטו בישראל ומתעתדים להישאר בה?

4. מה הן תכניות הממשלה למען סיוע בידי המתנדבים במישור התעסוקה, החינוך והקליטה?

ראש-הממשלה ל. אשכול:

לשאלה 1 — מספר המתנדבים שהגיעו לארץ מאז יוני שנה זו — 7,435.

לשאלה 2 — הועסקו בתקופת המשבר ולאחריה:

בקיבוצים	— 4,970
במושבים	— 415
כפלוגות עזר אזרחית לצבא	— 1,090
פעולות שיקום בירושלים	— 230
נח"ל	— 154
חפירות ארכיאולוגיות	— 125
מחנה להכשרת קרקע של הקרן הקיימת לישראל	— 110
מחנה כורים	— 40
רופאים ואחיות	— 255
שונים	— 46

בסך הכל 7,435

יודעי ערבית (שפה, גיבס, היסטוריה וגיאוגרפיה) לשבי-עת ציון המחלקות הזקוקות לאנשים אלה, ואשר היה בפיקוחו של כבוד ראש הממשלה, נסגר מחוסר תקציב? 2. אם התשובה לשאלה 1 חיובית, האם החלטה זו מתיישבת כיום עם הנסיבות החדשות הדורשות ידי-עת השפה הערבית מממשכילי הציבור העברי בשירות המדינה?

ראש-הממשלה ל. אשכול:

לשאלה 1 — התשובה שלילית.

לשאלה 2 — היקפם של שני האולפנים לערבית, הקיימים ליד בית-הספר למדעי המדינה בירושלים, הורחב ומספר תלמידיהם גדל במידה ניכרת.

10. שיוגר פקידה מיוחדת לביתן הישראלי בתערוכת מונטריאול

חבר-הכנסת א. טיאר שאל את ראש הממשלה ביום ז' באלול תשכ"ז (12 בספטמבר 1967):

ב"הארץ" מיום 23 ביולי 1967 פורסמה ידיעה הבאה: "משרד ראש הממשלה שלח פקידה ישראלית לע"ב כדוברת וכמנהלת יחסי הציבור של הביתן הישראלי במונטריאול שייסגר בעוד חודשיים. האחראי על הביתן במשרד ראש הממשלה אמר כי נוסף לפקידה יישלחו עוד שני עובדים לביתן. הוא ציין כי אין סתירה בין הוראות התקשי"ר "עובדים בחוץ-לארץ" לבין המקרה של הפקידה, שכן, כאשר תגיע לקנדה, תחשב לעובדת מקומית ואפשר יהיה להעסיקה".

אבקש את כבוד ראש הממשלה להשיבני:

1. האם נכונה ידיעה זו?
2. אם התשובה לשאלה מס' 1 היא בחיוב, האם נתקבלה פקידה זו לעבודה בהתאם למקובל לגבי העסקת ישראלים בחוץ-לארץ?
3. האם נעשה נסיון למצוא עובד מתאים לכך בין הסטודנטים הישראליים הנמצאים בקנדה או בארצות-הברית?
4. האם איש מבין המועמדים האפשריים, שכבר נמצאים בקנדה או בארצות-הברית, לא נמצא כשיר לתפקיד?

5. מי ישלם את הוצאות נסיעתה ומי ישלם את משכורתה של הפקידה?

6. האם תקציב משרד ראש הממשלה עקב קשיי מיומן, עליו הודע לאחרונה, אינו חל גם על שיוגר פקי-דה זו ועובדים נוספים אחרים מישראל לביתן בתערוכת מונטריאול?

ראש-הממשלה ל. אשכול:

לשאלה 1 — הפקידה שמזכיר אותה חבר-הכנסת טיאר לא נשלחה על-ידי משרד ראש הממשלה כדוברת ביתן ישראל בתערוכת מונטריאול וכמנהלת יחסי הציבור של ביתן זה.

לשאלה 2 — הפקידה הנ"ל עוסקת ביחסי ציבור וארגון כינוסים ביריד המזרח בתל-אביב והיתה מעוניינת להשתלם בתערוכת מונטריאול; מנהלי יריד המזרח המליצו מאד על קבלתה לעבודה זו והיו מעוניינים בנסיעתה.

והוקמו ועדות אחדות לבחינתן. החומר והלקחים יובאו לפני משתתפי הוועידה הכלכלית באפריל.

13. שיעור דמי הכניסה לאתרי ההיסטוריים

חבר-הכנסת א. שוסטק שאל את ראש הממשלה ביום ו' בתשרי תשכ"ח (10 באוקטובר 1967):

רשות הגנים הלאומיים, המחזיקה בחלק מן האתרים ההיסטוריים בארץ ישראל, לרבות באותם שטחים ששוחררו לאחרונה, גובה דמי כניסה גבוהים ביותר — 2.50 ל"י — מכל מבקר באתרים אלה.

כתוצאה מכך נמנעת, בפועל, אפשרות הכניסה ממבקרים רבים.

אבקש את כבוד ראש הממשלה להשיבני:

1. על דעת מי נקבעו מחירי כניסה גבוהים אלה?
2. מה היה קנה-המידה שלפיו נקבע שיעור הסכום?
3. האם נקבע מחיר גבוה זה לתקופת זמן ממושכת, או שיש בדעת הרשויות המוסמכות להנמיכו?

ראש-הממשלה ל. אשכול:

לשאלה 1 — דמי הכניסה בסך 2.50 ל"י נקבעו בשני אתרים בשטחים המוחזקים על-ידי רשות הגנים הלאומיים ומפקדת כוחות צה"ל באזור הגדה המערבית. סכום זה נגבה מן המבקרים בלבד. מן הנוער ומן המבקר רים בקבוצות מאורגנות, נגבו דמי כניסה נמוכים יותר. חיללים במדינה היו פטורים מתשלום.

לשאלה 2 — קנה-המידה שלפיו נקבעים דמי הכניסה לאתרים הוא שיעור הסכומים הדרושים לאחזקת האתרים, בהתחשב בהכנסות המשווערות ממכירת כרטיסי כניסה. במשך כל שנות פעולתה של רשות הגנים הלאומיים, סכום ההוצאות עולה תמיד על ההכנסות והגרעון מכוסה מתקציב המדינה.

לשאלה 3 — המחיר הנ"ל של 2.50 ל"י היה בתוקף תקופה קצרה ביותר, והחל מיום 16 באוגוסט 1967 הוגו דמי כניסה נמוכים יותר, דוגמת הנהוגים ביתר אתרי רשות הגנים הלאומיים. דמי הכניסה הנהוגים כיום באתרים בשטחים המשוחררים הם 50 אגורות לנוער ו-1.50 ל"י למבוגר. קבוצות מאורגנות נהנות מהנחות וחיללים במדים פטורים מתשלום.

אין להניח ששיעור דמי הכניסה הנהוג כיום משמש מניעה לכניסת מבקרים לאתרים, שכן אינו אלא חלק קטן מיהר ההוצאות הכרוכות בטויל.

14. מעולות להגנת זכויותיהם של היהודים

באצות ערב

חברת-הכנסת ש. ארבלי-אלמולינו שאלה את ראש הממשלה ביום כ"ו בתשרי תשכ"ח (30 באוקטובר 1967):

נוכח הפרסומים המרובים המוסיפים להתפרסם בעיתונות הישראלית וגם בעיתוני חוץ-לארץ על גורלם המר של היהודים המתגוררים במצרים, בעיראק וביתר ארצות ערב, ועל מעשי ההתעללות הברברית בהם מצד השלטונות והאוכלוסיה, על גזילת רכושם ושליטת כל זכויותיהם, ונוכח סכנת החיים שהם נתונים בה, — רצוני לשאול את כבוד ראש הממשלה:

1. האם נקטה ממשלת ישראל אמצעים נאותים וסבירים להבטחת זכויותיהם האזרחיות של היהודים המתגוררים במדינות ערב?

לשאלה 3 — נקלטו בישראל:

בעבודות ובמוסדות לימוד גבוה — קרוב ל- 700

כמגוייסיים לנח"ל 157

בסך הכל 857

מבין 7,435 המתגדבים סיימו את שירותם וחזרו לחוץ-לארץ כ-3,000. מתוך הנותנים יש להניח כי 800 — 1,000 יישארו בארץ. זאת אומרת שבערך 25% ייקלטו כעולים.

לשאלה 4 — משרדי הממשלה הנוגעים בדבר עושים, כל אחד בתחומו, את כל הניתן על מנת להקל על המתגדבים הרוצים להישאר בארץ ולהשתקע בה.

הי"ר ט. סנהדראי:

שאלה נוספת לחבר-הכנסת תמיר.

יוסף תמיר (גח"ל):

האם קיימת בממשלה תכנית להפוך את מפעל ההתגדבות מחוץ-לארץ למפעל של קבע?

ראש-הממשלה ל. אשכול:

במידה שידוע לי, לא קיים כדבר הזה. ענייני העליה והקליטה הם עכשיו מן הנושאים הרוטטים ביותר. אנו בממשלה מטפלים בנושא זה, אם כי עדיין לא במליאת הממשלה אלא בוועדותיה השונות. מובן שהסוכנות מטפלת בשאלה זו. עד הקונגרס הציוני, שיתכנס בעוד שלושה חודשים לערך, יידונו מחשבות, הצעות ותכניות לקליטת העליה מן הסוג של מתגדבים צעירים וגם לקליטת העליה בכלל, כדי שיבואו לישראל עולים מרו-בים ככל האפשר מכל הארצות. דגש חזק מושם עכשיו בעליה מארצות הרווחה.

12. תוצאותיו של הכנס הכלכלי שנערך

בירושלים באוגוסט 1967

חברת-הכנסת י. תמיר שאל את ראש הממשלה ביום ו' בתשרי תשכ"ח (10 באוקטובר 1967):

ב-10 באוגוסט נעל בירושלים הכינוס של אישי כספים וכלכלה יהודיים מרחבי תבל שדן בקידום המשק בארץ, בטיפול השקעות חוץ, בהגברת היצוא ובכל הקשור בפיתוח הכלכלי.

הן מדברי שר האוצר במסיבת העתונאים שנתקיימה עם נעילת הכינוס והן מהדיועתי ב"קול ישראל" בשבת (12 באוגוסט), מתקבל הרושם שראש הממשלה והשרים העוסקים בענייני כספים, כלכלה וייצור, למדו הרבה מן ההצעות הקונסטרוקטיביות והן מן הביקורת העניינית שנשמעה.

אי לכך אבקש מכבוד ראש הממשלה להשיבני:

1. מתי ייערך הכנס הכלכלי הבין-לאומי הנרחב שעליו הוחלט בדיון הנ"ל?
2. האם נערך סקר ההצעות שוועלו בכנס הנ"ל והאם נבדקו אפשרויות הגשמתן?

ראש-הממשלה ל. אשכול:

1. הוועידה הכלכלית עומדת להתכנס בירושלים בתחילת חודש אפריל 1968.
2. לאור ההערות, שנשמעו בכנס הכלכלי שנערך בחודש אוגוסט שנה זו, נערך סקר ההצעות וההערות

16. בדיקת הטענות שהועלו כלפי המנהל האזורי של מס קניה בחיפה

חברי-הכנסת א. אבנרי שאל את שר האוצר ביום י"א בכסלו תשכ"ח (13 בדצמבר 1967):

כפי שנמסר לי, נערכה מטעם קצין הבטחון של אגף המכס והבלו חקירה בקשר לטענות שהועלו כלפי המנהל האזורי של מס קניה בחיפה. נטען כלפי המנהל, כי קיבל טובות הנאה למיניהן.

עוד נמסר לי כי התיק הנדון נגנז, לאחר שנשתיימה החקירה, למרות הדין-יחשבוני המרשיע של קצין הבטחון.

שאלות הן:

1. האם הדיעה הנ"ל נכונה?
2. אם היא נכונה — מדוע לא נקטו כל הליכים נגד הפקיד הנ"ל?

סגן שר האוצר צ. דינשטיין:

1. נכון שהועלו טענות, אך הבדיקה שנערכה מצא אה שאינן מבוססות.
2. לאור תשובתי ל"א לא היה מקום להליכים כל-שהם.

17. הלוואות שהעניק הבנק הבין-לאומי לשיקום ולפיתוח למדינת ישראל ולמפעלים ישראליים

חברי-הכנסת ת. טובי שאל את שר האוצר ביום י"ז בכסלו תשכ"ח (19 בדצמבר 1967):

בדברי ההסבר לחוק רשות הנמלים, תשכ"א — א — מסקנה (הצעת חוק מס' 446, עמ' 84) נאמר, בין היתר: "מסקנה זו (הקמת הרשות) מילאה תפקיד חשוב במשא-ומתן עם הבנק הבין-לאומי לשיקום ולפיתוח, שאליו פנתה הממשלה בבקשת הלוואה גדולה לבניין נמל אשדוד. מסגרת זו של רשות ממלכתית תאפשר, גם בעתיד, לגייס אמצעים נרחבים להשקעות גדולות בנמלים...". המדינה קיבלה בשעתה הלוואה בסך 27.5 מיליון דולר לתקופה של 25 שנה. הלוואה זו היתה קשורה בשיעבוד ההכנסות של נמלי הארץ לבנק הנ"ל. בשנת הכספים 1966/67 נתקבלו מאותו הבנק הלוואות נוספות והחוב לבנק הבין-לאומי לשיקום ולפיתוח, שבשלי-טה אמריקנית, הסתכם ב-31 במאוס 1967 ב-46.6 מיליון דולר, שערכם היה לפני הפיתוח 139 מיליון לירות ואחרי הפיתוח 163 מיליון לירות.

הנני לשאול את כבוד השר:

1. האם ההכנסות של נמלי הארץ עדיין משועבדות לבנק הבין-לאומי לשיקום ולפיתוח או לבנק אחר?
2. אם כן — מה סכום הערבויות, אשר מובטחות על-ידי שיעבוד כזה?
3. האם המילואים הנוספים שנתקבלו מן הבנק הנ"ל הובטחו גם הם על-ידי שיעבוד ההכנסות מנמלי הארץ — או על-ידי שיעבוד אחר ואיזה?

סגן שר האוצר צ. דינשטיין:

1 — 2: לפי ההסכם מיום 9 בספטמבר 1960 הלוואה

2. האם נעשו פעולות שמוסדות בין-לאומיים מתאימים יטפלו בשיפור מצבם של היהודים בארצות ערב?

3. האם נעשו פעולות במוסדות אור"ם להפעלתם להגנת זכויותיהם של היהודים בארצות ערב?

4. באם כן — האם נשאו הפעולות פרץ?

ראש-הממשלה ל. אשכול:

הנני מפנה את השאלת לדברי שר החוץ בכנסת בנושא זה ביום 6 בדצמבר 1967, בתשובה להצעה לסדר-היום של חברי-הכנסת האוזנר ופתל. הכנסת החליטה, כזכור, בו ביום להעביר את הנושא לדיון בוועדת החוץ והבטחון.

15. ידיעה ב"מעריב" על הצהרות של ראש הממשלה באוזני עתונאים בעניין וייטנאם

חברי-הכנסת א. חביבי שאל את ראש הממשלה ביום י"ט בחשוון תשכ"ח (22 בנובמבר 1967):

בעתון "מעריב" מיום 21 בנובמבר 1967 פורסם, כי כבודו אמר בדאיון עם ראנדולף הרסט הבן: "העניין (של הודעה פומבית ישראלית בזכות מדיניות ארצות-הברית בווייטנאם) נמצא עתה בעיון. ממשלת ישראל מקיימת התייעצויות עם אנשים בארצות-הברית בנוגע לצעדים שישראל עשויה לנקוט". כן נאמר באותה כתבה ב"מעריב", שהעתונאי קינגסבורי סמית מצטט בטור שלו את דבריו של כבוד ראש הממשלה: "הוא (ראש ממשלה) לת ישראל) מרגיש, שישראל וארצות-הברית מגינות על אותם עקרונות של חירות ודמוקרטיה" ו"מנהיגי ישראל מאמינים, שישנו קשר בין המורח התיכון לווייטנאם".

לאור העובדה, שהאנושות המתקדמת בכל העולם, ובארצות-הברית גופה, מתנגדת להתערבותה של ארצות-הברית בעניינים של וייטנאם ודורשת את הפסקתה, הנני לשאול את כבוד ראש הממשלה:

1. האם עניין של הודעה פומבית ישראלית בזכות מדיניות ארצות-הברית בווייטנאם נמצא עתה בדיון — ובאילו פורום?

2. האם קיימת תמיכה ישראלית לא-פומבית בו-כוח מדיניות ארצות-הברית בווייטנאם?

3. האם מקיימת ממשלת ישראל התייעצויות עם אנשים בארצות-הברית בנוגע לצעדים שישראל עשויה לנקוט בעניין תמיכה במלחמת וייטנאם — ובאילו צעדים המדובר?

4. האם נכון, שכבוד ראש הממשלה סבור שישראל אל וארצות-הברית מגינות על אותם העקרונות של חירות ודמוקרטיה, שמלחמת וייטנאם אחד מביטוייהם?

5. האם נכון, שמנהיגי ישראל רואים, כמו רבים בעולם, קשר בין המאורעות במזרח התיכון ובוייטנאם?

ראש-הממשלה ל. אשכול:

לשכת ראש הממשלה פרסמה ביום 22 בנובמבר 1967 הודעה המביעה תמיכה על הפרסום. אין לי מה להוסיף על הודעה זו.

סגן שר האוצר צ. דינשטיין:

א-ג: בשנת 1966 הראה ענף ביטוח כל-ירכב רווח של 40,000 ל"י. סכום זה מתייחס למחזור פרמיות בסך 60 מיליון ל"י בקירוב ולפיכך הוא נמוך מ-0.1%. מלבד זאת היה רווח חשבוני מהשקעות קרנות הביטוח של ענף כל-ירכב, שאנו אומדים אותו ב-300,000 ל"י בקירוב. לפיכך מתקבל עודף משני המקורות בשיעור של 0.6% לערך ממחזור הפרמיות.

בשנת 1964 היה הפסד עסקי בסך 10 מיליון ל"י בקירוב ובשנת 1965 — הפסד של 3.2 מיליון ל"י.

19. תקלות בהדפסת איגרות מפעל הפיס והפיקוח על המפעל

חבר-הכנסת א. אבנרי שאל את שר האוצר ביום כ"ד בכסלו תשכ"ח (26 בדצמבר 1967):

כפי שנתברר לאחרונה, נתגלו תוך כדי מכירה של איגרות מפעל הפיס כרטיסי הגרלה והים השייכים לאותה סידרה. לפני מספר חודשים נתגלו כרטיסי זוטא זהים. אני עצמי ראיתי כרטיסים זהים אלה.

במשפט שהתקיים בבית-המשפט המחוזי בתל-אביב, הביא נציג מפעל הפיס מכתב התנצלות על הוזהות בכרטיסי ההגרלה מן המדפיס הממשלתי.

נמסר לי גם כי הוגשו מספר תביעות נגד מפעל הפיס על אי-חלוקת פרסים למנחשי נישוון.

בקשר לכך הנני מבקש לדעת:

1. האם קיים פיקוח ציבורי על מפעל הפיס?
2. אם כן — מי מקיים את הפיקוח?
3. אם קיים פיקוח כנ"ל — מה סיבת התקלות הנ"ל?
4. האם קיים פיקוח על המדפיס הממשלתי בעת הגרלת כרטיסי האיגרות; אם כן — מי מקיים את הפיקוח?
5. מה היתה סיבת התקלה לגבי הדפסת כרטיסי ההגרלה הוהים, אצל המדפיס הממשלתי?

סגן שר האוצר צ. דינשטיין:

1. המפעל מנוהל על-ידי שבעה חברי הנהלה, שביניהם חמישה נציגים של הרשויות המקומיות ושני נציגים של משרד האוצר ומשרד הפנים.

2. בנוסף על הפיקוח הציבורי הנ"ל, קיים גם פיקוח של מבקר המדינה, מלבד הפיקוח של רואה החשבון נות של מפעל הפיס.

3. הפיקוח מטעם הנהלת מפעל הפיס אינו חל על עבודת המדפיס הממשלתי, מאחר שהמדפיס עצמו נתון לפיקוח ממשלתי ולפיקוחו של מבקר המדינה.

4. בסעיף 3 ישנה תשובה גם על שאלת הפיקוח על המדפיס הממשלתי, שהוא אחת השלוחות של משרד האוצר.

5. התקלה היתה טכנית במקורה. הפיקוח על הדפסת כרטיסי מפעל הפיס הוא קפדני במיוחד ומבטיח שבדרך כלל לא יקרו תקלות מצערות מסוג זה שהעלה השואל.

היו"ר ט. סנהדראי:

שאלה נוספת לחבר-הכנסת אבנרי.

הבנק העולמי למדינת ישראל סכום של 27.5 מיליון דולר להקמת גמל אשרד. ההלוואה הנושאת ריבית של 5.75% לשנה עומדת לפרעון ב-41 תשלומים חצי-שנתיים שיסתיימו ב-15 באוגוסט 1985. על-פי חוזה ההלוואה התחייבה המדינה להפריש לפרעון הקרן והריבית סכומים מתאימים מהכנסות הנמלים במטבע-חוץ. התחייבות זו תעמוד בעינה עד שייפרע המילווה בשלמותו. להבנת סדר הגודל של ההתחייבות האמורה, אציין כי התשלומים השנתיים לבנק העולמי על חשבון קרן וריבית מסתכמים ב-2 מיליון דולר בקירוב, בעוד שהכנסות רשות הנמלים — שחלק ניכר מהן במטבע-חוץ — הגיעו ב-1966/67 ל-80 מיליון ל"י בקירוב.

אין כל שיעבוד נוסף של הכנסות רשות הנמלים לבנק אחר או בקשר להלוואה אחרת של הבנק העולמי.

3: מדינת ישראל קיבלה מן הבנק העולמי מילווה נוסף בסך 22 מיליון דולר, על-פי ההסכם מיום 17 באוקטובר 1962. מילווה זו נושא ריבית בשיעור של 5.5% ועומד לפרעון ב-27 תשלומים חצי-שנתיים שיסתיימו ב-15 בינואר 1980; הוא נועד למימון תכנית הרחבת הכבישים. למילווה זו ולסדרי פרעונו אין כל קשר להכנסות נמלי ישראל.

הבנק העולמי הלווה סכומים נוספים למפעלים ישראליים: 25 מיליון דולר למפעלי ים המלח (הסכם מיום 11 ביולי 1961); 35 מיליון דולר לבנק לפיתוח התעשייה בישראל (20 מיליון דולר לפי ההסכם מיום 16 בספטמבר 1965, 15 מיליון דולר נוספים לפי ההסכם מיום 15 בנובמבר 1967). מדינת ישראל ערבה לפרעונם של מיליונות אלה, וגם להם אין כל קשר להכנסות הנמלים.

לבטחון ההלוואה שקיבלו מפעלי ים המלח, שיעבדו הם לטובת הנאמנים, שקבע הבנק העולמי, את מקרקעי הם וצידום. הבנק לפיתוח התעשייה הבטיח את ההלוואות שקיבל בשיעבוד צף על נכסיו.

הבנק העולמי הוא מוסד פיננסי בין-לאומי ומשתתפות בו 106 מדינות. לארצות-הברית 25% מזכויות ההצבעה, בהתאם להשתתפותה בהון המניות של הבנק. המיליונות שנתן הבנק עד כה הפנו רובם למדינות מתפתחות באסיה, באפריקה ובאמריקה הלטינית, והיוו גורם נכבד במימון השקעות הפיתוח במדינות אלה. יתרת המיליונות שנתן הבנק הסתכמה ליום 30 ביוני 1967 ב-4.8 מיליון דולר בקירוב. מיליונות אלה ניתנו בתנאים מסחריים, משום שהבנק העולמי מגייס חלק ניכר מן הסכומים שהוא מלווה בשוקי ההון, אולם תנאים אלה נוחים יחסית למה שיכולות מדינות מתפתחות להשיג ממקורות אחרים. תנאי הריבית, תקופות הפרעון והבטוחות נות שהזכרתי ביחס למיליונות שקיבלה ישראל — הם המקובלים לגבי כל ההלוואות שנותן הבנק העולמי.

18. מצבו של ענף ביטוח כל-ירכב

חבר-הכנסת ד. לוי שאל את שר האוצר ביום כ"ג בכסלו תשכ"ח (25 בדצמבר 1967):

אודה לכבוד השר אם ישיביני:

א. הנכונה הידיעה שבשנת 1966 לראשונה נסתיים ענף ביטוח כל-ירכב ברווח?

ב. בכמה הסתכם הרווח?

ג. מה היה מצב ענף זה בשנתיים הקודמות?

1967, הממונה על שמורות הטבע מר ע. פז הביע חשש להכחדתה של מושבת האלמוגים התת-ימית באילת והש-מדתה של שמורת הטבע הנדירה שם, עם הנחת צינור הנפט הגדול. אנשי שמורת הטבע דורשים נקיטת אמצעי בטיחות מירביים כדי למנוע נזילות בעת שאיבת הנפט מן המיכלית לצינור וכן להבטיח שאתרי נוף נדירים ברחבי הנגב לא ייפגעו כתוצאה מן העבודות להנחת הצינור הגדול. כזכור, פגעה הנחת הצינור הקטן לפני שנים בכמה אתרי נוף, בהם עין-זיק (אחד מנאות-המדבר המעטים בתחומי ישראל) ונקב-חמלה.

אי לזאת הנני לשאול את כבוד השר:

א. מה הם אמצעי הבטיחות שיינקטו למניעת נזי-לות בעת שאיבת הנפט מן המיכליות?

ב. האם יובטח שאתרי נוף ברחבי הנגב לא ייפגעו עם הנחת הצינור הגדול?

שר-התיירות מ. קול:

א. משרד האוצר, האחראי לביצוע הנחת צינור הנפט, הבטיח לנציגי משרד התיירות והורה לחברת תה"ל המבצעת את העבודה, להזמין מומחים בין-לאומיים בעלי מוניטין, אשר יקבעו את האמצעים הדרושים למניעת זיהום במי מפרץ אילת.

לפי הערכת מומחים, בכלל זה אנשי הוועדה למימי חופים, שמיוצגים בה משרדי התחבורה, הפנים והבטחון, וכן מומחים אחרים, הדבר ניתן לביצוע והשאלה היא של מחיר בלבד. עד לקביעת המומחים ביחס לאמצעים ולמיתקנים הדרושים, אין לאמוד את המחיר. אין כל סיבה שמיתקנים אלה לא יושלמו לפני הפעלת הצינור. משרד התיירות, המקיים מגע עם כל הגורמים הנוג-עים בדבר, דואג למניעת הזיהום ולשמירת אתרים, אך האחריות לביצוע נתונה בידי משרד האוצר.

ב. ידוע לנו שרשות שמורות הטבע נמצאת במגע מתמיד עם מתכנני הצינור. בעניה כולה נדונה עתה גם בוועדת הכספים של הכנסת, והגורמים האחראים במיש-רים על המפעל מטפלים בנושאים הכלולים בשאלתה.

22. הפסדים לבתי-המלון בתל-אביב עקב התערבותה של המועצה הדתית בעניין המופעים בלילי שבת

חברי-הכנסת ש. כהן-צידון שאל את שר התיירות ביום כ"ה בכסלו תשכ"ח (27 בדצמבר 1967):

בשבוע החולף הודיעה העתונות הישראלית:

א. הוענקו הקלות כספיות לבתי-המלון כדי לעו-דם ולחלצם מכל מצב חומרי קשה;

ב. המועצה הדתית לתל-אביב יפו אילצה את בתי-המלון "דן", "שרתון" ו"הילטון" להתחייב לא להשכיר את אולמותיהם לערבי דאיונות פומביים — אשר באחד מהם כבוד השר הופיע אישית — אלא אם כן יתקיימו תנאים שאין להם כל אחיזה בשום חוק מן החוקים.

כבוד השר מתבקש להשיבני:

האם נגרמו הפסדים לבתי-המלון הנ"ל כתוצאה מביטול המופעים של לילי שבת?

שר-התיירות מ. קול:

א. אני מסכים עם חברי-הכנסת כהן-צידון, כי התנ-

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש):

כבוד סגן השר, לאור העובדה שהתקלה הזאת של מספרים כפולים נתגלתה באורח מקרי לגמרי על-ידי קו-נה, מניין הבטחון שאין זה דבר הקורה בקנה-מידה גדול, והאם אין צורך בפיקוח שמוחץ למוסד כדי לפקח על דברים מעין אלה?

סגן שר האוצר צ. דינשטיין:

הדבר נבדק ונבחן לאור התקלה שקרתה, ובאו לכלל מסקנה שדרכי הפיקוח הנהוגות הן מספקות, מתקבלות על הדעת, ויש לשער שלא תקרינה ולא תישנינה תקלות מעין אלה. תקלות קורות גם כשיש פיקוח. זה מצער. קרתה תקלה, ננקטו האמצעים הדרושים, ואנו סבורים שאמצעי הפיקוח, כאמור, מתקבלים על הדעת.

20. דרכי הביקורת על שמירת ההוראה המחייבת את האפסנאים במשרדי הממשלה לרכוש טובין רק לפי מפרטים

חברת-הכנסת ש. אלוני שאלה את שר האוצר ביום ב' טבת תשכ"ח (3 בינואר 1968):

החשב הכללי לממשלה הוציא הוראה לכל משרדי הממשלה ביום 13 בנובמבר 1964 ב"הוראות בענייני כספים ומשק" מספר 55/64 (פרק ב' כו"כ), ובה נאמר בין השאר: "מוטל על האפסנאים ומנהלי המשק, וכן על כל העוסקים ברכישת טובין לתצרוכתן של יחידות הממשלה, לקנות רק מוצרים המתאימים למפרטים שעוב-דו או שיעובדו על-ידי ארגון מנהלי אספקה בישראל". הואיל והזמנה לפי מפרטים על-ידי צרכן גדול כמש-רדי הממשלה עשויה להשפיע על טיב המוצרים בשוק הישראלי בכלל, אנו רואים הוראה זו של החשב הכללי כחשובה ביותר. עם זאת, לאחר בדיקת העניין הוברר לי שהוראה זו בדרך כלל אינה נשמרת.

שאלותי הן:

א. האם משרד האוצר התקין דרכי ביקורת אם הוראה זו מבוצעת או לאו?

ב. האם יש סנקציות ביחס לעוסקים ברכישת טובין, המזמינים תוצרת שלא לפי המפרטים כנ"ל?

סגן שר האוצר צ. דינשטיין:

א. האפסנאים ומנהלי המשק ברוב משרדי הממ-שלה הם חברים ב"ארגון מנהלי אספקה בישראל". במכ-רזים שהם מפרסמים כלול תנאי המחייב אספקת טובין בהתאם למפרטים שעובדו על-ידי "ארגון מנהלי אספקה בישראל" (לאותם הפריטים אשר לגביהם קיימים מפר-טים).

נציג החשב הכללי משתתף בוועדות הרכישות ומק-פיד על ביצוע הוראות התכ"ם בנושא זה.

אין לנו גוף מיוחד לביקורת איכות בהתאם למפר-טים.

ב. לא קיימות סנקציות.

21. אמצעים למניעת זיהום מי מפרץ אילת עם הנחת צינור הנפט הגדול

חברי-הכנסת ש. מיקוניס שאל את שר התיירות ביום כ"ג בכסלו תשכ"ח (25 בדצמבר 1967):

כפי שהתפרסם בעתון "הארץ" מיום 19 בדצמבר

קת החשמל נמשך גם ימים אחדים. במקומות אלה היה היקף הנוקים דומה למקומות שסבלו מפגעי טבע.

ג. הידיעה אינה נכונה. למשל, בירושלים היו בפי' עולה 12 מכונות עם הנעה קדמית וצוותים מוגברים שהגיעו מן השפלה לשם עזרה לעובדים המקומיים. יש לציין שלמרות נכונותה של העזרה מן השפלה להגיע לירושלים בהקדם, היו קשיים בדבר מסיבת מצב הדר-כים.

ד. חברת החשמל לישראל בע"מ מצויידת בכ" לים הדרושים ואין צורך לרכוש אותם במיוחד. מובן שמספר הכלים גדל עם הרחבת הרשתות.

תאורת הרחובות היא באחריות העיריה, וחברת החשמל לישראל בע"מ אינה אחראית לתקלות בה.

הנני רואה צורך בהדמנות זאת להביע את הוק-רתי לעובדי חברת החשמל בירושלים ואלה שבאו ממקו-מות אחרים כדי לתקן את הנוקם ברשת, ושעברו יומם ולילה ובתנאי אקלים קשים ביותר כדי לתקן ככל האפ-שר מהר יותר את הנוקם. עובדי חברת החשמל ידעו שבמקרים רבים התיקון קשור בפיקוח-נפש והם לא רק מילאו את חובתם אלא עשו זאת תוך מסירות בלתי-רגילה.

24. דרכים למניעת ניתוק ברשת החשמל עקב

מוג-אוויר סוער

חבר-הכנסת ש. תמיר שאל את שר הפיתוח ביום י"ז בטבת תשכ"ח (18 בינואר 1968):

בכל סערה, ולא דווקא בלתי-מצויה, מתברר שאספקת החשמל מתנתקת, ונגרמים נזקים מרובים. עובדה היא שאין תופעות מקבילות בארצות מתקונות, בהן מזג האוויר בדרך כלל סוער יותר מאשר בארצנו. סבל רב נגרם לתושבים ויש הכרח לגייס את עזרת הצבא והמש-טרה.

אבקש את כבוד השר להשיבני:

1. האם נערכו מחקרים למציאת דרכים שימנעו את ניתוק אספקת החשמל במקרים של מוג-אוויר סוער?
2. אם כן — האם נעשו הסידורים להפעלת דרכים אלו כדי שלא יארעו שיבושים ברשת החשמל בעתיד?

שר-הפיתוח מ. קול:

רשתות חשמל, ככל מבנה, מוקמות על מנת שיעמ-דו בלחצים המופעלים עליהן.

הכללים בארץ דומים לכללים המקובלים בארצות-חוץ, כגון ארצות אירופה ואמריקה התיכונה, שאקלימן דומה לשלנו. יש לציין ברשת החשמל בכללה עמדה בסערה ובשלג. הנוקים ברשת נגרמו במקומות שעצים, ענפים או גופים אחרים נעקרו ממקומותיהם ופגעו בר-שת.

1. אספקת החשמל לא שותקה מסיבת הרשת עצ-מה, שעמדה גם בסערה הבלתי-מצויה, אלא מסיבות שאין להן קשר לרשת, קרי — עצים, ענפים, רעפים וגגות וכד', שהועפו ברוח או קרסו תחת עומס השלג ומן הרוח.

2. ידוע מן הספרות הטכנית כי במקרים של רוחות בחוזק בלתי-שכיח בצידוף של שלגים או שטפונות, נג-

את תנאים מצד מועצה דתית כלשהי בעניין עריכת רא-יונות באולמי בתי-מלון בלילי שבת ובמועדים — אין לה אחיזה בשום חוק מן החוקים.

ב. התנאות ראיונות בבתי-מלון בלילי שבת בקיום תנאים מטעם המועצות הדתיות היא מפתיעה וחדשה וטרם נערך סקר כלכלי בנדון זה מטעם משרדי, אולם קשה להניח כי ביטול המופעים יוסיף רווחיות לבתי-המלון.

היו"ר ט. סנהדראי:

שאלה נוספת לחבר-הכנסת כהן-צידון.

שלמה כהן-צידון (גח"ל):

אם יביהיר הסקר הכלכלי שאכן נגרמו נזקים לבתי-המלון בשל הצעדים החדשים של המועצות הדתיות האוס-רות קיום ראיונות בלילי שבת — האם יביא כבוד השר את הדבר לתשומת-לב הממשלה?

שר-התיירות מ. קול:

תחילה נלמד את הסקר ונדע את העובדות, אחר-כך נוכל להסיק מסקנות. אינני יכול להתחייב מראש מה נעשה.

23. מגיעות ברשת החשמל עקב סופות שלג,

וקצב תיקוני הרשת

חבר-הכנסת ד. לוי שאל את שר הפיתוח ביום י"ז בטבת תשכ"ח (18 בינואר 1968):

אודה לכבוד השר אם ישיבני:

א. באיזו מידה נפגעה רשת החשמל בארץ מן השלג ומסופות הרוח והברד?

ב. לכמה זמן נותקו אזורים כתוצאה מן הפגיעה ברשת החשמל?

ג. הנכונה הידיעה שהתיקונים ברשת התנהלו בע-צלתים עקב חוסר כלים מודרניים לאיתור מקומות פג-עה ולתיקונים?

ד. אם כן, מה יש בדעת משרד הפיתוח לעשות למען רכישת הציוד הדרוש, כדי למנוע הישנות מקרים כגון אלה?

שר-הפיתוח מ. קול:

א. את חומרת הפגיעות ברשת אפשר לחלק לפי הגורמים: 1. סערה כשלעצמה; 2. שלג כשלעצמו; 3. שילוב שני הגורמים יחד. (1) הסערה בלבד הופיעה באזורי הצפון של הארץ, והנוקים במקומות אלו לא היו חמורים, חוץ ממקומות אחדים כגון חיפה, ששם היו נזקים ניכרים. (2) שלג כשלעצמו לא פגע פגיעות קשות ברשת. אמנם היו הפרעות בגליל, אבל לא חרגו מן ההיקף של שנה רגילה, וחברת החשמל לישראל בע"מ התגברה על הפגיעות בזמן קצר. (3) שילוב הגורמים בירושלים פגע קשות ברשת החשמל ובעיקר מפאת עקי-רת עצים בהשפעת שני הגורמים גם יחד והפלתם על רשת החשמל.

ב. היו אזורים שההפרעה ארכה שעות ספורות בלבד, אולם באותם מקומות, ששם נותקו הקווים והגישה היתה נוחה ללא הפרעות חיצוניות, הוחזרה האספקה תוך 24 שעות. במקומות ששם נחסמו הדרכים מפאת שלג, עצים, ענפים וגופים זרים אחרים, יש וחידיש אספ-

ופתחו שם סניף דואר. הסניף שוכן בחדר ששטחו אינו עולה על שטח חנות רגילה. שלושה פקידים, אשר בקושי מסתדרים בעבודה מאחורי הדלפק, באין מקום, עומדים בלחץ בלתי-פוסק של תורים ארוכים. הסניף שוכן בלב המרכז המסחרי של העיר, ונוסף לזה עליו לשרת קרוב ל-20 אלף תושבים. הלחץ והצפיפות הם ללא נשוא ואין אפשרות למצוא במהירות חבילות המגיעות בדואר. בין השעות 12.00–15.30 סגור הסניף, ואזרח הנזקק לשירותי דואר חייב לכתת רגליו לדואר המרכזי."

אודה לכבוד השר אם ישיבני:

א. הנכונות העובדות דלעיל?

ב. האם יש בדעתך להביא לידי שינויים מתאימים בשירותי הדואר ברחובות?

שר-הדואר י. ישעיהו-שדעבי:

לא נעלם ממני המצב הקשה השורר בסניף הדואר שבמרכז רחובות. זמן רב חיפשנו ולא מצאנו דיוור מתאים, בין על-ידי רכישה בין על-ידי שכירה, כדי להרחיב את הסניף ולתת לקהל שירותים בתנאי רווחה.

לאחרונה הועלו כמה הצעות על שולחנה של ועדת הדיור המחוזית, שהיא הגוף הממשלתי המוסמך לביצוע רכישה או שכירה של דיור למשרדים ממשלתיים, ויש ביניהן אחדות הנראות מתאימות לדרישות הדואר.

אני מקווה איפוא, שאחת ההצעות הנ"ל תתקבל והבעיה תבוא על פתרונה בהקדם.

27. דוחק בסניף הדואר במרכז רחובות

חבר-הכנסת א. טיאר שאל את שר הדואר ביום כ"ה בכס"ו ל' תשכ"ח (27 בדצמבר 1967):

עם העתקתו של סניף הדואר המרכזי ברחובות לרחוב בתיה מקוב נותר במרכז רחובות סניף דואר ובו שלושה פקידים, שמוטל עליהם לשרת כ-20 אלף תושבי אזור מרכז העיר. סניף זה, שעל-פי מיקומו הוא הסניף המרכזי, סגור בשעות הצהריים. כתוצאה מאלה גדולים הלחץ, הדוחק ואי-הסדר בסניף זה.

אבקש מכבוד השר להשיבני:

מה יעשה משרד הדואר למניעת הצפיפות ואי-הסדר בסניף הדואר הנ"ל?

שר-הדואר י. ישעיהו-שדעבי:

בעניין זה השיבתי זה עתה על שאלתה דומה של חבר-הכנסת דניאל לוי.

28. קליטת שידורי "קול ישראל" באילת

חבר-הכנסת א. אבנרי שאל את שר הדואר ביום ב' בטבת תשכ"ח (3 בינואר 1968):

הגיע לידי בטאון פנימי היוצא לאור באילת. לטענת עורך הבטאון, מתקשים תושבי אילת להאזין לשידורי "קול ישראל". לטענת בעל הרישומה, מלווים שידורי התחנה הראשית של "קול ישראל" צפצוף של תחנה סעודית המשרדת על גל קרוב. אמנם נעשו פעולות שונות לשיפור מצב ההאזנה, אך פעולות אלה לא חיסלו לחלוטין שיבושים מהותיים, כגון הפסקת שידורי החדשות באמצע המהדורה. אשר לגל הקל, טוען בעל הרישומה, כי כדי לשמור גל זה, חייב תושב אילת להצטייד במקלט רדיו משומן ויקר וגם אז הוא מקבל קליטה

רמים נזקים חמורים למבנים, ולרשתות חשמל בכלל זה, בהיקף ניכר ואין מנוס מפגיעות טבע אלה.

3. יחד עם זאת מכין משרד הפיתוח תקנות חשמל חדשות להתקנת רשתות עלילות.

4. לבסוף הגני להודיע שביקשתי את סגן שר הפיתוח, שהוא גם יושב-ראש מועצת המנהלים של חברת החשמל, למנות ועדת מומחים מיוחדת שתבדוק את כל התקלות שנתגלו בשעת הסופה ולהציע אמצעים למניעת תקלות לעתיד ולצמצומן ככל שניתן.

25. שיקום רשת הטלפון במזרח ירושלים

חבר-הכנסת ו. שם-טוב שאל את שר הדואר ביום ה' בכסלו תשכ"ח (7 בדצמבר 1967):

אזרחי העיר העתיקה מתלוננים שמכשירי טלפון מדויבים בדירות ובתי-עסק אינם פועלים והדבר גורם תקלות ונזקים.

אבקש את כבוד השר להשיבני:

1. האם עובדה זו נכונה?

2. מהי הסיבה של אי-הפעלת מכשירי הטלפונים בעיר העתיקה?

3. מתי יופעלו כל מכשירי הטלפון בעיר העתיקה באזור תקין?

שר-הדואר י. ישעיהו-שדעבי:

רשת כבלי הטלפון במזרח ירושלים, הן הרשת התת-קרקעית והן רשת הקווים התלויים על עמודים, היתה בשלהי תקופת השלטון הירדני במצב ירוד ביותר, ויצאה כולה מכלל שימוש במלחמת ששת הימים.

מיד לאחר המלחמה הוחל בבניית רשת חדשה ובניית קשר בין מזרח ירושלים לבין מערבה ולבין מערכת הטלפון הישראלית בכללה. כן הוחל באיתור מגוון הטלפון שהיו קיימים לפני המלחמה. עשרות מעובדי מחלקת ההנדסה של משרד הדואר הועברו מעבודות פיתוח שהיו צריכות להיעשות במערב העיר והועסקו בקביעות במזרח העיר.

עד כה שוקמו, חוברו והופעלו מחדש מכשיריהם של 1,600 מגוון טלפון, ובכללם 120 מירכזות פרטיות במוסדות; כן הופעלה המירכזת הציבורית האוטומטית ומזרח העיר קושר לרשת החיוג האוטומטי הכל-ארצי. טכנאי הדואר ממשיכים בשיקום שיטתי של יתרת 300 המגוונים הממתנים עדיין לחידוש הקשר שלהם, ואני מקווה שעיבודת השיקום תסתיים תוך חודש ימים בקירוב.

מובטחני שחברי הבית יעריכו הישג זה של הקמת מערכת קשר חדישה ומודרנית, באיכות שלא היתה קודם לכן, כשביל עיר שלמה ובפרק זמן כה קצר.

26. צמימות בסניף הדואר במרכז רחובות

חבר-הכנסת ד. לוי שאל את שר הדואר ביום י"ז בכסלו תשכ"ח (19 בדצמבר 1967):

ממודעה בעתון "מעריב" מתברר:

"שלושה פקידי דואר בלבד יש ברחובות לשירות 20 אלף תושבים. הבניין החדש והמפואר של הדואר המרכזי ברחובות, שאינו במרכז העיר, עומד כמעט שומם מאז לפני מספר שנים הועבר הדואר המרכזי לרחוב בתיה מקוב, סמוך לשעריים. מרכז רחובות נשאר מיותר משי-רתי דואר, מאוחר יותר שכרו חדר בפסאז' במרכז העיר

100 לירות. עם העלאת התשלום למגוון טלפון חדש ל-850 ל"י, הועלה גם התשלום בעד העתקת קו מ-100 ל"י ל-200 ל"י. עתה פורסם ברבים, כי דמי התקנת טלפון יחזרו שוב ל-450 ל"י, רטרואקטיבית משנת 1966.

אודה לכבוד השר אם ישיבני:

מדוע אין מחזירים את דמי העתקת הטלפון לקדמותם?

שר-הדואר י. ישעיהו-שרעבי:

דמי העתקת טלפון ממקום למקום אינם צמודים אוטומטית לדמי התקנת טלפון, לא כשמעלים ולא כש-מורידים. זהו עניין בפני עצמו.

עלי להבהיר שהתשלום בסך 200 ל"י בעד העתקת טלפון אינו מופרז. אמנם לפעמים קורה שעבודה הכרוכה בהעתקת הטלפון של משהו נראית מועטת, והמגוון סבור שאינה שווה 200 ל"י. אך ברובם המכריע של המקרים העבודה הכרוכה בהעתקה עולה למשרד הדואר יותר מ-200 ל"י שהוא גובה; וסך-הכל העולה מדמי ההתקנה אינו מכסה את סך-הכל של ההוצאה.

אף-על-פי-כן אני בודק את האפשרות של הפחתת דמי ההעתקה באותם מקרים שההעברה היא למקום שקיים טלפון וההעברה מתבטאת למעשה רק בשינוי שיש לכלול במדריך הטלפון.

30. דמי התקנת טלפון לנכי מלחמה

חבר-הכנסת ש. מיקוניס שאל את שר הדואר ביום ו'

בטבת תשכ"ח (7 בינואר 1968):

בעתון "מעריב" מיום 2 בינואר 1968 נתפרסם מכתב למערכת מאת נכה מלחמת ששת הימים (השם והכתובת רצופים בזה). הנכה נזקק לטלפון על מנת להקל על מצבו והוא מעלה את שאלת ההנחה בתשלום להתקנת טלפון לנכי המלחמה.

אי לזאת הנני לשאול את כבוד השר:

האם מוכן כבוד השר להנהיג הנחות בתשלום להתקנת טלפון לנכי מלחמה?

שר-הדואר י. ישעיהו-שרעבי:

משרד הדואר מעניק הנחות בתשלום דמי התקנת הטלפון לנכי מלחמה וכן לכל סוגי הנכים. ההנחה היא בשיעור של 50% מן התעריף, וחכאים לה כל הנכים ששיעור נכותם הוא 80% ומעלה.

שיעור הנכות המזכה בהנחה נקבע לפני זמן רב בתיאום בין משרדים ממשלתיים שונים העוסקים בענייני הנכים, ובכללם משרד הדואר.

לאחרונה החלטנו לתת לנכים, ששיעור נכותם הוא למעלה מ-60%, זכות הענפה בהתקנת טלפון, אך לא בהנחה, שכאמור ניתנת רק למי שדרגת נכותם היא למעלה מ-80%.

31. אי-היענות לבקשותיהם של משתכני

"משהב", ברחוב הרצוג בגבעתיים,

להתקנת טלפון

חברת-הכנסת ט. סנהדראי שאלה את שר הדואר ביום ו' בכסלו תשכ"ח (1 בינואר 1968):

בשיכון "משהב", ברחוב הרצוג בגבעתיים, הוקמו 112 יחידות דיור שהושלמו זה לא כבר. עשרות מועמדים שפנו בבקשה להתקנת טלפון בדירותיהם נענו בשי-

באיכות בינונית. לטענת בעל הרשימה, כדי שיוכלו תושבי אילת לקלוט את שידורי גל זה — יש צורך בתוספת קטנה של כוח.

בקשר לכך הנני מבקש לדעת:

1. האם הטענות דלעיל נכונות?

2. אם הן נכונות — אילו צעדים נוקט משרד הדואר (אם בכלל) לחיסול התופעות הנ"ל?

3. האם מתחשב משרד הדואר בנתוני המיוחסים של אילת, כשהוא מתכנן את רשת הטלוויזיה העתידית לקום?

שר-הדואר י. ישעיהו-שרעבי:

על סמך מדידות-קליטה והאונה של מהנדסי הדואר, אני יכול לקבוע שאין כל קושי לקלוט את תכנית א' של "קול ישראל" באילת ובסביבתה, ואין נשמעים צפצופים המפריעים למשדר זה. באילת הקים משרד הדואר משדר אזורי, הפועל בתדר 1358, והוא מעביר מתל-אביב את שידורי תכנית א'. ההעברה מבוצעת באמצעות קו שידור מיוחד בעל איכות גבוהה.

לצער, עדיין לא הגענו באילת לאיכות טובה של קליטת תכנית ב', הגל הקל. תכנית זו נקלטת שם מן המשרד הראשי בעל-אביב, שהוא אמנם משרד רב-עוצמה, אך בשעות הלילה, ובעיקר בחורף, מורגשות על גל זה הפרעות מסוימות הבאות מתחנות אירופיות הפועלות באותו גל ולאו דווקא מתחנה סעודית.

בשנת התקציב הקרובה נתקין גם באילת משדר אפ.אם. שיפתור פתרון יסודי את בעיית איכות הקליטה של הגל הקל. כידוע, הפעיל משרד הדואר משדרי אפ.אם. במרכזי הארץ והם השביחו את טיב הקליטה של שידורי הרדיו במידה גבוהה, הגורמת הגאה גדולה למאזינים. אך כדי שהמאזינים יוכלו ליהנות מאיכות טובה של קליטה, הם צריכים לרכוש לעצמם מקלטים המצויידים באפשרות של קליטת שידורי אפ.אם. לגבי תושבי אילת זוהי ודאי הוצאה נוספת ומכבידה, ואין אני יכול אלא לנחם אותם בכך שמחירי מקלטי אפ.אם. בשוק אינו עולה כיום על מחירים של המקלטים הרגילים.

אשר לחיכוך מערכת משדרי הטלוויזיה: משרדנו כלל בתכניתו הקמת משדר מקומי מיוחד באילת לכיסוי טלוויזיוני באיכות גבוהה בתחום העיר ובסביבתה. לשם כך יתקין משרד הדואר משדרים לאורך הנגב, כדי שאפשר יהיה להעביר את התכנית ממרכזי הארץ אל משרד הטלוויזיה המקומי באילת.

שרשרת המשדרים שתותקן כאמור לאורכו של הנגב, ובה יושקעו סכומים ניכרים, אינה מכוונת בעיקרה לצורכי הנגב, שלצערו עדיין הוא דל-אוכלוסין, אלא דווקא מתוך התחשבות בנתוני המיוחסים של אילת. אותה גישה היא שהביאה בזמנו את משרד הדואר להקמת שרשרת מגדלי תקשורת יקרים לאורך הנגב, גם במקומות שלא היה בהם כל ישוב, כדי שתזכה אילת לשירות טל-פון וטלגרף באיכות הוזה לו שבתל-אביב.

29. דמי העתקת טלפון

חברת-הכנסת ט. סנהדראי שאלה את שר הדואר ביום ו' בטבת תשכ"ח (3 בינואר 1968):

בזמן שהתשלום בעד קבלת טלפון היה 450 לירות, היה התשלום בעד העתקת טלפון ממקום למקום בסך

המועצה המקומית, המספקת את הארוחות לגן, מעבירה כמות של מנות בהתאם לרשימת הילדים אשר בעבורם שולמו דמי הארוחות. על-פי הוראת המועצה המקומית, ילדים שבעבורם לא הכניסו את התשלום בעד ההזנה עד 5 בחודש, אין לתת להם ארוחה.

ביום 5 בנובמבר 1967 קיבלה הגנת רשימה של 11 ילדים וכמות מנות ל-11 ילדים אלה בלבד. הילד אבר-הם מורחי לא הופיע ברשימה. הגנת הודיעה להורים שנפסקה ההזנה לילד. מכיוון שהלימודים בגן נמשכים עד השעה 13.00, ידעו על כך ההורים לכל המאוחר ב-13.30. בינו מסכתה המוכיחה עובדה זאת.

2. על-פי האמור לעיל, לא הרעיבה הגנת את הילד במשך יום שלם. הילד קיבל ארוחת בוקר. ארוחת צהריים לא יכלה הגנת לתת לו מפני שמנת המזון לא הגיעה לגן בשביל ילד זה.

3. משרד החינוך והתרבות יבוא בדברים עם נציגי הרשויות המקומיות במגמה למצוא דרכים שלא יישנו מקרים מסוג זה. יחד עם זה אין אנו יכולים לאשר, כי ילדים שהוריהם חייבים בתשלום בעד ההזנה יוסיפו לקבל מנות מזון גם כאשר חדלו הוריהם להכניס את התשלום החודשי המינימלי במועדו. התשלום נקבע על-ידי ועדת הערכה, המורכבת מנציגי רשות החינוך המקומית, המחל-קה הסוציאלית, אחות הגן האזורי, מנהל בית-הספר, ולפי טבלת התשלומים שקבע משרד החינוך והתרבות.

4. הגנת מילאה כאן את תפקידה ואין היא ראויה לנזיפה במלאה אחר הוראה של המועצה המקומית.

33. תלונה על עיכוב באישור בניית בית-הספר התיכון הממלכתי-דתי בדימונה

חברי-הכנסת פ. זוארץ שאל את שר החינוך והתרבות ביום י"ז בכסלו תשכ"ח (19 בדצמבר 1967):

השתתפתי אתמול בסיוור חברי ועדת החינוך והתרבות של הכנסת בדימונה. בפגישתנו עם חברי המועצה המקומית שם, הביעו אלה את פליאתם והתמרמורתם על שמשרד החינוך והתרבות מעכב את אישור בניית בית-הספר התיכון הממלכתי-דתי, על אף העובדה שיושבי-ראש המועצה חתם מזמן על ההלוואות למימון הבנייה.

בית-הספר התיכון הג'ל נמצא בבנין בית-הספר היסודי הממלכתי-דתי, וחברי המועצה אמרו שבשנת הלימודים תשכ"ט, הבאה עלינו לטובה, ייתכן שלא ימצאו התלמידים מקום ללמוד.

ואני מתכבד לשאול:

- א. האם מתעכב אישור בניית בית-הספר הג'ל?
- ב. ואם כן — מאיזו סיבה?
- ג. האם נוכח העובדה שתלמידי בית-הספר התיכון הממלכתי לומדים בבנין מתאים שנבנה ומשמש לתעודתו, דבר שלא זכו לו תלמידי בית-הספר התיכון הממלכתי-דתי, יעשה משרד החינוך מאמצים להביא לידי שוויון בין התלמידים על-ידי החשת אישור הבנייה?

סגן שר החינוך והתרבות א. דלין:

לשאלה א': האישור לבניית בית-הספר אינו מתעכב. התכנית המוקדמת אושרה לפני חודש ימים בערך והארכיטקטים מכינים עתה תכנית עבודה.

לילה. למקצתם נאמר שכביכול אין במקום רשת. לעומת זאת, בשיכון "קרת" הנמצא בסמוך לשיכונים הללו קיימות רשתות והותקנו קווי טלפון.

בהסתמך על הודעת שר הדואר שמשדרו עושה כל המאמצים כדי לספק את כל הדרישות להתקנת טלפון, אודה לכבוד השר אם ישיבני:

מדוע אין מספקים את דרישות מאות הפונים להתקנת טלפון המתגוררים במקום מרכז ברחוב הרצוג בגבע-תיים?

שר-הדואר י. ישעיהו־שרעבי:

באיזור שיכון "משהב" רשומות 18 בקשות לטלפונים, וכן 5 בקשות להעתקת טלפון — ולא מאות בקשות כנאמר בשאלתה. הבקשות הוגשו בזמנים ובמקומות שונים ורוכזו באיזור זה במשך שנה או שנה וחצי בקירוב — עם השתכנות בעליהן במקום. במסגרת תכנית הפיתוח של הדואר תורחב רשת הטלפונים בסביבה זו בשנת התקציב הקרובה, והבעיה תבוא על פתרונה.

אין זה מוצדק להשוות את תנאי המקום לתנאים שבשיכון "קרת" — וגם לדבר עליהם בנשימה אחת —, שכן שיכון "קרת" הוקם שנים אחדות קודם לכן ומאליו מובן שהוא נכלל בתכנית הפיתוח בשלב מוקדם יותר.

32. מקרה של אי-מתן ארוחת צהריים למעוט בגן-הילדים בבאר-יעקב

חברי-הכנסת מ. ידד שאל את שר החינוך והתרבות ביום י"ט בחשוון תשכ"ח (22 בנובמבר 1967):

בעתון "היום" מתאריך 9 בנובמבר 1967 נתפרסמה ידיעה על דברים מוזרים שהתרחשו בגן-הילדים הממלכתי-דתי בבאר-יעקב. הכתב מתייחס למכתב ששלחה הגנת רחל לאחד מהורי הילדים, מר נתן מורחי. במכתב היא מזכירה, כי התשלום החודשי בעד ההזנה טרם סולק. אי לכך הוא מתבקש לסור למועצה המקומית ולהסדיר את התשלומים. בכתב-ידה הוסיפה הגנת: "היום לא אכל אברהם ארוחת צהריים". אברהם הוא ילד בן שלוש וחצי.

האב הנדהם הסביר, כי מדי חודש בחודשו משרתת המועצה המקומית לבתי ההורים כרטיס חידוש תשלומי המזון ואילו בחודש האחרון לא הגיע הכרטיס במועדו. ההורים לא שיערו, כי הגנת תרעבי את הפעוט, ומה גם שחלפו אך שלושה ארבעה ימים מראשית החודש, וכמובן לא נשלחה קודם לכן תזכורת או התראה להורים בנדון. אודה לכבוד השר אם יואיל להשיבני:

1. האם הידיעה היא נכונה?
2. אם הידיעה נכונה — באיזו רשות מרעיבה הגנת נת פעוט בן שלוש וחצי שך יום שלם?
3. מה עומד השר לעשות כדי שמקרים דומים לא יישנו?
4. מה המסקנות שייסק משרד החינוך כלפי האחר-ראים לגישה כזו כלפי פעוט?

סגן שר החינוך והתרבות א. דלין:

1. הילד אברהם מורחי, המבקר בגן הממלכתי-דתי בבאר-יעקב, קיבל ביום 5 בנובמבר 1967 ארוחת עשר בגן יחד עם כל הילדים. הילד לא קיבל את ארוחת הצהריים הניתנת בשעה 12.00.

(ד) כ-40% מן המורים ברשת החינוך היסודית שבעיירה הם בלתי-מוסמכים; (ה) כשני שלישים מבני הנוער גילאי 14 עד 17 אינם נכללים במסגרת החינוך העל-יסודי. לאור מימצאי הסקר, הגני לשאול את כבוד השר:

1. האם הובאו מימצאי הסקר לידיעתך?
2. האם הנתונים המובאים בו נכונים במלואם או בחלקם?
3. מה עושה משרד החינוך בעניין הקניית השכלה למחזורי השכלה כלשהי?
4. מה הסבר משרד החינוך לשיעור הלמידה הנמוך במסגרת חינוך חובה בבית-שאן?
5. מה עושה משרד החינוך לקיום חוק חינוך חובה בעיירה?
6. מה הסיבה לשיעור הנמוך של העומדים במבחני הסקר?
7. מה עושה משרד החינוך לתיקון מצב זה?
8. מה הן תכניות משרד החינוך להסמכת המורים הבלתי-מוסמכים ברשת החינוך היסודי בבית-שאן?
9. מה הסיבה לשיעור הנמוך של גילאי 14 – 17 בחינוך העל-יסודי?
10. מה עושה משרד החינוך לתיקון מצב זה?

סגן שר החינוך והתרבות א. ידלין:

1. תוצאות הסקר הובאו לידיעתנו.
2. הנתונים המובאים בסקר, המתייחסים לביצוע חוק לימוד חובה, אינם גוראים לנו כתוצאות את המצב לאמיתו. משרד החינוך והתרבות יבדוק זאת מחדש, ובמרוצת הזמן נמסור את תוצאות בדיקתנו זו.
3. הפעולה בבית-שאן, כבכל עיירות הפיתוח, מתנהלת באמצעות הרשות המקומית, כשאנו משתתפים במירב ההוצאות. כיום מתנהלת עיקר העבודה בהקניית השכלה וביעור הבערות. 9 חיילות-מורות מלמדות 310 תלמידים מבוגרים בחוגי בית, במעדונים ובכיתות ערב. בארבע השנים האחרונות הועסקו בבית-שאן 42 חיילות-מורות ו-14 מורים אורחים חלקיים. הללו הנחילו ראשית דעת ל-1,670 אורחים מבוגרים.

4-5. ידוע למשרד החינוך כי בבית-שאן נמצאים ילדים חייבי חינוך, שאינם לומדים. כדי למנוע תופעה זו, נערכו בעיירה התייעצויות של גורמים ציבוריים שונים, בתוספת מפקחים, מנהל בתי-ספר וכו', לגיבוש דרכים משותפות ללשם הכללת כל הילדים במסגרות חינוכיות מתאימות. על השיעורים הממשיים של הנשירה מן הלימודים נוכל לעמוד רק לאחר הבדיקה, כאמור לעיל.

6-7. חלקם של העומדים במבחני הסקר מבין תלמידי כיתות ח' בממוצע ארצי נמוך מ-50%, והוא נע בשנים האחרונות בסביבות 40%. לפיכך יש לראות את העובדה, ששליש מתלמידי כיתות ח' בבית-שאן עומד בסקר, כהישג חינוכי מעודד, אף כי רצוי בלי ספק להגדיל קדם עוד יותר ולהגיע לממוצע הארצי.

8. משרד החינוך והתרבות עשה בשנים האחרונות מאמצים רבים להעלות את דמתם של המורים בארץ כולה וממילא גם בבית-שאן. כתוצאה מכך מסתמן שיפור ניכר בהרכבם וברמתם של המורים בבית-שאן, דבר זה

לשאלה ב': קרן החינוך לישראל מנסה למצוא תרומה מתאימה למימון בניית בית-הספר.

לשאלה ג': בימים אלה הובטה תקציב למימון הבניית שתתחיל בעוד חמישה חודשים בערך.

34. אי-שחרור תלמידי בתי-הספר בראשון-לציון

מלימודיהם בעת הלוויית אבשלום פיינברג

חבר-הכנסת א. טיאר שאל את שר החינוך והתרבות ביום י"ז בכסלו תשכ"ח (19 בדצמבר 1967):

בעתונות נמסר כי על אף פניות של הורים לא שוח"רר תלמידי בתי-הספר בראשון-לציון מלימודיהם בעת הלוויית של אבשלום פיינברג בעירם, ולפיכך לא יכלו להשתתף בהלוויה, לא במסגרת מאורגנת מטעם בתי-הספר בעיר ולא כיחידים.

אבקש את כבוד השר להשיבני:

1. האם נכונה העובדה דלעיל?
2. אם אמנם נכונה עובדה זו, מה היו הסיבות שלא להביא לידי שיתופם של תלמידי בתי-הספר בראשון-לציון בהלוויית הממלכתית של אבשלום פיינברג?
3. מי האחראי להוראה לסרב לפניות ההורים לשחרור את בניהם מן הלימודים בעת ההלוויה?

סגן שר החינוך והתרבות א. ידלין:

1. כן.
2. התלמידים לא שוחררו מלימודיהם מסיבות פדגוגיות. בעקבות הלקחים שלמדו אנשי משרד החינוך והתרבות מהשתתפות תלמידי בתי-הספר בהלוויית של אישים על חשבון לימודים, הוחלט במשרד החינוך והתרבות לבטל נוהג זה.
- תוך בחינת השיקולים השונים לכאן ולכאן נתגבשה המסקנה שהשתתפות באירוע כגון זה בעת הלימודים ועל חשבון הלימודים יש בה לרוב יותר נזק מאשר תועלת, ועל כן היא מחטיאה את מטרתה החינוכית. יחד עם זאת עליו לציין כי בקשר להלוויית של אבשלום פיינברג דאג משרד החינוך והתרבות לשחרור מיוחד ב"קול ישראל" לבתי-הספר על דמותו ופעלו, מתחת לכותרת "הפייטן המורד".

3. הסירוב לפניות ההורים, במידה שהיה כזה, נבע איפוא מן ההחלטה הנ"ל.

35. תוצאות הסקר בתחום פעולתו של משרד החינוך והתרבות בבית-שאן

חבר-הכנסת ש. מיקוניס שאל את שר החינוך והתרבות ביום י"ט בכסלו תשכ"ח (21 בדצמבר 1967):

הרשות לתיכנון כוח-אדם שבמשרד העברה פירסמה בנובמבר 1967 סקר בית-שאן. מימצאי הסקר בשאלות הנוגעות לתחום פעולתו של משרד החינוך והתרבות מורים: (א) 46.9% מתושבי העיירה בגיל העבודה הם חסרי השכלה פורמלית כלשהי, לעומת 13.4% בכל הארץ; (ב) שיעורי הלמידה במסגרת חינוך חובה של גילאי 5 עד 13 נמצאו נמוכים ביותר בבית-שאן – 79%, לעומת 98.8% בכל הארץ; (ג) חלקם של העומדים במבחני הסקר מבין תלמידי כיתות ח' בעיירה הוא כשליש בלבד מן הניגשים, לעומת 50% – השיעור הכלל-ארצי;

ג. באיזו מידה קיימת נשירה מבתי-הספר היסודיים מבין ילדים אלה, והאם ישנם ילדים שאינם מסיימים אפי' לו שמונה שנות לימוד?

ד. אם כן — מה אחוז התלמידים שאינם מסיימים שמונה שנות לימוד?

ה. האם ערך המשרד דיון לאור מצב הנשירה בבתי-הספר ומה היו מסקנותיו?

סגן שר החינוך והתרבות א. ידלין:

לשאלה א': אין זה נכון שאין משאירים תלמידים המפגרים בלימודיהם שנה נוספת בכיתה. הוראות משרד החינוך מתירות להשאיר תלמיד המפגר בלימודים לשנת לימודים נוספת אם הוא בעל התפתחות שכלית נורמלית ויש סיכוי סביר שההישארות תיתן לו הזדמנות להתקדם בלימודים. כן ניתן להשאיר תלמיד המפגר בשכלו אם בית-הספר סבור שההישארות עשויה להועיל לו.

לשאלה ב': במקרים רבים מועילה ההישארות לתלמיד דל-ההישגים והוא מצליח להביק את כיתתו. מכאן שאין לקבוע בוודאות כי תלמיד שנשאר — מתקדם — שה להיקלט בבית-ספר על-יסודי יותר מתלמיד שלא נשאר.

לשאלות ג-ד: אין בידנו נתונים בנוגע לנשירתם של תלמידים שנשארו שנה נוספת בכיתה.

לשאלה ה': נערך עתה מחקר על היקף אי-סדירות הביקור בבתי-הספר, וייתכן שתוצאותיו יוכלו ללמדנו גם בנוגע לנשירתם של תלמידים שנשארו שנה נוספת בכיתה.

37. מיטורי מורים במזרח ירושלים

חברת-הכנסת ש. ארבל-אלמולוני שאלה את שר החינוך והתרבות ביום ב' בטבת תשכ"ח (3 בינואר 1968):

בעתון „למרחב" מיום 29 בדצמבר 1967 פורסם: „פיטור 25 מורים ערביים בירושלים אשר היו בין הראשונים ששיתפו פעולה עם משרד החינוך והתחילו ללמד למרות הלחץ שהופעל עליהם מצד חוגים ערביים קיצוניים, גורם להתמרמרות בציבור הערבי ובמיוחד בציבור המורים. מחלקת החינוך של עיריית ירושלים גייסה מורים מקרב התושבים הערביים אשר השכלתם המקצועית לא היתה שלמה, במטרה להפעיל את מוסדות החינוך הממלכתיים בירושלים המזרחית. למורים אלה הבטיח ראש העיר טדי קולק בתחילת שנת הלימודים, שהם לא יפוטרו כאשר יחזרו המורים הוותיקים לעבודתם".

בהתחשב בהשלכות שיכולות להיות להחלטה זו, רצוני לשאול את כבוד השר:

1. האם הפרסום בעתון תואם את המציאות בכללה או בחלקה?

2. מה היו הסיבות שהגיעו את משרד החינוך לפטר מורים אלה?

3. האם קיימת תכנית להעסקת מורים אלה בהוראה בבתי-ספר מחוץ לירושלים?

ניתן לראות תוך השוואת המספרים בין השנים תשכ"ה ותשכ"ח.

השנה	מורים מוסמכים	בוגרי מדרשות לא מוסמכים	לא מוסמכים	סך הכל
תשכ"ה	66	—	61	127
תשכ"ח	92	25	22	139

9. מימצאי הסקר, שערכה הרשות לתיכנון כוח-אדם, מתייחסים לשנת הלימודים תשכ"ה. בתשכ"ז גבוה שיעור הלמידה של הממשיכים בחינוך העל-יסודי בבית-שאן, ומגיע לכדי 68%.

בשנת הלימודים תשכ"ז סיימו לימודיהם 272 תלמידים בכיתות ח' של בתי-הספר הממלכתיים והממלכתיים-דתיים בבית-שאן. מתוכם המשיכו בחינוך העל-יסודי 185 תלמידים (157 תלמידים בבית-שאן ו-28 בבית-ספר מחוץ לבית-שאן).

10. שני בתי-ספר על-יסודיים קיימים בבית-שאן: כללי ודתי. שני בתי-הספר הם עיוניים, ולידם כיתות מקצועיות. בסך הכל לומדים בהם, בתשכ"ה, כ-300 תלמידים (160 בבית-הספר הכללי ע"ש רוזוולט — ב-4 כיתות עיוניות ו-2 מקצועיות; 159 בבית-הספר הדתי, ב-3 כיתות עיוניות ו-3 כיתות מקצועיות).

משרד החינוך והתרבות עושה להעלאת שיעור הלמידה ולהפחתת הנשירה. במשך ארבע השנים האחרונות מימן מינהל החינוך העל-יסודי את שכר המורים שלימדו בשיעורי-העזר, הקציב סכומי כסף (כ-2,000 ל"י בממוצע בשנה) לרכישת ספרי עיון וציוד כעבודה, ומימן פתיחת חדרים להכנת שיעורים מודרכת. אנו משתתפים במימון הגרעון הכספי שנוצר בתקציב המועצה המקומית לאחזקת בתי-הספר העל-יסודיים.

בשלבי תיכנון מתקדמים נמצא בית-הספר המקיף הדתי, שיוכל לקלוט, בשלב א', 460 תלמידים ב-12 כיתות. תהינה בו: מגמה עיונית, מגמה ללימוד מתכת, מסגרות, מכונאות רכב, קונפקציה וכלכלת-בית. בשלב ב' יוכל בית-הספר לקלוט 635 תלמידים ב-16 כיתות. מתוכננת הקמתו של בית-ספר מקיף כללי (בשיתוף עם „עמל"), בהשקעה של 1.5 מיליון ל"י, לבנייה ול-ציוד. כן מתוכנן מרכז לתרבות נוער וספורט.

36. הוראות משרד החינוך בעניין התלמידים המפגרים בלימודיהם בבית-הספר היסודי

חברת-הכנסת ט. סנהדראי שאלה את שר החינוך והתרבות ביום כ"ד בכסלו תשכ"ח (26 בדצמבר 1967):

ידוע לי שתלמידים המפגרים בלימודיהם, אין משאירים אותם שנה נוספת בכיתה, כפי שהיה נהוג בבתי-הספר לפני שנים. יוצא אפוא שתלמידים, שאינם מגיעים לרמת לימודים נאותה, מוסיפים לפגור ומסיימים בית-ספר יסודי כשמתען הידיעות שלהם לקוי בחסר ולפעמים נמוך ביותר.

אודה לכבוד השר אם ישיבני:

א. הנוכחה העובדה דלעיל?

ב. כיצד נקלטים ילדים אלה בבתי-הספר העל-יסודיים בתום שמונה שנות לימודים?

חוברת י"ג, ישיבה רמ"ד

— שאלות ותשובות (ידלין); חוק גנים לאומיים ושמורות טבע (תיקון מס' 2) (סנהדראי, בן-מאיר, י. תמיד) —

(א) 12 לא סיימו בית-ספר תיכון, (ב) 3 לא התאימו לעבודה, (ג) 3 גרים מחוץ לירושלים.

3. הצענו עבודה בבתי-ספר ביהודה ובשומרון לש-לושת המורים שגרים מחוץ לירושלים וכן למורים נוספים אשר גרים מחוץ לירושלים ופנו בעניין עבודה בהוראה.

סגן שר החינוך והתרבות א. ידלין:

1. הפרסום בעתון איננו תואם את המציאות.
 2. ההכנסה היתה להעסיק כל מי שנענה לקריאתנו, פרט לאלו שאינם מתאימים מבחינה פדגוגית.
- הפסקנו את עבודתם של 18 מורים בלבד, באשר

ג. חוק גנים לאומיים ושמורות טבע (תיקון מס' 2), תשכ"ח — 1967 *

(קריאה ראשונה)

היו"ר ט. סנהדראי:

של עשר דקות לנואם. רשות הדיבור לחבר-הכנסת יוסף תמיד, ואחריו — לחברת-הכנסת תלמי.

יוסף תמיד (גח"ל):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה. מאז הציע ב-3 בדצמבר 1962 ראש הממשלה דאז, כיום חבר-הכנסת דוד בן-גוריון, את הצעת חוק גנים לאומיים ושמורות טבע, תשכ"ב — 1962, ומאז אושר החוק ב-7 באוגוסט 1963 — פעלה רשות שמורות הטבע במרץ רב וביעילות.

על שמונה-עשר אתרים בחלקי המדינה השונים כבר חל החוק. ברם, המערכה לשיפור נוף הארץ, למען בריאות האוכלוסין והנאת האזרחים, למען הגנת שטחים היסטוריים ואחזקתם התקינה ולמען ייעוד מקומות לגן לאומי ושמורת טבע — נמצאת, אם אפשר לומר בצורה מליצית, בעיצומה. כי הנה מתברר, אדוני סגן שר הפנים, שכמאה תכניות של רשות שמורות הטבע עדיין נמצאות בטיפול משרדי הממשלה ואינן זוכות לאישור המתאים בהתאם לחוק.

אם לאחר פעולת רשות השמורות במשך שנים מספר הגענו רק למספר זה של שמונה-עשר אתרים כאלה המאושרים כדת וכדין, הרי הדבר מצביע על ליקויים מסוימים. מתברר שהטיפוליים במשרדים השונים בהתאם לחקיקה — ואני מרשה לעצמי לומר: המסורבלת — בעניין זה, גורמים לכך שיש דיונים ממושכים, התייעצויות לאין קץ וטיפולים מייגעים ורבות מן התכניות נמצאות במגירות המרובות של המשרדים והפקידים העוסקים בכך.

אני חושב שהיתה זו חברת-הכנסת צברי שהתריעה, בעת הוויכוח בדיון שהיה בקריאה הראשונה ב-1962, על העובדה שארבעה משרדי ממשלה יצטרכו לפקח ולתאם ביניהם עניין ביצוע החוק הזה. כתוצאה מכך אנו עדים לכך שמאה מקומות מותאמים לצורך החוק עדיין לא קיבלו את האישור הנאות.

מן הראוי לציין, שהרשות לשמורות הטבע והגנים הלאומיים היא בבחינת אי בודד במורח-התיכון כולו. בשום מדינה בסביבתנו אין רשות כזאת. ובעידן בו אנו חיים, כשהבטון מתפשט במידה מאיימת על האדם, כשהר-כב פולט גזים ומסכן את בריאותנו, והדחיסות בערים הגדולות משבשת את אורו החיים — הרי המפלט בטבע, בגנים ובשמורות הטבע, הרוחם מן הרעש והאוויר המזוהם, הוא צורך ראשוני והכרחי לאדם בן ימינו. ואם ישראל הצליחה להקדים את שכנותיה בתחום זה — הרי אין בכך משום השגת המטרה. משום שהאפשרות הפעילה של הר-

אנו עוברים לסעיף ט' בסדר-היום — חוק גנים לאומיים ושמורות טבע (תיקון מס' 2), תשכ"ח — 1967, קריאה ראשונה. רשות הדיבור לסגן שר הפנים.

סגן שר הפנים י. ש. בן-מאיר:

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת. בחוק גנים לאומיים ושמורות טבע, בסעיף 5, נאמר היום: „נכלל בשטח המיועד להיות גן לאומי שטח שהוא, לדעת שר הבטחון, בעל חשיבות בטחונית, או הודיע שר הבטחון לשר הפנים שבקרבחו של השטח המיועד נמצא שטח המוחזק בידי צבא-הגנה לישראל — לא יכריז שר הפנים על השטח המיועד כגן לאומי אלא אחרי התייעצות עם שר הבטחון.”

באותו חוק, בסעיף 4, נמצאים הסעיפים הקובעים את הפרוצדורה לגבי מקום קדוש או אתר היסטורי בשטח של שמורת טבע, ושם קובע החוק שאין להכריז הכרזה כזאת אלא לאחר שהובטח מילוי דרישותיהם של שר הדתות ושר החינוך.

ראינו לנחוק להשוות אותה פרוצדורה הקיימת כל-פי גורמים אחרים גם כלפי אותה בעיה ששמה שטח בעל חשיבות בטחונית. לפיכך בא סעיף 5 (א) המתוקן וקובע שלא תהיה הכרזה כזאת אלא אחרי שהובטח לגבי השטח מילוי דרישותיו של שר הבטחון.

סעיף 5 (ב) בא לומר שבשטח צבאי האיסורים וההגבלות של החוק, התקנות או חוקי-העור הנקבעים לפי חוק זה, לא יחולו על צבא-הגנה לישראל או על שלוחה אחרת של מערכת הבטחון שאישר אותה שר הבטחון. גם פה הכוונה ברורה. כי יש מקרים שצבא-הגנה לישראל או שלוחה אחרת חייבים לפעול בדרך כלשהי, ועל-ידי כך יכולים לפגוע בתקנה כלשהי כלפי גנים לאומיים או שמורות טבע, וכמובן צורכי הבטחון במקרה כזה, ובמידה שיש הכרח בכך, צריכים לקבל עדיפות.

מצד שני בא החוק גם להבטיח שההוראות להתנהגות צבא-הגנה לישראל במקומות קדושים שבגן לאומי לא יוצאו על-ידי שר הבטחון אלא בהתייעצות עם שר הדתות, ובקשר לאתרים היסטוריים — לאחר התייעצות עם שר החינוך והתרבות. אבל ההוראות הללו לא יהיו טעונות פרסום ברשומות. וגם זה מובן, כי אלו הן ההוראות של הצבא, ואין צורך לפרסמן ברשומות.

אלה הם התיקונים המוצעים בחוק, ואני מציע להעביר את הצעת החוק לוועדת הפנים.

היו"ר ט. סנהדראי:

תודה רבה. חברי הכנסת, הדיון הוא אישי, במסגרת

— חוק גנים לאומיים ושמורות טבע (תיקון מס' 2) (י. תמיר, סנהדראי, תלמי) —

עוד לפני ארבע שנים אמר חבר-הכנסת דאז יזהר סמילנסקי, כי „ארץ נושבת בלי פרחי בר — מחנק בה; ארץ שאין בה משב רוח פתוח — הינה מלון ולא מולדת; ארץ מכוערת — תוליד אנשים מכוערים“. אם אנו מכירים בעקרונות כאלה, חייבים משרדי הממשלה ובתוכם משרד הדתות לסייע בידי מפעל שמורות הטבע להגן על גוף הארץ, לטפחו ולייפותו.

אני מקווה שהכנסת תקבל את הצעת סגן שר הפנים ותעביר את הצעת החוק לוועדת הפנים, על מנת שנוכל לקדם את העניין הרב שיש לנו בנושא הנדון עתה בכנסת.

היו"ר ט. כהנא:

רשות הדיבור לחברת-הכנסת תלמי.

אמה תלמי (מפ"ם):

כבוד היושבת-ראש, כנסת נכבדה. הערתי הראשונה מופנית לאנשים שאינם כאן — לעורכי החוברת הכחולה. סימני הפיסוק הומצאו זה כבר ויש להשיג אותם במגירות המדפוס הממשלתי. חוקי הפיסוק מחייבים, למרות שלא הכנסת חוקה אותם, למען הבהירות, למען הגיון וגם למען נוחיות הקורא.

לא אדבר על ליקויי ביצוע החוק, כי לא אוכל לעשות זאת במסגרת הזמן המצומצם העומד לרשותי. רצוני לדבר על החוק כפי שהוא.

זכות גדולה עמדה לו לחוק הגנים הלאומיים ושמורות הטבע, שעל עריסתו עמדו שש קוסמות, שש פיות — בלעז — אשר בירכוהו כאשר יצא לאווירו של עולם. שר הדתות — אשר בירך כי ישכיל לשמור על המקומות הקדושים; שר החקלאות — איחל שיטפח את שמו; רות הטבע; שר החינוך ניבא שיפרוש את כנפיו על אתרי היסטוריים — פשוט על הזכרונות; ראש הממשלה — שישפר וישמור כל גוף נדיר וכל פנית חמד ויוסף עליהם; שר הפנים — שינצור את כל הברכות כולן, אחת לא תקופח; ושר הבטחון — וזו הבעיה שהחוק בא לפתור אותה — שלכל הברכות האלה הוענק מעמד מיוחד בחוק, מה שאין כן לגבי שר הבטחון. במידה שהדבר קשור בשטח צבאי, מספיק להתייגע עם שר הבטחון, ואילו לכל שאר השרים, כל אחד לפי סמכותו, ניתנה להם זכות להתנות תנאים, ומילוי דרישותיהם — חובת השר הממונה על החוק. ובכן, אי-שוויון זה יבוא על תיקונו בהצעת החוק המוגש לנו כיום.

כל הכבוד לשר הפנים; אם במשך שנות קיום החוק עמד בגבורה מול שאר השרים ויכול להם, יוכל גם לעוד משרד ויקום השוויון, והצדק ישרור עלי אדמות וגנים. אני מקווה, שמעט השרים שנשארו עוד ושאינם מוזכרים בחוק זה, לא ירגישו באי-שוויון.

אלא שיש שני הבדלים עיקריים בין השרים האחרים ובין שר הבטחון בהצעה המוגשת לנו. החוק מקנה לשר הבטחון זכויות שאין אפילו לשר הפנים, כי בסעיף 5(ג) כתוב במפורש, כי את ההוראות להתנהגות צה"ל במקומות קדושים יתן שר הבטחון בהתייעצות עם שר הדתות, ובקשר לאתרים היסטוריים — בהתייעצות עם שר החינוך. אגב, משום-מה אין הכתוב מדבר בהקשר זה על שמורות הטבע, למה?

נמצא שהפכנו את הקערה על פיה. במקום ששר הדתות התנה תנאים לשר הפנים והם חייבוהו אם רצה

שות נתקלת בקשיים שונים. ולכן, כאשר בא היום סגן שר הפנים ומציע את התיקון, יש לברך על כך. מפני שהוא מסיר מכשול מעל דרך החקיקה המהירה והארגון היעיל של העבודה, דהיינו: הוא משווה את מעמד שר הביטחון ומשרד הבטחון למעמדם של יתר שלושת המשרדים — משרד החינוך והתרבות, משרד הפנים ומשרד הדתות.

ומשאתי מגיע לעניין שר הדתות — אני חייב לומר בצער רב ובדאגה, שמשרד זה מערים מכשולים על דרך פעולתה התקינה של הרשות. ויש תלונות מרות על תפיסת-עולמו של המשרד הזה לגבי הצורך בעידודם, פיתוחם ושיפורם של כל אותם המקומות שאנו מכנים אותם שמו-רות טבע והאתרים ההיסטוריים.

כדי להמחיש זאת, אקרא לפניכם מ„מעריב“ של היום, בעמוד הראשון, תחת הכותרת „שר הדתות נגד גטי עת פארק סביב חומות העיר העתיקה“, שם נאמר כי שר הדתות פנה באיגרת מחאה חריפה אל ראש הממשלה ובין היתר הוא כותב „... כי בראש כל התכניות צריכים לעמוד מאווינו להבטחת שלמותה הנצחית של ירושלים כבירת ישראל“. איש אינו חולק על כך. כן הוא כותב כי „כל תכנית פיתוח חייבת להיות כפופה למטרה זאת“ — גם על כך אין חולקים כלל וכלל — „ואין לתת לדעתו עדיפות לשום שיקול אחר...“ ולכן הוא מתנגד לגטיעת פארק וגנים סביב החומה והשטח המוזנח. לצערי, זוהי גישה שאיננה הולמת את התקופה בה אנו חיים. אין כל קשר וכל זהות בין הגישה לשמירת ירושלים כעיר שלמה לנצח לבין גטיעת עצים סביב חומותיה, על מנת לייפות את השטח, להוסיף גינה ולתת גוון אסתטי נאות לעיר הבירה. הדוגמה הזאת ממחישה בצורה בולטת את חוסר התחשבה של המשרד הזה לגבי העניינים שעליהם אנו מדברים. אני מקווה שיתנו את הדעת על מנת לתקן את הדברים בהקדם.

עתה לגבי התיקון המוצע:

בסעיף 5(א) נאמר: „לא יכריז שר הפנים על שטח כגן לאומי אלא אחרי שהובטח לגביו מילוי דרישותיו של שר הבטחון“. אני מסכים לתיקון שמציע סגן שר הפנים, שהוא במקום הנאמר ששר הפנים יצטרך לפעול „לאחר התייעצות עם שר הבטחון“. התיקון בא להסיר מכשול מיותר שהיה עד כה.

יורשה לי לומר כאן כמה משפטים לגבי החשיבות הרבה הנוגעת לעניין שמורות הטבע, האתרים ההיסטוריים, הגנים הלאומיים וטיפוח הגוף. שתי דוגמאות לכך: בוודאי אתם מכירים מקום הנקרא בשם אי-היונים שמואל למענן-מיכאל. זהו שטח שאין קופצים עליו אינ-טרסנטיים, שאין עליו זכויות למישהו, ולמרות שהרשות לשמורות הטבע משתדלת זה שנים שהחוק יחול עליה, לא בוצע הדבר עד כה. אותו דבר לגבי מבצר מונפורט. מכאן תוכלו להסיק מסקנות באילו תנאים עובדת הרשות.

מי שמתעניין בנושא זה, בוודאי שם לב כי אשתו של נשיא ארצות-הברית היא היושבת-ראש או הנשיאה של המוסד המרכזי הלאומי לשמורות הטבע בארצות-הברית. היא מסיירת ברחבי המדינה ומעוררת את תשומת לב הבריות לכך שיש לטפח את האהבה לטבע ולמולדת, ובזה תורמת תרומה נכבדה לטיפוח התודעה לשמירת הגוף והמולדת.

ליפת העצים שמות, כרובי שמים ולבבות משופדים על חיצויהם; אהבה? גם את זה אין לאסור? תשובתי היא: יש לאסור.

אם אפשר להתחשב בשר הדתות ושר החינוך, לאחר התייעצות אתם, למה לא להתחשב בשר היופי? אם החוק הזה מהווה פשרה עם השרים האחרים הנוגעים בדבר, למה לא לעשות כן לגבי שר היופי? נכון, הוא איננו שר בממשלה והוא איננו סר למשמעתה. אבל... יש לו תיק.

רוח החוק והגיגיו מצויים לשנות, ויש לשנות גם מטעמים אחרים: חינוך הצבא לכיבוש היצר, יצר ההרס. גם זה הוא נשק. ואהבת הנוף, גם בכך יש יתרון מוסרי. בין אנשי צה"ל תמצא — ואיפה אם לא ביניהם — משרדים וחקלאים, אמנים ומדינאים לעתיד, ואולי גם שרי בטחון. יש להכשירם לקראת תפקידים אלה.

המדובר לא בשעת-חירום, כי אם באותה תקופה שאינה שעת-חירום.

בסיכום: צורכי הצבא קודמים כשמדובר בפעולותיו ובעבודתו החיונית. לגבי אלה אין האיסורים וההגבלות תופסים, אבל יש לומר במפורש בחוק, שלגבי השטחים הצבאיים יחולו האיסורים וההגבלות, כמובן בשינויים ובתיאומים שייקבעו על-ידי שר הבטחון. ולא יכריז שר הפנים על השטח כגן לאומי אלא אחרי שהובטח לגביו מילוי דרישותיו של שר הבטחון. אני מקווה שההבדל מובן: הוא חיוני לדעתי, ואני מבקשת את הוועדה להביא את הדברים הללו בחשבון.

היו"ר ט. סנהדראי:

רשות הדיבור לחבר הכנסת גרוס.

שלמה יעקב גרוס (אגודת ישראל):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה. כאשר עינית פעם ראשונה בהצעת החוק התקשיתי להבין מה הוליד את הצורך להביא לפני הכנסת תיקון לחוק. מה קרה, באיזה מכשול קונקרטי נתקל שר הבטחון שאילץ את הממשלה לתקן את החוק? חשבתי שלאחר דברי סגן שר הפנים אחים ואבני יותר את ההצעה. אולם סגן שר הפנים דיבר בקיצור נמרץ ולא הבהיר נקודה זו.

במבט שטחי נראה לכאורה שהצעת התיקון לחוק הגנים ושמורות הטבע מגמתה להעניק לשר הבטחון אותו מעמד ואותן הזכויות שהחוק מעניק לשר הדתות ולשר החינוך והתרבות בתוקף חוק זה. החוק כאילו בא לתבוע את עלבונם של שר הבטחון ולהשוות את מעמדו לשאר השרים. זהו הרושם הראשון המתקבל מעין בהצעת החוק. ואכן, בדברי ההסבר מוזכר במפורש הנימוק הזה, — ואני מצטט: „הנסיון הוכיח כי לשר הפנים ולמילוי הדרישות של משרד הבטחון בקשר לשטחים הצבאיים שבתוך גן לאומי מיועד — אותו מעמד שסעיף 4 מעניק לדרישותיהם של משרדי הדתות, החינוך והתרבות והחקלאות. החוק המוצע בא לבצע מגמה זו.”

אינני מבין בעצם מה הצורך בתיקון אם הוא נעוץ רק בכך שלשר הבטחון יהיה אותו מעמד לגבי חוק זה, שיוכל להתנגד להצעתו של שר הפנים. הרי הדבר מובטח בסעיף 5 לחוק הקיים, בו נאמר: „נכלל בשטח המיועד להיות גן לאומי שטח שהוא, לדעת שר הבטחון, בעל חשיבות בטחונית, או הודיע שר הבטחון לשר הפנים שבקר-

להכריז על שטח מסוים כגן לאומי — שר הבטחון הוא שנותן את ההוראות בשטח צבאי ואינו חייב אלא להת- ייעץ אתם. כנראה אין הוא רוצה להסתכן בדיונים ממושכים שאין להם קץ, ולמד מנסיון מאה התכניות שלא נתבעו עד היום הזה.

דברי ההסבר אינם משקפים את משמעותו זו של השינוי. הם מצביעים רק על הקניית שוויון, בעוד שסעיף 5(ג) נותן לשר הבטחון בשטח צבאי יותר זכויות מאשר לשר הממונה על החוק כולו, כלומר לשר הפנים.

ההבדל השני הוא בזה שהתנאים של השרים האחרים היו מכוונים לכך שכל המקומות הנמצאים בחסותו יישמרו, שלא ייפגעו, שלא ייגזקו, שלא יחוללו — מי בשל קדושתו של המקום, מי בשל ערכו ההיסטורי או המדעי, ואילו שר הבטחון — אם יוענק לדרישותיו מעמד שווה לאלה של האחרים — תביעותיו הולכות בכיוון הפוך. זאת אנו קוראים בסעיף 5(ב), שבו כתוב כי האיסורים וההגבלות לפי חוק זה והתקנות לא יחולו על צה"ל, או על שלוחה אחרת של מערכת הבטחון. סגן שר הפנים הוסיף שיש מקרים ויש מצבים מסויימים, בהם אין אפשרות לשמור על גנים ופיתות נדירות. אבל כל זה לא נאמר בחוק. בחוק כתוב שהאיסורים וההגבלות, לפי חוק זה, לא יחולו על צה"ל. מה שכתוב בחוק — מחייב; מה שנאמר כאן — איננו מחייב.

נזכיר לעצמנו מה מגמתו של החוק המקורי. הוא בא להגן על נוף הארץ, לשמור על יופיו, לשפרו. המחוקק ראה ערך חיוני-תרבותי וגם לאומי וכלכלי בפעולה זו. יתירה מזו — המחוקק ראה בפעולה זו שיזור עבודות אהבה בין העם לארצו. בהתאם לכך הותקנו הגבלות ואיסורים הידועים לכולנו, שמטרתם למנוע חבלה וזיק, ועתה מציעים לנו שצה"ל יהיה פטור מהגבלות אלה.

במה מדובר? מדובר בשטחים נרחבים, שהם לא פעם כוללים פינה נדירה, או קטע מפארק, או שמורת טבע. את אלה אנו מצויים לשפר וגם לשמור.

אשר לשיפור — אין לי דאגה, כי צה"ל משפר; כשם שכל בני הנוער משפרים כל נוף על-ידי הימצאותם, כן גם צה"ל. ואם לחן ולחסד של נעורים גילוה עוד משהו שקוראים לו בלשון נוסטלגית: משימה, שליחות, או משהו כמו אהבת העם — מובן שהופעתם איננה מקלקלת את הנוף, אלא היא משפרת אותו ותשפרו, כל עוד זה יהיה נחוץ. ולדאבוננו — זה יהיה נחוץ עוד זמן מה.

אשר לשמירה על הגנים והנוף — שאני, אין מנוס מנזקים העלולים להיגרם על-ידי אימונים, על-ידי הקמת בסיסים, חפירות, בניית מבנים, שלא לדבר על מתמזגים עם אופיו של הנוף, ואף פוגמים בו. אבל לשחרר מכל חובה של שמירת החוק, גם בשעות הפנאי והמונחה — האם זה הכרחי? האם לא תהייה כל הגבלות? האין בכך ערך מחנך, אם כל אחד — גם הבחורים בצה"ל — יידעו שיש דברים שאין להם תמורה אם ייהרסו? למשל, מותר לרדוף אחרי חיות מוגנות, לטמון להן פח או להרוג אותן בדרך כלשהי? מותר לדג דגים נדירים כדי להפיג שני מום או את הפענועים הבהית? מותר להדליק מדורה ומנייה וביה יימצאו לידה כמה וכמה עצים חרוכים, כמה צמחים נדירים ולא-נדירים ייעלמו לאחר שטופחו? מותר להת- נכל לאפיקו של מעין, להתזי ראשו של צוק, לחרוט בק-

מיעצת. יכול להיות — אני מקווה שלא יהיה כך — שהכותל המערבי, מערת המכפלה או קבר רבי שמעון בר-יוחאי יהיו שטח צבאי או קרובים לשטח צבאי. במקרה כזה האם שר הבטחון יתן את ההוראות כיצד להתנהג שם? הוא איננו יכול לתת הוראות, הוא אינו בקי בעניינים אלה. ואם שר הדתות יגיד לו כך וכך — הוא יגיד: אני מעדיף את העניין הבטחוני על העניין הדתי, למרות שאין צורך בכך. אם יש צורך — בוודאי, הכל דוחה מיקוח נפש.

אם זה רק עניין של כבוד, של פרסטיז' — בבקשה, אפשר להעניק פרסטיז' לשר הבטחון. אני מציע למחוק סעיפים קטנים (ב) ו-(ג) לסעיף 5 בחוק הזה או לשנותם, ולהבטיח, אם לא לרבנות הראשית, לפחות לשר הדתות, זכות הכרעה בעניין ההתנהגות במקומות הקדושים.

יצחק רפאל (מפד"ל):
כאן לא מדובר על התנהגות.

היו"ר ט. סנהדראי:
רשות הדיבור לחברת הכנסת אלוני, ואחריה — לחברת הכנסת רזיאל-נאור.

שולמית אלוני (מפלגת העבודה הישראלית):
גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה. לכאורה, אפשר היה לאחר שמיעת הסברו של השר להצביע ולהעביר הצעת חוק זו לוועדה, שהרי לא הביאו כאן לפנינו נושא שעניינו שנוי במחלוקת, אלא תיקון תקנה שצורכי השעה מחייבים תיקונה, ויש להניח שהוועדה תמצא דרך שתבטיח כי גם בימים שאינם ימים של שלום יישמרו הגפן והתאנה לקראת ימים של „אין מחריד“. שהרי ללא תיקון זה יישארו האזורים סגורים ואי-אפשר יהיה לפקח ולשמור גם על אותו מעט שניתן היה לשמור עתה.

חשיבותו של הדין היום אינה, אם כן, באותו תיקון או בתיקון המוצע, אלא בכך שהוא נותן לנו הזדמנות — ולדעתי הזדמנות חשובה — להוכיח לעצמנו, לממשלה, לפקדיה ולציבור כולו את קיומו של החוק, את מטרותיו, את חשיבותו, וביחוד למי העניק את הסמכויות לגבי שמורות הטבע. חשוב להזכיר את קיומו של החוק ומטרתו, משום שלאחרונה אנו עדים לחזיון נפרץ. חוקים טובים שנתקבלו על-ידי הכנסת, מתוך כוונה להגן על האינטרס של הציבור כולו, כפרטים וכציבור, נשארים למרבה הצער מלה מתה. אנו עדים לכך בחוק כנוביץ, החוק למניעת מפגעים, — כיצד נתקבל, מתוך איוז תחורשה, ומה אירע לו, וכיצד אפשר היה להעלות בפומבי את הנימוק של 18 מיליון לירות, סכום השקול כנגד בריאותו של ציבור בכך גדול. 18 מיליון לירות הוא סכום ענק בשביל כל אחד מאתנו, אך הוא נעשה סכום קטן מאד שעה שמשוויים אותו ל-20 מיליון לירות סובסידיה לשנה הניתנת לחברת תחבורה. וכשהו שקול כנגד בריאותו של הציבור — הרי שהפרופורציות משתנות.

נתקבל גם חוק אחר שבה להגן על האינטרסים של הציבור, והוא נתקבל מתוך כוונות טובות, חוק החוזים האחידים. גם הוא נשאר מלה מתה ואין הממשלה מתייחסת אליו.

חוק זה, יותר משהרשויות דואגות לו, דואג לו הציבור באהבתו. קראתי את הדברים שנאמרו בדיון בשעת

בתו של השטח המיועד נמצא שטח המוחזק בידי צבא — הגנה לישראל — לא יכריז שר הפנים על השטח המיועד כגן לאומי אלא אחרי התייעצות עם שר הבטחון. מסתבר שיש לשר הבטחון אותה הזכות כמו לשרים אחרים. אלא מאי? בחוק המוצע כלול תיקון אשר לפיו במקום המלים „אלא אחרי התייעצות עם שר הבטחון“ המורכב פיעות בסיפה של סעיף 5 לחוק המקורי, מציעים לומר „אלא אחרי שהובטח לגביו מילוי דרישותיו של שר הבטחון“. מה הפחד — ששר הפנים לא ימלא את הדרישות בענייני בטחון? האם בשל כך צריך לתקן את החוק? האם באמת קיים חשש שבעניין בטחוני יסרב שר הפנים למלא דרישותיו של שר הבטחון? חזקה על שר הפנים, ויכולתו בתפקיד זה מי שיכח, שלא יתנגד לדעתו של שר הבטחון אם הוא משוכנע שיש לראות בעניין זה עניין בעל חשיבות בטחונית.

זכותו של שר הבטחון שרירה וקיימת גם בחוק הקיים. אין כל חשש ששר הפנים יסרב למלא את דרישותיו של שר הבטחון. אינני חושב שזה עניין של פרסטיז' ושצריך לעמוד כאן על כבודו של שר הבטחון. אינני חושב שבשל כך יש צורך להביא תיקון לכנסת.

אבל אם מעוניינים בהצעת התיקון מתברר שהיא באה לא רק להעניק לשר הבטחון מעמד שווה למעמדם של שר הדתות ושר הפנים לגבי חוק זה, אלא התיקון מיועד להפקיע את זכויותיו של שר הדתות לגבי התנהגות במקומות קדושים. גם חברת הכנסת תלמי פירשה כך את הדברים. מסתבר איפוא שזה איננו תיקון קל, כפי שנראה לכאורה, אלא זהו שינוי מהותי בחוק. לא רק לגבי המקומות הקדושים אלא גם לגבי חבלה בנוף. בשל השינוי המהותי איננו יכולים לסמך דינו על התיקון המוצע.

אני מתפלל שהשרים הדתיים, היושבים בממשלה, הסכימו לתיקון זה.

סעיף 5(ב) בחוק המוצע קובע כי „בשטח צבאי, האיסורים וההגבלות לפי חוק זה או התקנות שעל פיו לא יחולו על צבא-ההגנה לישראל...“. אין שום הגבלות, והם יכולים לעשות כראות עיניהם. הם יכולים לעשות הכל, גם בשטח הדתי, גם בשטח השמירה על הנוף, ללא כל הגבלה.

את ההוראות לגבי התנהגות במקומות הקדושים יתן שר הבטחון. אינני חושד בשר הבטחון שישתמש לרעה או בשרירות בחוק הזה. אבל להפקיע זכות שר הדתות ולמסור אותה לשר הבטחון, שהוא יתן ההוראות כיצד להתנהג במקומות הקדושים — אינני מבין זאת, אדוני שר הפנים. ולשר הדתות יש רק זכות מיעצת. שר הבטחון איננו חייב לקבל את דעתו של שר הדתות, גם לא את דעתו של שר החקלאות. להם יש רק זכות מיעצת.

כפי שאמרתי, אינני חושד בשר הבטחון שישתמש בחוק לרעה. אולם האם אפשר לשורר את ההכרעה בדבר התנהגות החיילים במקומות הקדושים לידי שר הבטחון? עלולים לצמוח חילוקי דעות ובעיות רציניות בין שר הדתות, שר החקלאות ושר הפנים ובין שר הבטחון. ולשר הדתות אין זכות הכרעה בעניין זה. אדוני שר הפנים, החוק הזה מפקיע את זכותו של שר הדתות.

כשלעצמי הייתי מציע שבעניין התנהגות במקומות הקדושים יקבע לא שר הדתות, אלא תקבע הרבנות הראשית. על כל פנים, כאשר אי-אפשר להכניס תיקון זה בחוק — הייתי מציע שלשר הדתות לא תהיה רק זכות

תחושת האני הקולקטיבי, ואין לרתום ציבור מתוך דב"רים של מיסטיקה ומתוך דברים של אמונות, לעתים תפ"לות במהותן. אני מניחה שאתה לא מתפעל ממקל שמכים בו בכותל והוא עושה נסים ונפלאות.

(חברת הכנסת י. רפאל קורא קריאת ביניים)

אני לא משוכנעת, חברת הכנסת רפאל, שזה בדיוק מה שהשתמע מהדברים שאמרת. אני הייתי בעיר העתיקה בתקופת המצור, ועם שחזור העיר העתיקה והכותל הלכתי לשם עם ילדי. אין אני מדברת על ה"היפס" אבל אם אינני מדברת כמו השר שמכוח רוח אש"ד כבש את המקום והקים המכלאות במקום שכבש ולילדי אסור לעמוד לידי, ואם אני מתרעמת על כך, אז מיד זה עובר ל"היפס"? וגם אין זה עניין לקביעה כאן.

שלמה יעקב גרוס (אגודת ישראל):
בכל מקום קדוש דורשים לבוש צנוע. גם במערת המכפלה.

שולמית אלוני (מפלגת העבודה הישראלית):
אני לא דיברתי על הלבוש. אני חושבת שאתה מת"פרץ לעניין שבכלל לא נדון. ומשום שהזכרת את מערת המכפלה, וכבר קודם הזכרת אותה, אני חוששת מאד שאתה קצת חומד רכוש לא לך בעניין זה. ואם אמנם הכי וונה היא לכך ששר הדתות לא יעשה במערת המכפלה כפי שהוא עושה, הרי שרק בשל כך יש לברך על החוק. במערת המכפלה יש מסגד, ועד כמה שידוע לי אין שמים מזוהות בבית-קברות, וגם במסגד אין שמים מזוה. אבל הרגשת היצר הזה לחטוף, להיות בעלי-ביתם, היא שעוררה ללכת ולשים גם שם מזוזה. הגישה הזאת למקומות הנוגעים לציבור כולו אינה בריאה ואיננה נכונה, והיא מכערת.

אצלנו בארץ שכתו, כנראה, שלא שר הדתות הוא הממונה על ביצוע החוק ושלא לו ניתנו הסמכויות, אלא לרשות מסוימת, שהיכתלתאם אתו דברים מסוימים. כנראה דבר זה לא נראה לנו חשוב, כי שר הדתות נותן הוראות גם לחברת החשמל וקובע כי מותר לאנשים לשבת בחושיך ובקור שעה שבביתו — כך קראתי — היה דווקא חם, מואר ונעים.

אותו דבר חל ביחס לאותן האפשרויות שצריכות להיותן שיש לאנשים שיש להם יום חופשי אחד בשבוע ורו"צים ליהנות מארצם ולחנך את ילדיהם לאהוב את אר"צם ואת נופה, וגורו עליהם לישב בבתיים, ואותן חורשות יפות ואותם מרחבי טבע ושמורות טבע לא להם הם. אנשים הסבורים שכל הדברים האלה אין בהם משום חוויה שיש לטפח אותה, דברים שאינם יכולים להיות ממו"נים או פעילים במסגרת חוק זה, וזוהי ראייה גוספת לכך שיש לצמצם את סמכויותיו של שר הדתות. מי שאיננו יוצא לחיק הטבע, מי שאיננו משחק בחול הים ובגלי הים ואינו יודע מהו הדבר הזה מבחינת תחושת האדם בארצו ובנופו, אל יתערב בדברים אלה, אלא יקבע את המסגרות, מתוך התייעצות כפי שנקבע, לצורך המקומות המסוימים שהם אמנם בתוך ד' האמות — שהם הרבה יור"תר מד' אמות — הנוגעים לנושא של דת.

ועוד הערה, לשר התחבורה ולשר הבריאות. הואיל ודנים אנו בחוק זה, חשוב היה ששר הפנים, הממונה על

קבלת חוק זה. מה שהנחה את הציבור של חברי הכנסת ומה שעורר תקוות גדולות בציבור כולו היתה אותה אה"בה וחדרה לארץ, לנופיה וליופיה, הרצון לשים סייג לכל הפעלתנים היעילים, שענייני שעה וצורכי שעה חומ"ריים, צרות מוחין ולחצים פוליטיים, שעניינם רחוקים מאסטיטיקה ויופי — מדברנים אותם להרוס, לעקור או לבנות מפלצות סמי-גיאומטריות מכוערות.

חשוב להזכיר עניין זה היום, חברת הכנסת גרוס, לנו"כח אותה השתלטות של משרד הדתות וצבא שרתיו על אתרים היסטוריים, הפיכתם למקום מכוער לפולחן ול"טיפוח של אמונות הבל ועבודת עץ ואבן. ולכן אנו עדים.

היו"ר ט. סנהדראי:
חברת הכנסת אלוני, אני חושבת שכדאי לך למחות את המלים האלה.

שולמית אלוני (מפלגת העבודה הישראלית):
לא, אינני מוחקת. קראת גם את הסיפור על המקל שהלכו אותו אל הכותל...

שלמה יעקב גרוס (אגודת ישראל):
אינך מוסמכת לדבר כך. אינך מוסמכת לקבוע ענ"ינים כאלה.

שולמית אלוני (מפלגת העבודה הישראלית):
אני מוסמכת לומר את התרשמותי, כשרואים ליד הכותל המערבי אנשים שבנו שם מכלאות, דוחפים, צו"עקים ומעליבים, ואני איני יכולה לבוא למקום הזה — ובאתי — עם ילדי. אתה מטפח את המיסטיקה של המש"פחה, אני מדברת רק על אחוות המשפחה, ואף בזו פוג"עים.

שלמה יעקב גרוס (אגודת ישראל):
את רוצה לערוך שם ריקודים?

שולמית אלוני (מפלגת העבודה הישראלית):
לא. הגעתי לשם עם ילדי ורציתי להראות להם את המקום, לתת להם תחושה של המקום. לא יכולתי ללכת אתם, כי יש לי בנים. כל אנשיך זה, שנראים כיצורים שנקלחו מ"הדיבוק", עם צעקות וקפיצות מסביב, התחילו לצעוק עלי ועל אחרות שהגיעו לשם כאילו היינו יצורים שלא מן העולם הזה, וכאילו בארץ הזאת לא קיים חוק שיויו וכזיוות לאשה, לא אמונה באשה כאדם ובכבודה.

שלמה יעקב גרוס (אגודת ישראל):
אצלנו קיימת קדושת האשה, לא הפקרות. גם בעניין זה יש לנו קדושה.

שמואל מיקוניס (מק"י):
מדוע איפוא אתם מתפללים כל יום "ברוך שלא עשני אשה"?

שולמית אלוני (מפלגת העבודה הישראלית):
אתה מייחס קדושה לאשה כמו לכל יצור שברא הקדוש-ברוך-הוא, ולא כאל אדם שווה-זכויות.

רחבת הכותל יקרה לכולנו, ולכל אחד מאתנו יש זיקה אליו בדרך זו או אחרת, גם אם איננה לפי טעמך, חברת הכנסת גרוס, אבל גם דרכך שלך אינה לפי טעמי. זכותו של כל אחד לחשוב ולהרגיש אחרת. אבל לכולנו יש זיקה למקום הזה, כל אחד לפי דרכו, ולכולנו ישנה

כבוד היושבת-ראש, ברצוני להשמיע מעל במה זו זעקה גדולה, זעקה של אזהרה מפני מה שעומד לקרות בארץ, ובעיקר בירושלים. למען ירושלים לא אחשה. לפני חצי שנה הצבעתי בבית הזה למען איחוד ירושלים. כשהרמתי את יד, בדחילו ורחימו, חשתי כי בכך אנחנו מוסרים לידי מדינת ישראל פקדון שאין שני לו — היפה בערי תבל, המפוראת בנכסי האנושות. ירושלים אינה שייכת רק לירושלמים. גם אין היא שייכת רק למדינת ישראל. ירושלים שייכת להיסטוריה האנושית. בנט לנו לדינו פקדון יקר זה, קיבלנו על עצמנו התחייבות כלפי ההיסטוריה, כלפי דורות שהיו ודורות שיבואו. והנה התבשרנו לפני כמה ימים כי הממשלה התחילה להפקיע שטחים נרחבים בירושלים המזרחית, וכי משרד השיכון — זה המשרד הנושא על מצחו אות-קין של משחית נוף הארץ — זומם להקים שם שיכונים מן הסוג המקובל אצלנו, העתקה נאמנה של השיכונים אשר הרסו ללא תקנה את הוד הקדומים של הר-כנען בצפון ואילת בדרום.

לא אדבר, במסגרת זו, על הנוק הפוליטי העצום הכרוך במעשה נמהר זה. ערביי ירושלים כבר שמעו מפי ערביי ישראל על הפקעת אדמותיהם במרוצת השנים, והם רואים בהפקעה זו אות לבאות. למי היה זה נחוץ? מי מעוניין לעזור היום לאויבי ישראל בהסתת ערביי ארץ-ישראל נגדנו? אילו נימוקים פוליטיים כביכול יכו-לים להיות לשיכון נחפו זה? עתיד ירושלים וגורלה, כמו עתיד ארץ-ישראל כולה, לא יקבעו על-ידי שיכונים. הם יקבעו על-ידי יזמתנו המדינית, על-ידי כוחנו הצבאי, על-ידי תגובות העולם הערבי ועל-ידי יחסי הכוחות בעולם. מי שאינו מבין זאת, מעיד על עצמו שעדיין הוא חי בימי "חומה ומגדל", או בימי העליה השנייה.

אולם לא על הצד הפוליטי ברצוני לדבר. ברצוני לדבר — ברצוני לזעוק — נגד הנוק שייגרם לנוף הארץ, נזק שלא יהיה ניתן לתיקון.

ירושלים היא כלילת השלמות, כלילת היופי — מפני שהשתזרו בה כל תקופות חייה של ארץ-ישראל, מימי היבוס ועד היום. מי שמתכחש לשלמות זו, לרציפות זו של תקופות ותרבויות, הרי הוא בוגד בירושלים. ירושלים היא הכותל המערבי, וגם כנסיית הקבר, וגם מסגד הסלע. ירושלים היא שער-שכם ופיסת הר-הזיתים, החומה הגנה דרת שדוד בן-גוריון הציע להרסה, מגרש-הרוסים ומגדל הר-ציון — עיר המגדלים והכיפות — ירושלים של זהב, של נחושת ושל אור.

מי המעז לבצע שיכונציה בלב ירושלים, מול הר-הזיתים והר-הצופים? מי מעז לכבול אותה בשדרת של קוביות קוביות, לחנוק אותה בטבעת של כיעור? מי מעז להציב, מול יצירות האומן האדריכלי של ארץ-ישראל בכל התקופות — את המוצר הסטנדרטי, העלוב והמכוער, של משרד השיכון? מי העז, בקלות דעת, להשמיד ברח-פור את שכונת המוגרבים ובכך להפוך את הכותל לקיר?

כבוד היושבת-ראש, אני מציע להכריז על כל ירושלים המזרחית כעל גן לאומי, שבו לא יתוול התקנות והתקנים הרגילים של בניה והריסה. אני מציע להקפיא את כל פעולות הבניה בעיר-עולם זו לשנה שנתיים, עד שנתרגל לגדולת הפקדון המסור בדינו, עד שתהיה שהות לגאון האדריכלי הישראלי לפרוש כנפיים ולהמריא. ומעבר לזה, כבוד היושבת-ראש, הדאגה לנוף הארץ

החוק, ידאג לכך שהדבר יתוקן במסגרת תקנות או בכל צורה אחרת.

ישראל שלמה בן-מאיר (מפד"ל):

אנחנו דנים רק בסעיף 5 של החוק.

שולמית אלוני (מפלגת העבודה הישראלית):

שעה שמתקנים חוק, ועל מנת שזה לא יהיה נושא חדש, כדי שעניין נוף הארץ יישמר באיוו צורה שהיא, אפשר להתקין גם כאן תקנה. כשם שקבעו כי במכוניות חייבות להיות מאפרות על מנת שלא תהיה בעירה בש-דוה, אפשר —

ישראל שלמה בן-מאיר (מפד"ל):

כל מה שלא נמצא בסעיף 5 של החוק הוא בבחינת נושא חדש.

שולמית אלוני (מפלגת העבודה הישראלית):

אתה מחליט שזה נושא חדש.

— אני מציעה איפוא מעל במה זו להתקין תקנה, כשם שדאגו לכך שמאפרות תוכנסנה למכוניות כדי למ-נוע בעירות, כך יוחלט — דבר המקובל בארצות מסוימות — שבכל מכונית תימצאנה כחובה שקיות לצורך איסוף אשפה ולכלוך. אל יעטור את הארץ בקליפות ובלכלוך מסביב. מי שיהיה הראשון שיתחיל להפיץ שקיות אלה, בוודאי ירוויח כספים רבים.

כמו-כן יש לדאוג לכך שיהיו חדרי שירותים בקרבת תחנות דרכים, תחנות דלק ופונדקי דרכים. אל ידאגו רק לסמכויות, אלא ידאגו גם לעניין זה של שירותים לציי-בור המטיילים, לנופשים למיניהם, הרוצים לטייל ברחבי הארץ ולהכיר אותה, ואף לראותה יפה, ולא נתונה לפי-קוחם של חובבי הכיעור והמכלאות.

היו"ר ט. סנהדראי:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת אבנרי, ואחריו לחבר-הכנסת שוסטק.

אורי אבנרי (העולם הזה) — כוח חדש):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה. חוק זה בא להקנות לשר הבטחון סמכויות נרחבות לגבי שמירת נוף הארץ. הבית הזה יודע כי אינני מחסידי הגלגלים ביותר של שר הבטחון הנוכחי. אני מתייחס בביקורת, ואף בח-שש עמוק, לדברים ממעשיו ומגישותיו. חששות אלה גב-רו עוד יותר עם הקמת מפלגת העבודה הישראלית, וחוש-שני שהדמוקרטיה הישראלית עלולה להיחנק במע"י הגס הזה. אולם דבר אחד אני מוכן להאמין לשר הבט-חון הנוכחי: שהוא וועציו קרובים יותר לאדמת ארץ-ישראל, שהם רגישים יותר לנופיה ולעתיקותיה, מאשר גורמים רבים הפועלים בשטח זה, כגון משרד הדתות. לכן אם חוק זה מקנה לשר הבטחון עמדה בעניין זה, ולו גם בדלת האחורית ובצורה מפקפקת במקצת, אצביע בעדו.

יכולנו להרחיב בהזדמנות זו את הדיבור על ריב הסמכויות המנוחך והבזבזי בשטח זה, על ריבוי הרשו-יות לגנים לאומיים ולשמורות הטבע, על יומרות משרד הדתות ועל מעשי העריית. אולם העניין חשוב מכדי שני-דבר היום על דברים אישיים. העניין הוא: שמירת נוף ארץ-ישראל.

עליו כעל אתר היסטורי או גן לאומי, יהיה חייב לפני כן לשאול את שר הבטחון: אדוני, אולי אתה חושב בו מן הזמנים לראות שטח זה כשטח בעל חשיבות בט-חנית? האם לכך מתכוון המחוקק? נדמה לי שעניין זה טעון הסבר.

אני מבין שההוראות להתנהגות אנשי צה"ל במקומות קדושים צריכות להיות בסמכותו של שר הבטחון. ההגיון מחייב זאת. לא ייתכן שעל התנהגות חיילים יתן הוראות שר אחר. כאן אני רוצה להביע חשש שגם במקומות כאלה שקיימות הוראות קבועות ועומדות של שרים — שר הפנים, שר החינוך והתרבות, שר הדתות ושר החקלאות — במקומות כאלה בעצם יכול גם שר הבטחון לפ-עול בניגוד לאותן הוראות קיימות ועומדות בשטח זה. נדמה לי שזה גובע מהסעיף הזה.

אני רוצה לציין שבדרך כלל מה שלקחה רשות הגנים הלאומיים ושמורות הטבע לידיה, ביצעה בהצלחה. יש מקומות לתפארת וכל המדינה יודעת על כך. בשטח אחד קצרה ידה, והוא — בגאולת הכותל המערבי. לא אדבר כמו חברת הכנסת שולמית אלונג, אניני ידע לשם מה היתה צריכה ללבות אש זרה. לא מדובר בביקור על יד הכותל, כאילו אסור לגברים ולנשים לבקר יחד. חברת הכנסת אלונג דיברה על מכלאות. האם מציעה חברת הכנסת אלונג שבארץ ישראל יתפללו בבתי התפילה גברים ונשים יחד? שתבוא ותציע זאת. האם היא מציעה שנהפוך כולנו להיות יהודים רפורמים, שמתפללים כולם יחד? היא אומרת שהאשה כל כך קדושה כמו הגבר. אדרבה, שתציע זאת. למה צריך לקרוא לכך מכלאות? דאינו את המחיצה על יד הכותל המערבי.

(חברת הכנסת ג. כהן קורא קריאת ביניים)

האם חברת הכנסת אלונג איננה יכולה לבקר על יד הכותל? מדובר בזמני תפילה, ולפי הדת, התורה והשולחן ערוך כך מתפללים יהודים. גברים לחוד ונשים לחוד. ואם המחיצה על יד הכותל היא מכלאה, אם כך, גם עזרת נשים בבתי הכנסת היא בבחינת מכלאה.

אמה תלמי (מפ"ם):
זה לא בסדר.

אליעזר שוסטק (המרכז החופשי):
חברת הכנסת אלונג, גם בבית המקדש שהכותל המערבי הוא הכותל החיצוני שלו, לא של בית המקדש, אלא של מה שסבב אותו, גם שם היתה „מכלאה" כזאת.

(קריאות)

חברת הכנסת אלונג דיברה על מכלאה ברחבה. ושם נשים מתפללות לחוד וגברים מתפללים לחוד. כי המדובר הוא בתפילה.

שולמית אלונג (מפלגת העבודה הישראלית):
לא נכון.

אליעזר שוסטק (המרכז החופשי):
מה לא נכון? הייתי שם וראיתי.

מדריך זר (מפלגת העבודה הישראלית):
זו הפרדה, זו לא מכלאה.

כולה, לנוף מולדתנו — מן הבניאס ועד רפיח, מן הים עד הירדן.

יש אנשים האוהבים ארץ מופשטת, ארץ-ישראל של מעלה, ארץ שהיא ריקה מאדם, ריקה מהיסטוריה לא-יהודית, ריקה מרבדי העבר הרצוף. אולם אנו אוהבים ארץ מוחשית, ארץ על כל בנייה וכל תקופותיה, ארץ שלא חדלה מעולם להצמיח חיים, ארץ שכל דור וכל תרבות השאירו בה את עקבותיהם המרהיבים. על ארץ זו אנו רוצים לשמור, ולהיסטוריה זו אנו רוצים להוסיף — ביראת כבוד — נדבך נוסף.

מי שרואה רק את ההיסטוריה היהודית של ארץ-ישראל ואת יצירותיה, מתכחש לארץ-ישראל השלמה — שלמה בשטח ושלמה בזמן. לא ארץ זו, בה גולדה האורמה העברית החדשה, היא אריג בו שורים דברי ימי כנען וישראל, יהודה ושומרון, הנצרות והאיסלם, הכליפים והממלוקים, הציונות וההתעוררות הערבית, מימי ההיקסוס ועד ימי מלחמת ששת הימים. מי שמנסה לחתוך אריג זה, גורם-גורמים, משמיד את יופיה של הארץ.

כבוד היושבת-ראש, מלחמת ששת הימים שברה את מסך-הברזל שהפריד בין חלקי הארץ ופקקה את עינינו מחדש לראות את מלוא יופיה והדרה. מבחינה פוליטית מצויים אנחנו להבטיח כי לעולם לא יירד עוד מסך-ברזל בין שני חלקי הארץ ובין שני עמיה, ותכניתנו בעניין זה ידועה. אולם מבחינה אסתטית מצויים אנחנו להבטיח כי מוסדות המדינה — יהיו אשר יהיו — ישמרו על הכל, יטפחו את הכל, ונוסיף תפארת חדשה לארץ זו.

היו"ר ט. סנהדראי:
רשות הדיבור לחברת הכנסת שוסטק.

אליעזר שוסטק (המרכז החופשי):

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת. אני מחייב את התיקון הבא להשוות את הסמכויות של שר הבטחון לסמכויות של שני שרים אחרים. נכון הוא שלשר אחר, לשר החקלאות, אין אותן סמכויות שישנן לשר הדתות ולשר החינוך. להם יש סמכות אישור, ואילו לשר החקלאות יש רק סמכות ההתייעצות.

אולם אני חושב שצדקו קודמי שאמרו שתיקון זה בא לתת תוספת סמכות לשר הבטחון, שאיננה בידי שני השרים האחרים. שני השרים יש להם סמכות לפעול במקומות קדושים ובאתרים היסטוריים. ברור שזכות זו מגעת לשר הבטחון לגבי שטחים צבאיים. כאשר תינתן סמכות זו לשר הבטחון, לא צריך יהיה שר הפנים להכריז על שטח צבאי כגן לאומי, לאחר שהובטח לגביו מילוי דרישותיו של שר הבטחון. אבל סגן שר הפנים יסכים שהתיקון המוצע הוא תיקון מרחיק-לכת, כי הוא חל לא רק על שטח צבאי, אלא על כל שטח אחר. נאמר בתיקון: „...שטח צבאי או כל שטח אחר שהוא, לדעת שר הבטחון, בעל חשיבות בטחונית, או הודיע שר הבטחון לשר הפנים כי בקרבתו של השטח המיועד כאמור נמצא שטח צבאי...". זוהי סמכות שאינה נתונה לכל השרים. לכן אין לקבל את ההסבר שהתיקון בא רק להשוות סמכויות.

אם אפשר שבעניין זה יצומצמו הסמכויות של שר הבטחון רק לשטחים צבאיים קיימים, בהתאם לסמכויות שבידי יתר השרים, הייתי מקבל זאת ללא ערעור. לפי התיקון המוצע יוצא שכל שטח ששר הפנים ירצה להכריז

אחר שאיננו מבין את הדבר. הטענה היא לממשלה בתור שכו, שאינה נותנת את העזרה המספיקה לרשות לגנים לאומיים ושמורות טבע. באנו לכאן לא רק כדי לבנות תרבות חומדית, כי אם גם לבנות על בסיסה את רוח האומה ולחנך את העם באותה רוח, לחבר את העם לארץ, לחבר את העם עם יופיה של הארץ. זה מונח. קיימת רשות אחת, אך מי אינו תוחב אפו לתוך הרשות הזאת? טבעי הוא שמשרד הפנים יעשה זאת. זה צריך להיות בסמכותו של משרד הפנים. יכול משהו לחשוב שהיות ושר הפנים הוא דתי, ויש לו השקפות כאלה או אחרות, הוא פסול. אך הוא שר הפנים, וזהו סמכותו; י"י יה דתי, יהיה חילוני, יהיה מי שיהיה. אני עוד מבין שלשר הפנים מצרפים יועץ, את שר החינוך והתרבות. את זה אני מבין. אבל מה נאמר: שר הפנים, ושר החקלאות, ושר הדתות, ושר החינוך והתרבות, ועכשיו מרכיבים על כולם את שר הבטחון. הא לך ממשלה שלמה, ובראשה שר הבטחון, המורכבת על רשות קטנה כזאת של אני שים ספורים העוסקים בגנים ובשמורות טבע. לפי החוק החדש הזה המוצע לנו ישלוט למעשה שר הבטחון על יתר השרים. לפי החוק הקודם צריך היה להתייעץ אתו באיזה עניין מן העניינים. עכשיו הוא יגיד לשר הפנים מה עלי לעשות. הוא אפילו יקבע את הנוהל, את הנימוסין ואף את ההתנהגות באתרים היסטוריים ובמקומות קדושים. הוא יהיה המוסמך לכל דבר.

כל הכבוד לשר הבטחון במקצועו הוא. כל הכבוד לשר הבטחון לשעבר, מבחינת ההבנה לנוף הארץ, לצורכי היופי של הארץ, לשמורות הטבע, — יהא זה בן-גוריון, או לוי אשכול.

(קריאות: שר הבטחון השני — פנחס לבון.)

אינני מוכרח להוכיח את כולם. אני מדבר על שני שרי בטחון שלדעתי יש להם הבנה לעניין זה של גנים לאומיים ושמורות טבע. אני יודע ששר הבטחון הנוכחי גדל בנהלל. אני יודע את זה. אבל הוא קודם-כל שר בטחון. הוא, במיוחד, שר בטחון בעיקר, ולפניו עומדת תמיד השאלה של הבטחון. כי הרי יש לנו יותר שנות שלום מאשר שנות מלחמה, או ימי מלחמה. לכן אנחנו חושב שצריך לתת לשר הבטחון דווקא את הסמכות העליונה בשאלה של ייסוד גן לאומי ובשאלה של שמו-רות טבע אלו או אחרות. אין ליצור מצב חוקי, שלפיו שר הבטחון יפקד על כולם גם בשאלת גנים לאומיים ושמורות טבע.

החוק הזה בא למעשה להקים ועדת שרים שלמה ומסורבלת. הייתי בכלל מצמצם את הסמכות לגבי גנים לאומיים ושמורות טבע רק לשר הפנים —

(קריאה: לשר האוצר.)

— ולשר החינוך והתרבות. עד כמה שאני מכיר את שר החינוך והתרבות — הוא יכול להוציא כסף מה-קיד הזה, לא רק משר האוצר, אם הוא רוצה בכך מאד. אם אתה מתכוון לכסף — הוא יוציא כבר את הכסף הד-רוש, אם ירגיש שיש לו אחריות לזה.

היושבת-ראש אומרת שאני צריך לסיים. אני רוצה לומר רק מילות עידוד כנות מקרב לב לאנשים המטפ-לים ברשות הגנים הלאומיים ושמורות הטבע, אשר מ-קיעים בזה עבודה, חזון ואידאליזם, תוך התרוצצות מצ-ערת ממשרד למשרד. צריך לעזור להם. אהיה בעד ה-

אלעזר שוסטק (המרכז החופשי):

בכל ישראל מתפללים גברים לחוד ונשים לחוד. וזה לא מפריע לבקר על יד הכותל, וזה לא אומר שנברים ונשים אינם יכולים לבקר על יד הכותל. האם אסור לאשה לבקר על יד הכותל בחלק של הגדר?

שולמית אלוני (מפלגת העבודה הישראלית): נכון.

אלעזר שוסטק (המרכז החופשי):

לא נכון. אם מתפללים שם, יש הפרדה. לשם מה נחוץ לבנות אש-דתי?

ובעצם, אני לא רוצה לדבר על כך, אלא על מה שמתרחש סביב הכותל. אנחנו נמצאים כבר שמונה חוד-שים לאחר שחרור הכותל. האם ראינו מה שמתרחש שם, כל ערימות האשפה והפסולת? שום מוסד לא מוסמך עדיין לעשות שום דבר, ואין יודעים עדיין מה לעשות סביב הכותל ולפניו. לכותל יש כלושים נדבכים. נדמה לי שהמו-סדת המטפלים בכותל עולים במספרם על מספר הנדבכים של הכותל עצמו. אי-הסדר גדול מאד. תכניות אין. אחד העתונאים אמר, בצדק, ששחררו את הכותל אבל לא גאלנו אותו. הרשות שהצליחה באתרים בכל הארץ, אני מאחל לה שתצליח לגאול את הכותל ולהפכו לאתר ההיסטורי לתפארת כל העם. אני מאחל לרשות שתגבר על כל המוסדות.

היו"ר ט. סנהדראי:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת מיקוניס, ואחריו לחבר-הכנסת רפאל.

שמואל מיקוניס (מקי):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה. הרבו לדבר כאן על קדושה, על מקומות קדושים. אינני חושב שיש בארץ הזאת דבר קדוש יותר מהמעמל היוצר של עמלי הכפיים ועמלי הרוח בקיבוץ, במושב, בעיר ובמושבה, של כל אלה שבמשך עשרות בשנים טרחו להפרות ולייפות את ארצנו. אני נזכר באותם דברי הנביא שאמר: „זכרתי לך חסד נעוריי, אהבת כלולותי, לכתך אחרי במדבר בארץ לא ידועה“. מי הפך את הארץ הזאת לארץ זרועה אם לא הרמל הקדוש של אותם רבבות ומאות אלפים שעמלו וטרחו כדי להחיות שממה ולהרבות יופיה של הארץ? ארצנו היא ארץ קטנה ויפה. היא יפה כבר מהטעם הפשוט שהיא ארצנו. זה כבר מספיק כדי שתהיה יפה בעינינו. יש לשמר את יופיה, יש להרבות אותה, מכיוון שיש בה אתרי טבע כאלה שהם נחוצים. צריך לשמר אותם, לשפר אותם ולשמור אותם, וכן ליצור פינות חמד נוספות בארץ זו.

היינו בעד חוק הגנים הלאומיים ושמורות הטבע בזמנו. אבל לצערנו, אותם אנשים „המשוגעים לדבר“ והעוסקים בשמורות טבע ומשקיעים בכך לא רק עבודה, אלא גם חזון ואידאליזם, לצערנו הם נתקלים בקשיים עצומים, משולחים ממשרד למשרד ואינם נהנים מאותה תמיכה שלה הם ראוים. הם ממלאים תפקיד לאומי ממד-רגה ראשונה. לא פעם נתקלתי בזמן האחרון בשאלות שונות בעניין זה, כגון עקירת כרם זיתים עתיק בכרם מהר"ל, זיהום מי נחל-אלכסנדר ממות דגינים נדירים בו, השמדת מושבת האלמוגים באילת, עקב בעיות הכ-רוכות בצינור הנפט. יש שורה שלמה של אתרים מופק-רים בארץ הזאת. אינני יכול לבוא בטענה לאורח זה או

דוד הכהן (מפלגת העבודה הישראלית):
הערתך זו יוצאת דופן. עוד לפני שישים שנה וחמישים שנה, הייתי הולך פעמים רבות עם אבי ואמי לכוהל המערבי, בימי משטר התורכים והאנגלים, ולא הם ולא המתפללים היהודים לא ניסו להפריד את אבי ואומי מאמי.

יצחק רפאל (מפד"ל):

אביך לקח אותך לכוהל כדי להתפלל. אם חדלת להתפלל — ענייך הוא. היהודים הולכים היום לכוהל המערבי להתפלל. בכל ליל שבת נמצאים שם חמשת אלפים יהודים. הם באים לשם כדי להתפלל. כל שבת הומה רחבת הכותל מתפללים. תהלוכות הצילומים נפסקו. בימי השלג והסערות בירושלים היו מתפללים ליד הכותל המערבי. המצטלמים לא באו לשם. הכותל המערבי הוא מקום תפילה ומקדש. זהו שריד מקדשנו. צריך להבחין ולהבדיל בין המושגים.

הזכירו כאן את עניין מערת המכפלה. לא רציתי לעורר עניין ההסדר שקבע שר הבטחון — שאני מכבד אותו מטעמים אחרים — לגבי הביקורים במערת המכפלה, בתוקף סמכותו כשר הבטחון. הוא הפקיר את מערת המכפלה למניין מצומצם של מושלמים והפקיע את האפשרות ממאות יהודים להיכנס לשם ברוב שעות היום, כדי להשתטח על קברי אבות.

היה ויכוח בנוגע לכניסה להר הבית. נמצא רב גדול אחד שהיה סבור, כי לפי ההלכה יש אפשרות לעלות על שטח הר הבית, בניגוד לדעת רבנים אחרים שהיו סבורים שאין כיום אפשרות למדוד ולקבוע בדיוק איפה מותר ואיפה אסור להיכנס; אותו רב התפלל מנחה בפינה אחת שבשטח הר הבית. הוא שקל למיטרפסה מאת שר הבטחון, שלמרותו הוא נתון בתוקף תפקידו. עברו רק שבועיים והשר עצמו עלה עם קבוצת אנשים וצלמים, וניתן לכך פרסום רב. שאלתי את שר הבטחון: אינני יודע על מה כאן הוויכוח? אם הוויכוח הוא על העלייה לשטח הר הבית מבחינת ההלכה — הרי יש מי שמתווכח על כך; אם הוויכוח הוא מטעמים פוליטיים, הרי אני רואה שבעצם קיבלת את דעת הרב, אלא רק להתפלל אסור, אבל להצטלם מותר. יוצא שהוויכוח הוא בין צילום לבין תפילה והוא איפוא ויכוח מסוג אחר לגמרי.

אשר לדיבור בעניין המכלאות — לצערי הרב, נכשל גם ראש הממשלה בביטוי זה, אך אחר-כך הביע את צערו על כך. באופן אישי דווקא אהבתי את האינטימיות הקדומה שליד הכותל, כאשר באתי למחרת השחרור וראיתי את הכותל כפי שהיה פעם. אולם צריך היה להתחשב בעובדה שיש לנו, בדרך השם, אוכלוסיה גדולה, שיבואו גם תיירים, ועל כן צריך היה לפנות את השטח. נדמה לי שמשרד הדתות יום ומבצע שם מפעל יפה, שברבות הימים יהיה לברכה, יהיה מקום מכובד שכולנו נתנאה בו. למה איפוא לידות אבנים?

חברת הכנסת אלוני דיברה על "טיפוסי הדיבוק" — אני אינני מתבייש בהם. אלה אחי. עליך להתבייש, כי כך את מדברת עליהם. אינני יודע אם האנשים המופקדים על משמר הכותל הם יהודים ממרוקו או מרומניה ואיני יודע אם אלה אנשי "הדיבוק". לכן הייתי מייעץ לך, חברת הכנסת אלוני, לחדול פעם מנוסח דיבור שכזה.

שר הדתות, העושה מה עשושה, פועל בשם הממשלה

זרת החוק לממשלה. כיוון שאינני חושב שממשלה שלמה צריכה לרבוץ על השמורה הזאת, על שמורת הטבע והגנים הלאומיים. די שיהיו שני שרים. צריך להביא תיקון: שר הפנים ושר החינוך והתרבות, וזה מספיק בהחלט.

הי"ר א. תלמי:

רשות הדיבור לחבר הכנסת רפאל.

יצחק רפאל (מפד"ל):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה. אני בעד התיקון לחוק, כי בתנאי חיינו ייתכנו מצבים, בהם יצטרך שר הבטחון לפעול בלי שתהא לו שהות ואפשרות לקבל אישור מוקדם של שר הפנים. אני חושב, שזהו המניע ההגיוני העיקרי להצעת התיקון, והדבר נראה לי פשוט וטוב. עני אלמלא היצרים של בעלי הקצוות, הרוצים לראות צל הרים כהרים ולהביא כל עניין לגבול המגוחך.

חבר הכנסת גרוס רואה כאן מתן סמכויות לשר הבטחון בדבר קביעת התנהגות במקומות קדושים, בזמן שבהצעה מדובר במפורש על מתן הוראות על התנהגות לחיילים במקומות הקדושים. מובן ששר הבטחון ולא מי שחר צריך להיות המוסמך לתת ולקבוע את ההוראות להתנהגות חיילים.

ומצד שני — הקוסמופוליטים שלנו, ששריד מקדשנו, סמל עברנו ההיסטורי בעיר קודש זו, שווה בעיניהם ככיפה כלשהי מימי התורכים של המאה האחרונה, והם מוכנים לוותר בשלה על זכותנו הבלעדית על בירת הנצח, והאפוסטרופסים ליופי ולקדימה מסוגה של חברת הכנסת אלוני.

אינני רוצה להיכנס דרך אגב לוויכוח על אמונות ודעות. לדעתי, אין זה מאותו סוג של ויכוחים שכל שעה יפה לו ויש לדחוק אותו לכל הזדמנות ולכל שוק. אין זו המסגרת לכך, ובייחוד לא עם מי שכל כוונתו לקנטר ולא לברר. אני רק תמה על החרדה, שאגב נשמעת מלאכה תית מאד, למקומות קדושים לאחרים, לעומת הזלזול בכל מה שהוא מקודש בעינינו, בעיני רבים מתוכנו, והיה מקושר בשני כולנו מדורי דורות. דאגה, חרדה ויחס של הבנה לזרים מזה, לעומת זלזול, לעג וביטויים בוטים, שוודאי אינם הולמים במה זו כלפי עצמנו, מזה.

חברי הכנסת, עלינו ללמוד להבחין בין אתרים היסטוריים ובין מקומות קדושים. ארצנו משופעת אתרים היסטוריים, על כל מדרג כפי-רגל. כל פינה בארץ הזאת קשורה במאורעות המביאים אותנו לזכרונות מימים קדומים, וכולנו קשורים במידה שווה לאותם אתרים היסטוריים. האתרים ההיסטוריים אינם מחייבים התנהגות מיוחדת. אשר לא כן מקומות קדושים, שהם בבחינת בתי-כנסת, וכל אדם בעל תרבות יודע כיצד להתנהג בבית-כנסת וכיצד להתנהג בכנסיה להבדיל. אותן בחורות שבאו בלבוש בלתי-מתאים למקומות קדושים ליהודים, הן אגב שהעליבו אותנו בהתנהגותן בבואן למקומות קדושים לדת אחרת באותם ימים, ימי הסיוורים העממיים.

דוד הכהן (מפלגת העבודה הישראלית):

כאן מדובר לא בבתי-כנסת.

יצחק רפאל (מפד"ל):

אני יודע שאתה מגן רק על כנסיות.

ועל דעת הממשלה ולאחר התייעצות עם ועדה מיוחדת מטעם הממשלה. יקום שם דבר מכובד מאד, שיהיה לתפארת לכלול.

חברי הכנסת. לפי המסורת שלנו, לא סרה השכינה במקום המקדש גם כאשר לא היינו כאן. גם כאשר לא היתה לנו דריסת רגל במקום המקדש, שמרה השכינה בשבילנו על המקום הזה. ראיתם את הביטוי הספונטני בפגישת היהודים עם הכותל. היה ביטוי של דת ואמונה בפגישה זו של חיילים, עולים, צעירים וזקנים.

(קריאה: מה זה שייך לעניין?)

זהו בדיוק מה שאני אומר. היה זה ביטוי של היהודי ההיסטורי בפגישתו המחודשת עם שריד מקדשנו. כך נתייחס לעניין ובצורה כזאת עליו לדבר עליו.

דוד הכהן (מפלגת העבודה הישראלית):
אל תשים עצמך קדוש.

הי"ר א. תלמי:
רשות הדיבור לסגן שר הפנים.

סגן שר הפנים י. ש. בן-מאיר:

גברתי הישבת-ראש, כנסת נכבדה. אני מוכרח להודות כי יצרי דרש ממני להשתתף בוויכוח שהתקיים כאן בכמה מישורים בעניינים שאין להם כל קשר עם החוק המוצע. אני זוקף לזכותי שבקושי רב אני מתגבר על היצר הזה, ולא אתייחס לכל העניינים האלה.

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש):
איזהו גיבור — הכובש את יצרו.

סגן שר הפנים י. ש. בן-מאיר:

אתה לא עשית זאת. נאמת נאום שלא היה לו שום קשר עם העניין הזה. כמובן, יש גם גבורה של דיבורים, אולם זהו מסוג הגבורה שקל מאד להגיע אליה.

אני רוצה להתייחס לחוק אשר לפנינו. אני חושב שכל חבר כנסת, מי שנאם ומי שלא נאם, על אחת כמה וכמה כל חבר ממשלה, יכול היה לנאום בהזדמנות זו נאום מאד נוקב וקובע לגבי הצורך בשמירה על הנוף, על היופי. לא על כך מדבר החוק. החוק דן בסעיף 5. יש עליו רושם שכמה מחברי הכנסת, בכללם חברת-הכנסת שולמית אלוני וחברת-הכנסת אורי אבנרי, אפילו לא הסתכלו בחוק, ואחרי כבודתה, והכינו לעצמם נאום בעניין אחר. חברת-הכנסת אורי אבנרי אמר משפט אחד, שמיד אתקן אותו, ובכך גם אאכזב אותו; חברת-הכנסת אלוני אמרה שהיא תצביע בעד החוק, אבל אחר כך אמרה דברים אחרים ללא כל קשר עם החוק. אבל נאמרו כמה דברים על ידי חברי כנסת בנוגע לחוק, ואליהם אתייחס.

אני חייב לאכזב את חברת-הכנסת אבנרי, אשר כנראה מתוך עייפות להישאר כל פעם בודד בהצבעה בכנסת, חיפש לעצמו נימוק מדוע יצביע בעד החוק. הוא נימק זאת בכך שהחוק מצמצם את זכויותיו של שר הדתות. לצערי הרב נתפס לכך גם חברת-הכנסת גרוס. אין בחוק שום דבר כזה.

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש):

ככה וראה מה יעשה שר הבטחון. אנו סומכים על שר הבטחון.

סגן שר הפנים י. ש. בן-מאיר:

בעניין זה אין לשר הבטחון שום סמכות, ואני סומך על שר הבטחון שאין לו גם שום רצון כזה. על המקומות הקדושים ממונה שר הדתות.

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש):
מהו מקום קדוש?

סגן שר הפנים י. ש. בן-מאיר:

ייתכן שהכוונה של סעיף קטן (ג) איננה ברורה די צורכה ונצטרך להבהיר אותה בוועדה. דיברתי על כך עם היועצים המשפטיים, ואין התנגדות להבהרה גם מצד משרד הבטחון. סעיף קטן (ג) בא בקשר לסעיף קטן (ב). ייתכן שבשטח צבאי נמצא מקום קדוש. לאחר שבסעיף קטן (ב) נאמר שהאיסורים וההגבלות לפי חוק זה לא יחולו על צבא-הגנה לישראל, ייתנו הוראות מיוחדות על-ידי שר הבטחון, בהתייעצות עם שר הדתות, בכל הנוגע להתנהגות במקום קדוש; אותה התייעצות תהיה עם שר החינוך בקשר לאתרים היסטוריים כאשר מדובר בהתנהגות של צה"ל. למעשה סעיף קטן (ג) בא לצמצם את הוראות סעיף קטן (ב) ולא להרחיבן.

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש):
מי מחליט מה זה שטח צבאי?

סגן שר הפנים י. ש. בן-מאיר:

מצד שני, גם חברת-הכנסת תלמי העלתה נקודה מסוימת, ואולי למען הבהירות יש להכניס תיקון בסעיף. על כך נדון בוועדה. היא פירשה את סעיף קטן (ב) כאילו הוא נותן אפשרות לכל חייל, בהתחשב בעובדה שהוא שייך לצבא-הגנה לישראל, להתנהג בשטחים האלה ככל העולה על רוחו ללא שום קשר עם תפקידו. ברור שהכיוון הוא כי האיסורים וההגבלות לא יחולו על חיילי צה"ל כשהם מבצעים פעולות שהם ממונים עליהן בתוקף תפקידם ולצרכים של צה"ל. רצוני לומר לחברת-הכנסת תלמי, שאם יהיה צורך בכך, נהיה מוכנים בוועדת הפנים להבהיר את הנקודה הזאת, שמדובר על הפעולות שמבצעים חיילי צה"ל בתוקף תפקידם.

חברת-הכנסת שושטק אמר שהוא מבין כי ההוראות הללו יחולו על שטח צבאי, אבל הוא הוסיף ושאל: מה פירוש שטח אחר, שטח בקרבת שטח צבאי, שטח אחד בעל חשיבות בטחונית? חברת-הכנסת שושטק יודע שיש שטחים כאלה, שברגע אין בהם מחנה צבאי, אבל הם עלולים להיות בעלי חשיבות בטחונית. אם נחזור קצת אחורנית לימים שאני מקווה שלא ישובו עוד, לימים שלפני מלחמת ששת הימים ולגבולות שלפני מלחמה זו, הרי היו אז מקומות ליד הגבול שלא היה בהם מחנה צבאי, אבל היתה להם חשיבות בטחונית. חברת-הכנסת שושטק שאל מדוע צריכים לכלול כאן את המושג של שטח בקרבת שטח צבאי. גם זה יכול להיות, ואני יכול לציין דוגמה. ייתכן ששר הבטחון ידרוש, כי בודיוס מסויים בתוך הגן, עליו יוכרז כגן לאומי, כשהוא קרוב לשטח צבאי — לא יבואו מבקרים. דבר זה מתקבל על הדעת, שליד שטח צבאי רצוי שלא יבואו מבקרים ויערכו פיקניקים. גם זה נוגע לעניין, ויש לכלול בחוק גם נקודה זו.

כמה חברי כנסת התייחסו לסמכויות שר החקלאות, שגם לו יש סמכות רחבה בתוקף חוק זה. אילו היו אותם חברי כנסת קוראים את כל החוק, היו נוכחים לדעת

עשה, אם לשר הבטחון לא היה הבטחון מראש שדרישו-תיו הבטחויות לגבי אותו שטח המיועד לגנים לאומיים יתקבלו, כי אז היו נציגי שר הבטחון מעלים את הבעיות האלה בשלב הרבה יותר מוקדם, עוד כשזה הגיע לבעיות תכנון של השטח. וזה למעשה היה מעכב את התכנון. אנחנו מקווים שדווקא התיקון הזה יביא לידי החשת הכ-רוזות על גנים לאומיים ושמורות טבע, על-ידי כך שנוכל לפעול בדרך יותר מהירה, ודווקא על-ידי מתן הסמכות הזאת.

אני רוצה לומר לחבר-הכנסת תמיר, שאינני יודע אם הוא בדק סופית את המספרים. מספר הגנים הלאומיים שהוכרו עד עכשיו הוא 21, ומספר שמורות הטבע — 27; בסך הכל — 48. רק בשנה האחרונה, בשנת תשכ"ח, הוכ-רו על 5 גנים חדשים ועל 9 שמורות טבע חדשות. דומני שעל אף כל מה שנטען כאן על סרבול, בכל זאת פועלים בעניין זה במרץ ובקצב משובע רצון, אפילו בהשוואה למדינות המתקונות ביותר, שיש להן אפילו נשיאה שהיא חברה בוועדה כזאת. אנחנו בכל זאת מתקדמים, ודומני שאין לנו מה להתבייש בעניין זה.

ולבסוף, מאחר שאינני לגמרי מתגבר על יצירי, אני רוצה לומר משפט או שניים לחבר-הכנסת אבנרי על נאו-מו, שבכלל לא היה לו שום קשר לא רק עם החוק המוצע, אלא גם עם החוק העיקרי. כנראה הכין לו נאום בעניין אחר ונאם אותו כאן.

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש):
האם נאה לדבר כך, כבוד סגן השר?

סגן שר הפנים י. ש. בן-מאיר:
עובדה היא, שלא היה שום קשר בין הנאום ובין החוק.

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש):
אין זה תפקידך להגביל נואמים. יש יושבת-ראש שקובעת.

סגן שר הפנים י. ש. בן-מאיר:
אני יכול להביע את דעתי.

חבר-הכנסת אבנרי דיבר על ירושלים, ובפאתוס רב. אבל הוא הקים לו איזה איש-קש שאינו קיים, ואחר כך פעל ועבד נמרצות כדי להפיל אותו. הוא דיבר על אילו בניינים שייבנו. הוא כבר יודע, עוד לפני שיש תכנית, שייבנו בניינים סטנדרטיים, ילכלכו את חנוך ויהרסו אותו. מה שאף אחד עוד איננו יודע — הוא יודע.

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש):
זה פורסם בעתונות.

סגן שר הפנים י. ש. בן-מאיר:
אינני קורא את העתונות שלך, אבל אני קורא את העתונות הרשמית ושם לא קראתי זאת. לא קראתי על שום לכלוך, על שום סטנדרטיות. כן קראתי על הפק-עת שטח. ואני מבין את שני הנימוקים שנתת, הראשון — פוליטי, שאתה מתנגד להפקעת שטח בירושלים. את זה אני מבין. אתה מתנגד להפקעת שטח ואינך רוצה שיב-נו שם בניינים ושיהיו שם יהודים. אני מבין זאת. אבל

שלשר החקלאות יש מעמד מיוחד בחוק זה. ראשית, הוא אחד משלושת השרים הרשאים להתקין תקנות לבי-צוע חוק זה. שנית, הוא אחד השרים הממונים על ביצוע החוק. בסעיף 49 נאמר ששר החקלאות ממונה על בי-צוע חוק זה בכל הנוגע לעניינים של שמורות טבע וער-כי טבע. על כן אי-אפשר לפעול כלפי שמורות טבע וער-כי טבע, שעליהם ממונה שר החקלאות, בלעדי שר החק-לאות, ואין כאן עניין של התייעצות גרידא.

אני מודה לחבר-הכנסת מיקוניס — ואינני יודע אם יש לי סמכות להודות לו בשם שר החינוך — אשר הציע כי העניין יועבר רק לשר הפנים ולשר החינוך והתרבות.

(חברת-הכנסת ש. אלוני קוראת קריאת-ביניים)

אני מדבר עכשיו בשם הממשלה ולא בשמי.

אני חושב שהיינו יכולים לדון בהצעה זו של חבר-הכנסת מיקוניס אילו הובא לפנינו לדיון החוק כולו. כרגע אנו דנים בתיקון לסעיף 5 לחוק, והצעה זו איננה נוגעת לסעיף 5.

שמואל מיקוניס (מק"י):

סעיף זה הופך את שר הבטחון לראש ממשלה מצומצמת.

סגן שר הפנים י. ש. בן-מאיר:

אגיע לנקודה זו. קודם רציתי להביע לך את תודתי על הערכתך למשרדי.

חבר-הכנסת מיקוניס טוען, שלפי תיקון זה נהפך שר הבטחון למעין "סופר-שר" המפקח על כל השרים. אינני חושב כך, ואומר מדוע. ראשית, גם סמכויותיו כאן מוג-בלות, כמו הסמכויות של השרים האחרים, למיקום מסו-יים. בשם שר החינוך מוגבל בסמכותו לאתר היסטורי, או שר הדתות למקום קדוש, כך שר הבטחון מוגבל למ-קום שהוא שטח צבאי או בעל חשיבות בטחונית.

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש):
מי זה קובע מה זה שטח צבאי?

סגן שר הפנים י. ש. בן-מאיר:

הממשלה יודעת מה זה שטח צבאי וגם מהו שטח בעל חשיבות בטחונית, ועוד אגע בנקודה זו. שר הבטחון מוגבל בסמכויותיו, הנוגעות רק למקומות אלה.

כמו חבר-הכנסת מיקוניס גם אני מקווה שייגיע היום בו ישרלמו שכנינו הערבים עם קיומה של מדינת ישראל ויעשו שלום עמה, ואז נפזר את הצבאות שלנו ובכלל לא יהיה צורך בשטח צבאי. אבל כרגע לא הגענו למצב כזה, ואנחנו יודעים מה זה שטח צבאי. על כן הוא מוגבל בסמ-כויותיו לגבי שטחים אלה. ואם בתוך השטחים האלה יש אתר היסטורי או מקום קדוש, אז הוא מצומצם מאד. ובכך, אין הוא סופר-מפקח, אלא הוא מוגבל בסמכויותיו.

נשאלת על-ידי חבר-הכנסת גרוס לשם מה היה צו-רך בחוק זה, לא היתה בעיה של פרסטייז'ה. למעשה נוצר פה מצב מסויים, שכמה חברי כנסת התריעו עליו, ואולי לא לגמרי בהתאם לעובדות שעוד אביא אותן. למ-

— חוק גנים לאומיים ושמורות טבע (תיקון מס' 2) (בן-מאיר, תלמי); חוק להארכת תוקף של תקנות-שעת-חירום (ביטוח מתנדבים לעבודה בשעת חירום) (תלמי, ארם); חוק מילווה פיתוח (תיקון מס' 7) (תלמי, פ. ספיר) —

להחזיר את החוק לממשלה, והשניה — להעבירו לוועדת הפנים.

ה צ ב ע ה

ההצעה להחזיר את הצעת החוק לממשלה לא נתקבלה.

ההצעה להעביר את הצעת החוק לוועדת הפנים נתקבלה.

מדוע נטפלת לעניין אחר, שלא קם ולא היה, שעוד אין תכנון לגביו? מדוע אתה כבר מתקיף דבר שאינו קיים? על כגון זה נאמר: חברי הכנסת, דייקו גם בהתקפותיכם.

גברתי היושבת-ראש, אני מבקש להעביר את החוק לוועדת הפנים.

היו"ר א. תלמי:

אנו עוברים להצבעה. לפנינו שתי הצעות: האחת —

ד. חוק להארכת תוקף של תקנות-שעת-חירום (ביטוח מתנדבים לעבודה

בשעת חירום), תשכ"ח — 1968 *)
(קריאה שניה וקריאה שלישית)

בקשר עם עבודה. ואכן, אירעו תקלות, גם אם בודדות. היו גם כמה מקרים טרגיים של מוות.

החוק המוגש לכנסת אינו בא לחדש את הדאגה להם, כמו למתנדבים מהארץ. התקנות לשעת-חירום הבטיחו זאת כבר מומן. לאחר הדיון בוועדת העבודה הוכנסו כמה תיקונים שאינם מהותיים כשלעצמם, אך מוסיפים הבהרה לשימוש בחוק בסעיף 2, לעניין חלק ב' לחוק הביטוח, ובסעיף 3, הקובע שהגמלה תחושב בכל תנאי לפי הכנסה של 15 לירות ליום, גם אם היתה פחותה מסכום זה. כלומר מר אם האיש לא השתכר, לא היה קשור למפעל.

החוק נתקבל בוועדה ללא הסתייגויות. אני רק רוצה להעיר את תשומת לבם של חברי הכנסת, שבחוק המונח על שולחן הכנסת נפלו כמה טעויות מצערות, והובאו תיקוני טעויות.

אני מבקש את הכנסת לאשר את החוק בקריאה שניה ושלישית.

היו"ר א. תלמי:

לפנינו הצעת חוק שלא היו בה הסתייגויות. אני מעמידה את הסעיפים 1 ו-2 להצבעה בקריאה שניה.

ה צ ב ע ה

סעיפים 1 ו-2 נתקבלו.

היו"ר א. תלמי:

אני מעמידה את החוק להצבעה בקריאה שלישית.

ה צ ב ע ה

חוק להארכת תוקף של תקנות-שעת-חירום (ביטוח מתנדבים לעבודה בשעת-חירום), תשכ"ח—1968, נתקבל.

היו"ר א. תלמי:

אנו עוברים לסעיף ז' של סדר-היום: חוק להארכת תוקף של תקנות-שעת-חירום (ביטוח מתנדבים לעבודה בשעת-חירום), תשכ"ח—1968, קריאה שניה ושלישית.

רשות הדיבור ליושב-ראש ועדת העבודה, חברי-הכנסת ארם.

משה ארם (יו"ר ועדת העבודה):

כבוד היושבת-ראש, חברי כנסת נכבדים. בשם ועדת העבודה אני מתכבד להביא לכנסת לקריאה שניה ושלשית את החוק להארכת תוקף של תקנות-שעת-חירום (ביטוח מתנדבים לעבודה בשעת-חירום), תשכ"ח—1968.

החוק בא לקבוע דינו של מתנדב לעניין חוק הביטוח הלאומי, תשי"ד—1954, וחייב דמי הביטוח נגד פגיעה בעבודה.

בכל תקופות החירום שעברו על המדינה היינו עדים לגילויי התנדבות מפעמת, לחיל מתנדבים רב, שהתניס בלב שלם לעבודות שונות ודרושות, מבלי לקבל שכר. היו ביניהם שכירים, היו ביניהם עצמאיים, היו ביניהם קשישים, אנשים בגיל העמידה, נערים ונערות וגם ילדים.

מלחמת ששת הימים הביאה לארץ גל מיוחד של אלפי מתנדבים מחוץ-לארץ, שבאו והיו מוכנים למסור את נפשם במערכה בחזית ולקבל עליהם בכל הקרבה את מוראות המלחמה.

אנו „אכזבנו" אותם. צה"ל ניצח במלחמת בוק מופל־אה כבר עם ערוב היום השביעי. מחנה המתנדבים השתלב במעגל החיים בארץ, בעבודות חיוניות שונות, וטבעי הדבר שעלויות לקרות תקלות, פגיעות, תאונות, מחלות

ה. חוק מילווה פיתוח (תיקון מס' 7), תשכ"ח — 1968 (**)

(קריאה ראשונה)

שר-האוצר פ. ספיר:

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה. דברי הפתיחה שלי יהיו קצרים ביותר, מפני שהעניין הנדון קשור בתקציב ומהווה חלק ממנו.

היו"ר א. תלמי:

אנחנו עוברים לסעיף ד' בסדר-היום: חוק מילווה פיתוח (תיקון מס' 7), תשכ"ח—1968, קריאה ראשונה. רשות הדיבור לשר האוצר.

(*) „דברי הכנסת", חוב' ט', עמ' 529; נספחות.

(**) רשומות (הצעות חוק, חוב' 756).

זאת ברצינות, הייתי מוכרח לשאול את הממשלה מאיזה סעיף הכנסות יעביר שר האוצר סכום של 260 מיליון לירות לתקציב הרגיל, אבל כולנו מבינים שהשיטה הב-ריאה היא השיטה של תקציב אחיד, בו משמשים כל הכס-פים ביחד לכל ההוצאות גם יחד. אבל אם יש בציבור או בממשלה נטיה לתת למילווה כוונה מיוחדת, פיתוח, כי אז מותר לממשלה ללכת בעקבות ממשלות רבות אחרות בעולם כולו. בכל זאת אני חושב שאפשר גם שלא להש-תמש בדוגמה זו.

כיוון שזהו מילווה מרצון, וסיעתנו תמכה תמיד במיל-ווה אלה גם בעבר, נצביע ברצון בעד הצעת החוק.

היו"ר א. תלמי:

רשות הדיבור לחבר הכנסת שם-טוב.

ויקטור שם-טוב (מפ"ם):

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת. ברצוני רק לה-עיר מספר הערות לחוק זה, שיחסנו אליו חיובי, ואנו, כמובן, נצביע בעדו. אין אני יכול, כד"ר בדר הנכבד, לה-ביע מראש התלהבות על כך שזה מילווה מרצון ולא מיל-ווה חובה. מהדברים שהשמיע לפני חבר הכנסת בדר בז-כות החוק הנידון יכול אני להסיק רק מסקנה אחת: אין זה טוב לקבוע מראש עמדה נוקשה לגבי מילווה. יש מצב שבו הכרחי להטיל מילווה חובה, כי מילווה ולונטרי לא יעזור; ויש תקופה שבה אפשר להסתפק במילווה מרצון, כי מילווה חובה איננה הכרחי. והראיה, שעכשיו הממשלה — אותה ממשלה שחבר הכנסת בדר שותף לה — אינה מחדשת מילווה החובה, ונעומת זאת היא מגדילה את התקרה המאפשרת לה להוציא אמיסיות חדשות של מיל-ווה מרצון.

שר האוצר הדגיש, בצדק, שהחוק הנידון הוא חוק מסגרת. הוא אינו קובע מראש לא תנאים ולא גובה הדי-בית. הכנסה, על-ידי ועדת הכספים שלה, המאשרת כל אמיסיה בנפרד, דנה בכל מקרה על עצם הצורך להוציא אמיסיה זו. ייתכן שבמצב המשק בעוד כמה חודשים נח-ליט אחרת, שאין הכרח באמיסיה נוספת. הוועדה מאשרת גם את תנאי המילווה ועל-ידי כך מקיימת את הפיקוח הפרלמנטרי.

אנו מחייבים את התיקון המוצע, משני טעמים: הטעם הראשון ברור — בתקציב החדש יש משקל רב להוצאות הבטחון. יש אפוא צורך לאפשר לממשלה לגייס כספים על-ידי מילווה מרצון. הטעם השני, שאני מוצא לנכון להדגיש אותו: יש לאזן מילווה חוק של הממשלה עם מילווה פנים. בתקציב שהוגש לנו יש מילווה חוק בסעיף אחד — קרנות תמורה ומילווה חוק — בסך 651 מיליון לירות, ובסעיף שני — מילווה פיתוח ועודפי מזון מאר-צות הכרית — 169 מיליון לירות. לעומת זאת תגייס הממשלה על-ידי מילווה פנים 530 מיליון לירות, במקום 305 מיליון לירות בתקציב השוטף, כ-200 מיליון לירות יותר. ואנו חייבים על-ידי תיקון זה לאפשר לממשלה לעשות זאת.

ציפיתי שחבר הכנסת בדר יעלה גם הפעם, כבשנים קודמות, שתי הטענות המסורתיות של האסכולה שלו לג-בי מילווה זה. ואני מוכרח לציין בסיפוק שהפעם לא שמענו אותן; טענה אחת — שעל-ידי הפצת איגרות חוב ממשלתיות במאות מיליוני לירות מתחרה הממשלה בחברות פרטיות, וגם הן רוצות לגייס כספים על-ידי

חוק מילווה פיתוח מאפשר לממשלה לקבל מילווה פנים לתקופות ארוכות. לפי התיקון האחרון בחוק בשנה שחלפה הועמד הסכום על 500 מיליון לירות. החוק עצמו אינו קובע את כל תנאי המילווה. זהו חוק מסגרת המאפ-שר להוציא סדרות של איגרות חוב ולהתאימן לתנאי שוק הכספים. הוצאת כל סדרה טעונה אישור ועדת הכס-פים של הכנסת.

מדי פעם שונו תנאי הסדרות, ולאחרונה הוצאו סדרות לתקופה של שבע-עשרה שנים ולתקופה של חמש שנים. האיגרות לתקופה של שבע-עשרה שנים צמודות למדד יוקר המחיה ונושאות ריבית בשיעור של 5.5% לשנה, המשתלמת בתשלומים חצי-שנתיים. באיגרות לת-קופה של חמש שנים ניתנת למשקיע אופציה לבחור בעת הפדיון בין ריבית גבוהה יחסית ללא הצמדה לבין ריבית נמוכה יותר, כשהקרן והריבית צמודות למדד יוקר המח-יה.

החוק הקיים כיום מאפשר לנו להוציא סדרות בסכום של 500 מיליון לירות, וכבר הוצאנו סדרות בסכום של 470 מיליון לירות. החוק המוצע בא לאפשר לממשלה ללוות סכום נוסף של 350 מיליון לירות המיועדות לתק-ציב הפיתוח. כאמור, זהו חלק מהכנסות של התקציב כו-לו. התנאים להוצאת כל סדרה ייקבעו גם להבא באישור ועדת הכספים של הכנסת.

אבקש להעביר את ההצעה לוועדת הכספים של הכנ-סת.

היו"ר א. תלמי:

אנחנו פותחים בדיון. ראשון הנואמים חבר הכנסת בדר; אחריו — חבר הכנסת שם-טוב.

יוחנן בדר (גח"ל):

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת. ההצלחה שהי-תה בעבר, ושחיתתה גם השנה, להפצת איגרות מילווה פיתוח, נובעת משתי עובדות. עובדה אחת, שהתנאים של המילווה היו מושכים; עובדה שניה, ברגע שנקבעה איזו-שהי מידה של יציבות במחירים, גדל אמון הציבור במיל-ווה ממשלתיים. הצלחה זו מראה עד כמה טעונה הממ-שלה בעבר כאשר חשבה כי לשם גיוס כספים דרושים מילווה חובה.

עצם העובדה שהממשלה השתמשה בעבר במכשיר של מילווה חובה מוכרחה היתה ליצור בציבור את הרו-י שם שהממשלה איננה ראויה לקבל מילווה מרצון. אין ספק כי העובדה שהממשלה, לפחות עכשיו, מוותרת על מילווה החובה האחרון, ששמו מילווה קליטה, תיתן בוו-דאי סיכוי נוסף להצלחת מילווה הפיתוח בשנת 1968/69. אני חושב שהסיכוי הוא גדול יותר מזה שהיה אפילו השנה כאשר הציבור רכש איגרות חוב רבות.

ועוד הערה. השנה נסתיימה בחסכון גדול של הצי-בור. אבל מה שנקרא חסכון הממשלה היה השנה חסכון שלילי. הדבר מוצא לו הסבר וצידוק בהוצאות הבטחון, בעיקר בהוצאות הבטחון בזמן המלחמה. אני חושב שרק מלחמה של ממש יכולה להצדיק הוצאה זו, ואני מניח שהממשלה תצליח, ומכל מקום תנסה, לעשות חסכון גם בשנה הקרובה.

הערה נוספת, ובזאת אסיים. אני קורא בדברי ההסבר שהכספים האלה מכוונים לפיתוח. אילו קיבלתי

— חוק מילווה פיתוח (תיקון מס' 7) (שם-טוב, תלמי, פ. ספיר); חוק מס רכוש וקרן פיצויים (הוראת שעה) (תלמי, פ. ספיר) —

תקציב הבטחון איננו עוד בגדר סוד. בשבוע שעבר אמר רב-אלוף צור, שתקציב הבטחון מגיע למיליארדים לירות לשנה. היות והמיליארדים אינם רבים, בוודאי חובה לפרסם סם את תקציב הבטחון עכשיו. במקרה שיוחלט לפרסם את תקציב הבטחון, נוכל לפשט את הדברים. אבל נכונה העובדה שאנו משתמשים בכספי תקציב הפיתוח גם לצור-כי התקציב הרגיל.

חבר-הכנסת בדר לא השמיע אחת משתי הטענות שהשמיע בשמו חבר-הכנסת שם-טוב והזים אותו. הודעתי מעל במת הכנסת, בתשובתי על הוויכוח אמש, שנאפשר לתעשייה, לחקלאות, לשיכון, לחירות ולעיריות לגייס 120 מיליון לירות בשוק החופשי. לא אתנגד לכך שבמשך הו-מן יוגדל הסכום. כמובן, כל הגורמים שמנתי יהיו חייבים לפנות לוועדה לניירות-ערך.

לשאלתו של חבר-הכנסת בדר, מדוע לפני מספר שנים המשכנו במילווה חובה ולא עברנו למילווה מרצון — לא כל מה שהיה נכון לפני חמש-עשרה שנה נכון היום. התנאים נשתנו, והציבור קונה איגרות-חוב של ה-ממשלה ושל גופים אחרים. סתם לדרוש מילווה חובה, כאשר אין צורך בו, אין טעם לעשות זאת. אני מקווה שלא נצטרך לחזור למילווה חובה. מילווה החובה בסך 180 מיליון לירות היה באופן דיספרופורציונלי לטובת המילווה מרצון. אני מקווה שנוכל להמשיך במילווה מר-צון ולא נצטרך למכור רק איגרות-חוב ממשלתיות. אני משוכנע שחוק זה יאושר בקריאה ראשונה ויועבר לווע-דת הכספים לטיפול ולהחלטה, בהתחשב בכל הדברים שנאמרו עלי-ידי, שכל אמיסיה תובא לאישור ועדת הכס-פים בנפרד.

הו"ר א. תלמי:

לפנינו שתי הצעות: האחת — להעביר את הצעת החוק לוועדת הכספים; השניה — להחזירה לממשלה.

הצבעה

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לוועדת הכספים	— רוב
בעד ההצעה להחזיר את הצעת החוק לממשלה	— מיעוט
ההצעה להעביר את הצעת חוק מילווה פיתוח (תיקון מס' 7), תשכ"ח—1968, לוועדת הכספים נתקבלה.	

1. חוק מס רכוש וקרן פיצויים (הוראת שעה), תשכ"ח — 1967 *

(קריאה ראשונה)

הממשלה כפי שנמסרה מעל במה זו כשהבאתי את תק-ציב המדינה לשנת 1967/68, דהיינו להימנע מהעלאת מסים, במשך שלוש השנים הקרובות, אלא במקרים של חירום. החוק המוצע מבקש איפוא לקבוע הקפאת מס הרכוש על בניינים ועל בעלי מלאי בענפי ייצור שונים, לשנת המס 1967.

אשר למס רכוש על בניינים — אילמלא הצעת החוק

איגרות חוב שלהן והניירות הממשלתיים דוחקים אותן משוק הכספים. הטענה השניה מושמעת בדרך כלל על-ידי השאלה: האם רצוי למשק שהממשלה תספוג יותר מדי כספים על-ידי הניירות שהיא מפיצה?

אני חושב ששתי הטענות אינן תופסות בתקופה זו. הממשלה איננה רק לווה, היא גם מלווה כספים. והממ-שלה איננה רק מלווה כספים, היא גם מחזירה חובות. יש לשים לב לעובדה שבתקציב השוטף השלם הממשלה חו-בות בסך 490 מיליון לירות ותשלם ריבית על חובות פנים וחוץ בסך 380 מיליון לירות.

חבר-הכנסת בדר הביע ספק אם הכסף שיגוייס על-ידי מילווה פנים ילך באמת לתקציב הפיתוח. איני יודע. ללירות אין צבע. ידוע שיש צורך במימון מוגבר לצורכי בטחון, אבל אם יש לנו תקציב פיתוח בסדר גודל של מיליארד לירות, אין ספק שאילוצא תמימון ממילווה פנים, לא יכולנו לממן תקציב זה. אני חושב שבעניין תקציב הפיתוח יש שלוש בעיות חשובות: האחת — מאין לק-חת את הכסף; השניה — כמה כסף לקחת; והשלישית — מה לעשות בכסף ומתי להוציא אותו.

ההערה העיקרית שרציתי להעיר בקשר לחוק זה היא היה לנו ויכוח אם תקציב הפיתוח מספיק, אם הוא צריך להיות גדול יותר או קטן יותר. אבל אני חושב שאחת הבעיות החשובות במשק שלנו היתה ונשארה — ואמרת זאת גם בנאום התקציב שלי — בעיית התכנון הכללי של המשק, אשר חייב להבטיח שנוציא את כספי תקציב הפיתוח בסולם עדיפויות מתאים ובסולם דחיפויות מתאים, כדי שנוכל לתכנן את פעולותינו לצורכי הטווח הארוך של פיתוח המשק.

הו"ר א. תלמי:

רשות הדיבור לשר האוצר, לתשובה.

שר-האוצר פ. ספיר:

כבוד היושבת ראש, כנסת נכבדה. ברצוני להעיר מספר הערות קצרות ביותר. אני שמח שהדוברים כאן גם הם תומכים במילווה מרצון.

להערתו של חבר-הכנסת בדר, שאנו אומרים שמיל-ווה זה נועד לממן תקציב הפיתוח — פורמלית ומעשית מותר לנו לומר זאת. כי בתקציב הפיתוח מופיע סכום של 500 מיליון לירות מאמיסיות.

גם אני הייתי מבכר — וביקשתי מהממשלה לדון בכך — שתקציב הבטחון לא יהא דשום בסעיפים שונים.

הו"ר א. תלמי:

אנחנו עוברים לדון בסעיף י' בסדר-היום: חוק מס רכוש וקרן פיצויים (הוראת שעה), תשכ"ח—1967, קריאה ראשונה. רשות הדיבור לשר האוצר.

שר-האוצר פ. ספיר:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. הצעת החוק, שאני מבאי אותה לאישור הבית, היא פועל-יוצא ממדיניות

(רשומות (הצעות חוק, חוב' 749).

זאת, יש מפעלים — בהתאם לסוג המפעל — שצריכים להחזיק מלאי גדול יותר או קטן יותר לפי תקופות היי-צור, לפי מקורות האספקה. מלאי זה מכביד, לפי נסיבות המקרה, על מפעל פלוני יותר ועל מפעל אלמוני פחות. תקופות אחזקת המלאי שונה. יש כאן אי-צדק וחוסר שוויון. להלכה, הרגע המתאים לקבלת מס מן המלאי הוא הרגע שקונים או מוכרים אותו. בשני המקרים קיים הכסף. המלאי, כמו סחורה, כמו תוצרת, מן הדין שיהא נתון למס על מחזור או על קניה או על מכירה, אך לא למס על החזקת מלאי. החזקת מלאי אינה מביאה לידי הכנסות. החזקת מלאי מביאה לידי הוצאות.

לפיכך סבורני, אדוני שר האוצר, שברגע מתאים צריך לבטל את המס על מלאי. אם מבחינה כללית של צורכי האוצר צריך יהיה להוסיף במקום מס על מלאי איזה מס על מחזור, על קניה או על מכירה, — זאת הדרך הנכונה.

אין זה הרגע המתאים לדבר על מיסים על הרכוש. המפלגה החדשה שקמה השבוע — אחרי תבלי לידה ארוך כים, ואחרי שכמה פעמים נכשל הדבר וחודש, עד ששר האוצר בעצמו, בנסיגו הרב במשא ומתן, לקח את העניין לידי — מה יחסה לגבי הרכוש? באותה הוועידה של אותה מפלגה מלכתחילה נשמעו שתי דעות: דעה של מנהיג אחד חשוב, שהכריז על מלחמה נגד רכושנים, בשם הסוציאליסטים, ודעה של מנהיג עוד יותר חשוב, שהדיע שצריך לדאוג לעליה מארצות המערב, מארצות הרווחה וכו' וכו'. איך משתלבות שתי ההדעות הללו זו בזו — זוהי בודאי חידה.

שלמה יעקב גרוס (אגודת ישראל) :

גם בארצות הרווחה יש סוציאליסטים.

יוחנן בדר (גח"ל) :

אם רוצים שיבואו הרכושנים ויביאו את ההון — אולי מוטב לחכות במלחמה נגדם עד שיבואו.

אברהם טיאר (המרכז החופשי) :

התקציב הסוציאליסטי של עשרים שנה אושר אתמול על-ידי, חברי הכנסת בדר.

שמואל מיקוניס (מק"י) :

הוא היה סוציאליסטי כמו שאתה סוציאליסטי.

יוחנן בדר (גח"ל) :

אינני מרגיש בדיוק מהי מידת הסוציאליסטים של שר האוצר. אמנם, יש קניי-מידה שונים. פעם אחת שאלו אותי פרלמנטרים בריטיים, איך אני מבדיל בין איש מפלגת העבודה הבריטית לבין איש מפלגת השמרנים. אמרתי דבר פשוט: אם הוא מתנגד להעלאת השכר — הוא מן ה"לייבור פארטי". אבל מובן שההתנגדות להעלאת השכר, שבנסיבות מסוימות יכולה להיות מוצדקת מבחינה כלכלית, אינה מונעת מלחמה נגד רכושנים. פעם נצטרך להתווכח בכנסת על משמעותן של הדעות כאלו של מנהיגי מפלגה שהיא כמעט רוב בכנסת. כשמכריזים מתחת לשלושה דגלים אדומים ושלושה דגלי תכלת לבן שהם רוצים להילחם ברכושנים, אני מודאג במקצת. לא מפני שאני רגיש לרכושנים...

שמואל מיקוניס (מק"י) :

אני בטוח שאינך מודאג.

היה המס הניגבה על בניינים עולה אוטומטית, שכן שווי הבניינים לצורכי המס מבוסס על דמי השכירות השנתיים הצפויים. דמי השכירות בשנת המס 1966 עלו לגבי בניינים שחוק הגנת הדייר חל עליהם; עליה זו היתה גוררת עליה כוללת במס המסתכמת ב-16 מיליון ל"י בקירוב. ועל סכום זה מוותר האוצר. מוצע על כן, כי לא יידרש אדם לשלם לשנת המס 1967 מס רכוש בעד בניינים עירוניים ובניינים תעשייתיים שחוייבו במס לשנת המס 1966, בסכום העולה על סכום המס שחוייבו לאותה שנה.

אשר למס רכוש על מלאי — בענפי ייצור שונים הצטרפו מלאי העולה על המקובל. תופעה זו נובעת מהמיתון בפעילות הכלכלית, שנתן אותותיו בשנת המס 1966. מאחר שמש הרכוש על מלאי משתלם על שווי של המלאי ביום האחרון של שנת המס הקודמת, יוצא שבעל המלאי מתחייב בתשלום מס גבוה מזה ששילם בשנים קודמות. אין כוונתנו להכביד על בעלי מלאי אלה, והחוק מציע על כן להעניק לשר האוצר, באישור ועדת הכספים של הכנסת, סמכות לקבוע בתקנות כי בעלי מלאי, או סוגים מסוימים של בעלי מלאי, לא יידרשו לשלם מס העולה על זה שהיה עליהם לשלם בשנת 1966.

כשהבאתי אשקד לדיון הצעה לתיקון חוק מס רכוש וקרן פיצויים לטיפול בצידו המלאי במסגרת אנף מס הכנסה, קיבל האוצר שבחים מחברי הכנסת, אולם נתבקשו להסדיר גם את בעיית מס הרכוש על מקרקעין. בקרוב נביא לפני הכנסת הצעת חוק למיזוג מס הרכוש הממשלתי ומס הרכוש העירוני, במסגרת אנף מס הכנסה ומס רכוש; נמלא איפוא משאלה חשובה זו, שתביא גם ליעול ולחסכון מרחיקי לכת במינהל הממשלתי ובמינהל העירוני והרשויות המקומיות. במסגרת חוק זו נציע גם מתן הקלה נוספת לייצרנים בעלי מלאי. המדובר הוא בהקטנת שיעור המס בשליש על מלאי המצוי בידי יצרנים, במגמה למנוע צמצום הייצור מחמת החשש להצטברות מלאי גדול מדי, עליו יהוייבו לשלם מס.

אני חוזר ומדגיש שכל הדברים האלה הם במסגרת התקציב הכללי שאושר אתמול בכנסת בקריאה ראשונה והועבר לוועדת הכספים.

אני מבקש להעביר גם הצעת חוק זו לוועדת הכספים.

היו"ר א. תלמי :

רשות הדיבור לחברי הכנסת בדר, ואחריו — לחברי הכנסת שוסטק.

יוחנן בדר (גח"ל) :

גברתי הישבת-ראש, כנסת נכבדה. הצעת חוק זו היא הצעה של הקלות בלבד. תהיינה אשר תהיינה דעו-תיהם של חברי הכנסת בשאלה אם תקופה זו מרשה לנו להקל בעומס המיסים — ועל כך מותר שתהיינה דעות שונות —, על כל פנים, אם בא שר האוצר לידי המסקנה שהוא יכול להקל לגבי מס רכוש על בניינים ולגבי מס רכוש על מלאי, עליו לחמוך בהצעתו. בהזדמנות זו אני רוצה לומר כמה דברים מרחיקי לכת יותר, שנוגעים לעקרונות, אשר בשלב מסוים בוודאי נצטרך לברר ולהבהיר.

לדעתי, המס על מלאי אינו טוב מעיקרו. קודם כל, הוא מכביד על אותם עסקים דווקא שמחזיקים מלאי, ומקל על עסקים שאינם מחזיקים מלאי רב. במדינת ישראל, לפי מצבה, רצוי שהמלאי יהיה גדול ככל האפשר. מלבד

יוחנן בדר (גח"ל):

הרכושנים דואגים לעצמם. אני מודאג מכך שאם רוצים עליה מן הארצות ההן, אם רוצים השקעות הון מחוץ-לארץ — בוודאי אין אלו סיסמאות ואין זו המדיניות שיכולה לעודד זאת. אפשריות מדיניות אחרת. אפשר רית מדיניות, ידידי חברי-הכנסת מיקונים, שהמדינה תחליט להפתח בכוחה היא, תחליט לבנות את ההון, את הציור, את כוחה הכלכלי, רק על-ידי גיוס האוכלוסין. אנינו חושב שזוהי דרך טובה בישראל. פירושה הורדת רמת החיים למען חסכון. פירושה תוספת מעמסת עבודה ועמל למען פיתוח וייצור. פירושה סבל של עשרים שנה או יותר, וחיי עוני וצנע לכל הציבור, חוץ מעובדי מדינה גבוהים, כדי לקבל בחפזון בשעת המלחמה סיוע בג' שק ממדינות קפיטליסטיות. אני חושב שזה אפשרי גם בישראל; אנינו חושב שטוב היה אילו רצינו לפתח את הארץ על הבסיס של אוטארכיה, בלי הון מחוץ-לארץ, בלי אמצעים כדי לאון את הגרעון במאון המסחרי. הדבר הזה אפשרי; אבל מי שבאמת דואג לדמת החיים של האדם העובד לא יקבל דרך זו.

ומבחינה זו אנינו מרוצה ביותר כשמונהג חשוב של המפלגה הגדולה מכריז על מלחמה נגד הרכושנים. והדרך הנכונה היא בוודאי לא דרך של „ג.א.פ.“ הרכושנים כבר למדו שמי שנכנס למסגרת של „ג.א.פ.“ נופל בפח.

אברהם טיאר (המרכז החופשי):

גם מי שנכנס לממשלה שלא לפי האידיאולוגיה שלו נופל בפח.

אליעזר שוסטק (המרכז החופשי):

אתה חושב שהוא מאושר כל-כך שבגין בממשלה?

יוחנן בדר (גח"ל):

אני רוצה לומר לך: מה אני יכול לעשות? יש רג' עם שתמיכה בממשלה, בממשלה לאומית, זוהי תמיכה במדינה.

שמואל תמיר (המרכז החופשי):

הרגעים נעשים חודשים.

יוחנן בדר (גח"ל):

אני בוודאי מבין שמי שאינו תומך במדינה — אינו יכול לתמוך בממשלת הליכוד הלאומי לשעת חירום.

הי"ר א. תלמי:

רשות הדיבור לחברי-הכנסת שוסטק, ואחריו לחברי-הכנסת שם-טוב.

אליעזר שוסטק (המרכז החופשי):

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת. אנינו נכנס לווי-כוח על תמיכה בממשלת ליכוד לאומי או לא. אני מאחל לממשלה הזאת תומכים רבים כמו חברי-הכנסת בדר, ואז היא לא תחזיק מעמד הרבה זמן.

אני רוצה לדבר על הנושא העומד על הפרק. אני מקבל ברצון, וכל המדינה קיבלה ברצון, את ההודעה הזאת, וזה נאמר גם בנאום התקציב וזה כתוב, שיאוחד מס הרכוש העירוני והממשלתי, ותהיה גם הקטנה בשיעור המס, שהיה באמת גבוה מאד. לפי ההערכה היה מס המ-קרקעין בישראל בערך 7%, בעוד שבמדינות העולם הוא עומד סביב 1%, ויש מדינה כמו דנמרק שמש הרכוש בה

אני חושב כי ביחס לאנשים אלה הדרך צריכה לה-יות שהאוצר יודיע, לא על מורטוריום, אלא על מתן אפ-שרות לשלם את החוב תוך עשר שנים, כלומר, זאת תהיה מעין הלוואה של האוצר לעשר שנים, ללא ריבית וללא הצמדה, והאוצר יסדיר עם העיריות את החשבון שלהן. אם במשך הזמן יחול שינוי בכלכלת המדינה, ערך הקרקע יעלה ומישהו ימכור, בוודאי ישלם את חובו.

יש גם מקומות שהקרקע שם הוקפאה, ועד היום אין בעל המגרש יודע איפה נמצא מגרשו — אני מתכוון לתכ-נית ל'. המדובר ברכוש של אנשים בעלי הכנסות קט-נות, של עובדים, בעלי מקצועות חופשיים, בעלי מלאכה, אנשים שקנו מגרשים ואפילו לא יודעים מה גודלם, הם רק יודעים שרכשם מגרש במקום שעיריית תל-אביב הב-טיחה כי הוא יתפתח וערך המגרשים יעלה. לגבי אנשים אלה צריך למצוא פתרון צודק והוגן. לא ייתכן שיטילו מס על רכוש שעדיין אינו נמצא אצלם, אינו נמצא בעין, ואין הם יודעים מהו רכושם. הייתי מציע לפטור אנשים אלה מתשלום מסים עד שיידעו מה שווי המגרש שלהם.

שר האוצר יודע מנסיונו, יותר מכולנו, כי היו תקו-פות שיהודים בחוץ-לארץ, בפולין ובארצות אחרות, רכ-שו כאן מגרשים, למרות שלא עלו, פשוט רצו שיהיה להם איזה רכוש בארץ. לגבי חלק מהם נתברר אחר-כך שהיה זה הרכוש היחיד שהצילו. בארצות הרווחה אין התחושה הזאת קיימת, וטוב שאין היא קיימת, והלוואי שלא תהיה

בדד דיבר על משקיעים שמפסידים את כספם. היכן ראינו תם משקיעים הבאים עם כסף, תראו לי דוגמה כזו. המועד מדים להשקעה באים עם שם משפחה הגון, והממשלה נותנת להם 80% מכלל ההשקעה ובלבד שישקיעו, ואלה נקראים „משקיעים“.

אני קורא בנאום שר האוצר כי הממשלה נתנה בשתיים—שלוש השנים האחרונות למלונאות בלבד הלוואות וסובסידיות בסכום של 30 מיליון לירות. ומדוע אני מזכיר את עניין המלונאות? אני מאשרים בכנסת תקציב לסובסידיות למלונאות, ובעלי בתי-המלון מרשים לעצמם לגרש את חברי הכנסת מבתי המלון. חברי הכנסת מקבלים אש"ל-עונו. חברי הכנסת בידי יכול להעיד: ישבנו יחד עם חברי הממשלה הפרלמנטרית האיטלקית והם אמרו לנו שחבר פרלמנט באיטליה מקבל שכר הג' דול פי שלושה משכרו של חבר כנסת בישראל. הוא הולך לגבי הוצאות אש"ל. היות וחבר כנסת איננו יכול לשלם בעד לינה במלון כמו שמשלם תייר, סוג א-א, מגרשים אותו מהמלון כל פעם שבאים תיירים. זוהי בושה וחריפה שנושאות הכנסת איננה נכנסת לעבי הקורה. את נבחרים העם, המאשרים תקציב לסובסידיות למלונאות, מגרשים מבתי-המלון, או מציגים להם תנאים שעד חודש מסויים ירשו להם לשהות בבית-המלון, אבל כאשר תתחיל עונת התיירות יגרשו אותם.

זוהי רק אחת הדוגמאות מן ה„נימוסים“ השוררים בין המקבל לנותן. יש כאלה שמפטמים אותם, ולעומתם יש אחרים, והם העמלים, שאותם מדרבנים וממריצים ללא הרף שיגדלו את פריון עבודתם, שיקפאו את שכרם ויסתלקו משיטת תוספת היוקר המגיעה להם.

אני אומר כל זאת בקשר לחוק שמוצא לנו לאישור. אני בעד הקלות במסים, באופן מיוחד כאשר מדובר במ"ס רכוש קטן. אבל אם תקראו את דין-וחשבון מבקר המדינה, תיווכחו לדעת כי בשנת 1965 לא גנבה סכום של כ-95 מיליון לירות מן המס הזה. אני גובים את המס הזה, אין משלמים את המס. וכאשר מדברים על מסי רכוש, צריך לעשות אבחנה בין רכוש לרכוש. יש רכוש שהוא בית משותף, קולקטיבי, ולעומת זאת יש בעל-בית שיש לו מבנים תעשייתיים גדולים, שהוא משכיר דירות ובתים שלמים. צריכה להיות אבחנה בין בעל-בית קפיטליסטי לבין בעל-בית קואופרטיבי. במסורת ההקלות שמציע שר האוצר אינה קיימת אבחנה כזו.

לאחרונה היתה העלאת שכר דירה ניכרת בבניינים שחוק הגנת הדייר חל עליהם. בד בבד עם העלאת דמי השכירות עלו גם ההכנסות. ומדוע לא ישלמו אותם בעלי-בתים מס נוסף, לאחר שהם מקבלים הכנסות יותר גבוהות מהרכוש? מה צדק יש בכך? בעיקר מה הצדק לשלם דר את בעלי הרכוש הקפיטליסטי, בעלי המגרשים והמבנים הגדולים ולהטיל עליהם אותו מס רכוש כפי שהוטל בשנת 1966, ושהם לא שילמו אותו? הם אינם משלמים את המס הזה בשיטתיות, ולא עושים נגדם דבר. לעומת זאת הפועל משלם את המוטל עליו. הוטל על אורחי המדינה לשלם לרגל מלחמת ששת הימים העטל בטחון בסכום של 200 מיליון לירות. לפי הדין-וחשבון שנמסר מעל במת הכנסת, סכום של 100 מיליון לירות שילמו השכירים. חברות ההון יחד עם העצמאיים שילמו ביחד 86 מיליון. מי משלם ומי לא משלם — זוהי השאלה.

קיימת. היתה תקופה שאנשים בחוץ-לארץ רכשו כאן מגרשים, לא בנו עליהם, והמסים הכבדים מדי שנה בשנה. אני מזכיר משפחה עשירה שהיה לה מגרש במקום טוב מאוד בתל-אביב, אך המסים אכלו את המגרש והם רצו להיפטר ממנו. כדי לעודד רכישות של מגרשים ובתים עלי-ידי אנשים בחוץ-לארץ, שעדיין אינם עולים, אני מציע לתת לרכוש זה מעמד של מפעל מאושר, שאם ייבנה שם בית, יהיו לבית מעמד וזכויות של מפעל מאושר, ואולי גם למגרש.

לגבי אלה ששילמו את המסים עד עכשיו, בוודאי שהקטנת שיעור המס תהיה בשבילם הקלה גדולה, אולם לגבי אלה שלא שילמו את המס, מפני שלא היה באפשרותם לעשות זאת, לא תהיה בהפחתה משום הקלה, ואני מציע לשר האוצר להתייחס לעניין זה בכל הרצינות. שמעתי אתמול את הנאום המשכנע של שר האוצר, אולם אין הוא יודע מה חושב ומרגיש היהודי בעל המגרש. אין הוא יכול להתפעל מהמספרים על רווחי הבנקים, בשעה שהוא חייב כספים רבים למדינה כמסים שהוטלו על רכוש שהוא חסך לימי זיקנה. הוא חושש מעיקולים וקנסות, ואין הוא יכול להסתפק בכך שבדרך כלל המדינה מתפתחת והבנקים מרוויחים כסף רב. בעיה זו נוגעת לרובבות, זוהי בעיה נכבדה, ואני מציע לשר האוצר לחשוב על הקלה בשטח זה.

הי"ד א. תלמי :

רשות הדיבור לחבר-הכנסת מיקוניס, ואחריו — לחבר-הכנסת קרגמן.

שמואל מיקוניס (מק"י) :

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה. חבר-הכנסת שוסטק, שהוא יושב-ראש הסתדרות העובדים הלאומית, ממש הסעיר את הנפש בהגינו על בעלי המגרשים ביש-ראל. אין הגנה זאת מפליאה אותי. אני גם לא מתפלא על דברי שר האוצר בהגישו את הצעת החוק, כי זהו המשך למדיניות ההקלות. הקלות — למצי? זוהי השאלה. זהו המשך למדיניות של הידוק החגורה של העמלים ושל הרחבת האפשרויות לשכבות הרכושניות על חשבון משרתים המסים הישראלי.

לא יכולתי להיות אתמול במליאת הכנסת, אבל קראתי את נאומו של שר האוצר בסטנוגרמה. בנאום זה „התלבש“ שר האוצר בעיקר על פריון העבודה. הוא הביא כדוגמה את פריון העבודה הגבוה של העמלים במלחמת ששת הימים. הוא לא אמר לנו כי שעת-החירום היא שהגיעה והכפילה את מרצם; הוא אף לא אמר לנו מי הרוויח בזה. הפועלים עבדו בהתלהבות, נתנו בהתנדבות ממרצם וכוחם. הצענו בזמנו שתוקם קרן לאומית מרווח עודף זה, מכספים אלה, שתשמש כעזרה לנפגעים. כמובן, היה פריון עבודה גבוה באותם ימים. שר האוצר היה רוצה, כנראה, שפריון כזה יימשך כל ימות השנה. אך בעת ובעונה אחת הוא אמר בנאומו — ואני מצטט: „אני רוצה להגיד מעל במה זו במלוא הכנות: אתנגד בכל תוקף לתשלום תוספת יוקר, אלא אם תהיה עליית מחירים חמורה, שאני בטוח שלא תהיה“.

שר האוצר דיבר על אי-תשלום תוספת יוקר, הקפאת שכר העבודה. יחד עם זה מנה את כל ה„פריטים“, המיליונים, שיינתנו כעזרה לבעלי הון ומשקיעים. חבר-הכנסת

ההעלם מאוחה קאטיגוריה של עשיית צדק. אי-אפשר לו-מר שאדם, כיוון שהוא בעל מגרש, הוא קפיטליסט, מנצל, עושה רווחים ספקולטיביים.

שמואל מיקוניס (מק"י):

ביקשתי לעשות אבחנה בין רכוש קפיטליסטי לבין רכוש פרטי.

ישראל קרגמן (מפלגת העבודה הישראלית):

אני מדבר על בעל מגרש, אדם פרטי, פועל בבית-חרושת. אינני יודע לאיזו קאטיגוריה הוא שייך, אם הוא שייך לקאטיגוריה הרכושנית.

שמואל מיקוניס (מק"י):

לא.

ישראל קרגמן (מפלגת העבודה הישראלית):

ניח שיש לו מגרש. הוא חסך כסף ובחשבוניות רכש מגרש מתוך מחשבות, אפילו לא נכונות, שהוא ראה בזה חסכון לעת זיקנה, ואולי ירוויח בזה. ניח שהוא טעה. לו היה מתייעץ עם חברי-הכנסת מיקוניס, או אפילו אתי, אולי היינו מיעצים לו לנהוג אחרת.

אביא דוגמה קונקרטית, שהובאה לוועדת הכספים על-ידי אחד החברים, גם כן סוציאליסט טוב. הוא הביא דוגמה של פועל מראשון-לציון, שאינו יכול לשאת את המעמסה הכבדה של המסים. אי-אפשר לשאת במעמסה זו מהכנסה מעבודה, או אפילו ממסחר זעיר או ממלאכה, כאשר אין אפשרות להשתמש במגרש, לא לבנות עליו ולא למכור אותו בתקופה זו. שר האוצר מציע שבמקום 7% על מגרש כזה ישלם אדם, עובד או לא-עובד, 2%. בתקופה זו, שהייתה ספקולטיבית מתה — אני מקווה שהיא תחזור ושאתח הפעולות של התקופה הספקולטיבית לא תמות — הפעלו כמה חוקים, מס שבח מקרקעין ועוד.

גם הבניה, כפי שהייתה בממדיה הקודמים לא תוכל להיות, כמובן, אם תהיה עליה עצומה — תהיה בניה גדולה. אבל העליה איננה בממדים הרצויים לנו.

ולכן, מדוע אתה חושב, מבחינת המצפון הסוציאליסטי-טי שלך, שבהקטנה הזאת של המס יש מדיניות למען העשירים? אני חושב שזה צדק, בכלל, במדיניות פיסקלית למצות את מידת הצדק, זה דבר גדול. וצריך גם לשמור על כך.

ניקח את עניין הבניינים. היה בינינו ויכוח גדול בעניין זה. יש בארץ בעלי בתים שבנו בתים והשקיעו בהם את כספם. במשך שנים, עקב חוקים שחוקקו בארץ, חוק הגנת הדייר ועוד, הגיע המצב לידי כך שחלק מבעלי הבתים נהפכו לאנשים שאין להם רווחים מרכושם זה; לא כולם, אבל חלק גדול. יש גם חברי הסתדרות שיש להם איזה בית, השכירו אותו וקיבלו שמונה, עשר או שתים-עשרה לירות בעד חדר, דבר שהביא להתמוטטות מבחינה זו שלא יכלו לשמור על אחזקת הבית, לא היה להם כדאי לתקן את הבית.

היה בינינו ויכוח גדול, ואנחנו קיבלנו את מסקנות ועדת אייזנברג ז"ל, אחר כך את מסקנות ועדת רווחה, ייבדל לחיים ארוכים, שאפשרו העלאת שכר הדירה. היה לנו ויכוח קשה בעניין זה, והכרענו.

יוסף פישר (מפלגת העבודה הישראלית):

האם ידוע לך לכמה פועלים יש מגרשים מעבר לירקון?

שמואל מיקוניס (מק"י):

פועלים בעלי מגרשים, ממש ימות המשיח, חברי-הכנסת פישר.

אשר לתיקון השני בהצעת החוק, המדבר על אי-העלאת מס על המלאי — בסעיף 3 נאמר: „שר האוצר, באישור ועדת הכספים של הכנסת, רשאי לקבוע בתקנות כי בעלי מלאי, או סוגים מסויימים של בעלי מלאי, לא יידרשו לשלם בשנת המס 1967 על מלאי, בדרך כלל או מסוג שנקבע, מס גבוה מהמס שהוטל על מלאי כזה שהיה בבעלותם בשנת המס 1966, והכל בכפוף לתנאים שנקבעו בתקנות”. בדברי ההסבר נאמר, כי „בעקבות המיתון בפעילות הכלכלית בשנת המס 1966 הצטבר בענפי ייצור מסויימים מלאי טובין למעלה מהמקובל בהם, ונמצא שבעל מלאי כזה חייב לשלם מס גבוה מהמקובל בשנים כתקנו, למרות שהיקף העסקים לא גדל”. אך אני מביא טענה שכנגד: במשך הזמן היתה התייקרות מסויימת של המלאי הזה, בעקבות ההתייקרות הכללית. יתר על כן: בתקופה זו חל הפיחות של הלידה הישראלית ובעקבות הפיחות גדל השווי של המלאי ב-17%. ונשאלת השאלה: מדוע צריך להטיל על מלאי זה מס בשיעור של שנת 1966, כאשר במשך הזמן חלה התייקרות כללית מסויימת וגם נעשה פיחות של הלידה הישראלית?

יוצא איפוא כי את בעלי היכולת דווקא משחררים ממס, נותנים להם הקלות, ועושים זאת דווקא בשנת 1968/69, כאשר התקציב לבטחון הוא כל כך גדול. דווקא בשנה כזו מוצאים לנכון להנהיג הקלות במסים לגביהם. וכל זה נובע, כפי שמסבירים לנו, מתוך אותה אוטורייה, שגם בדרך כזו ימשיכו לישראל אנשים מארצות הברית וחוה. לפי דברי חברי-הכנסת בדרך צריך ממש לצאת לקראת אנשים כאלה ולקבל אותם עם מיליוני לירות ביד, — לשלם להם בעד זה שהואילו לבוא לישראל. אני בטוח, שמי שאיננו זקוק לישראל, לא יבוא אליה, אפילו אם יכינו לו דירה בת שלושה חדרים ויפטרו אותו מכל מס, לפי המתוכנן; אפילו אם תתן לו 80% מההשקעה — הוא לא יבוא, אם הוא איננו זקוק לישראל. העם בישראל איננו חייב לשאת בעול של יצירת רמת חיים כזו לאלה הבאים מארצות הרווחה.

אני רואה שבהצעת חוק זו מופיע המשך המדיניות של העשרת העשירים ודלדול העמלים. והיות ואנו מתנגדים למדיניות זו, אציע להחזיר את הצעת החוק לממשלה.

הי"ר א. תלמי:

רשות הדיבור לחברי-הכנסת קרגמן.

ישראל קרגמן (מפלגת העבודה הישראלית):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה. חברי-הכנסת מיקוניס הוא סוציאליסט טוב, קומוניסט; סוציאליסט טוב צריך לשאוף לכך שיעשה צדק עם בני האדם, גם אם הם עשירים וגם אם הם עניים. עשיית צדק — זהו צו מוסרי גדול.

אם נבוא לבחון את הצעת התיקון שהביא שר האוצר, הרי אני חייב לומר לחברי-הכנסת מיקוניס שהוא

השווי של המלאי והוא יהיה בהתאם לשנת 1966, כלומר לפני המיתון — יש בה עשיית צדק. בלי לשנות את דעתי ביחס למס רכוש, שאני רואה בהטלתו דבר חיוני וחשוב, אני חושב שהקלות מסוג זה הן הגיוניות וצודקות, ואני תומך בהן.

הי"ר א. תלמי :

רשות הדיבור לחבר הכנסת שם טוב.

ויקטור שם טוב (מפ"ם) :

גברתי היושבת ראש, כנסת נכבדה. לא שמעתי את כל גאווה של חבר הכנסת מיקוניס, כי לא הייתה באולם, אבל שמעתי את הטון בסוף הנאום. אני רוצה לומר בכל הידידות לחבר הכנסת מיקוניס, שאפילו אם רוצים לבקר את החוק הזה, צריך להוריד את הטון בכמה אוקטאבות. גם אם יש בו נזק כלשהו — ואני חולק על כך — טעות אופטית היא לראות בו דבר המשרת את הקפיטליזם הג' דול ואת ההון הגדול. לכן אין גם צורך לירות בחוק זה בתותחים כבדים, כפי שניסית לעשות זאת הערב, — ואני סה להסביר את הדברים.

לפני כן רוצה אני להדגיש כי הערב קראתי את הסטנוגרמות של הנאומים על חוק מס רכוש כאשר נתקבל לראשונה בכנסת, והתפלאתי לקרוא שכאשר הטלנו מס רכוש, התנהגו ויכוחו בבית זה להשאלה אם מותר בכלל להטיל מס על רכוש. פקפקו בכך וניסו להוכיח שאין בישראל בעלי רכוש, שכולם אביונים, שהחוק רק ירתיע משקיעים ולא יכניס לאוצר אלא פרוטות. ואילו עכשיו, לאור הנסיון מהשנים שעברו, ניתן לסכם — ואני נני יודע אם חבר הכנסת דוד יסכים אתי — שהמס הזה, המס על רכוש, הצדיק את עצמו. אין ספק שהצדיק את עצמו גם מבחינה סוציאלית וגם מבחינה פיסקלית. המס הזה הכניס השנה לאוצר, לפי התקציב, סכום של 200 מיליון לירות נטו. אני מוריד 50 מיליון לירות לקרן פיצויים.

אם יש איזה פגם בחוק מס רכוש מבחינה סוציאלית — אני חושב שיש בו פגם ושצריך לתקן הרבה דברים בו, ואני מקווה שהממשלה תביא לכנסת הצעת תיקונים — הרי הפגם הוא שעל רכוש גדול מטילים מעט מדי, ואילו על רכוש קטן מטילים יותר מדי.

שמואל מיקוניס (מק"י) :

זאת טענתי. חבל שלא שמעת את דברי.

ויקטור שם טוב (מפ"ם) :

על זה אפשר להתווכח. אבל אני רוצה לומר לך, חבר הכנסת מיקוניס, שהחוק הנידון, שאיננו אלא חוק את שעה בלבד, בא לתקן דווקא בעניין זה, ואגיד גם במה הוא בא לתקן.

אשר לבניינים עירוניים, אם תבקש מאגף מס הרכוש שיתנו לך פירוט ממי גובים אצלנו מס רכוש, תראה שה חלק הגדול של הכסף בא מבעלי רכוש" שהם לא יותר מאשר בעלים על דירת המגורים שלהם, וזה הכל. ואם באים לקבוע כאן שאנשים אלה לא ישלמו לשנת המס 1967 אף פרוטה אחת יותר מאשר שילמו בשנה הקודמת, יש בזה דבר חיובי שצריך לתמוך בו. אתה מתקומם אולי נגד הכוונה בחוק לא להעלות השנה את מס הרכוש על מבנים לתעשייה. אני מוכרח לגלות כאן כי היו תקופות

עכשיו בא החוק הזה ואומר: מכיוון שמשם רכוש בניו ביסודו על שכירות, על שכר דירה צפוי כפול עשרים חמש — זאת היא הנוסחה; ומכיוון שאת שכר הדין, עקב החלטות ועדת רווח, אפשר היה להעלות באופן חוקי — ניתנה האפשרות הזאת לבעלי הבתים, לא קפיטליסטים גדולים, חבר הכנסת מיקוניס. אילו לא בא התיקון הזה, המקפא את קביעת החישוב במס רכוש, היינו מקבלים חזרה את מה שנתנו להם בעקבות המלצות ועדת רווח, על ידי הגדלת המס שבאופן אוטומטי צריך לגדול, כי החישוב של מס רכוש בנוי על גובה השכירות.

אם רצינו לעשות זאת והסכמנו למסקנות ועדת רווח — האם זה איננו צדק? אילמלא בא התיקון הזה, היית למעשה מבטל את כל ההסכמה שלנו למסקנות ועדת רווח.

אני רוצה להתייחס לדברי חבר הכנסת דוד בעניין המלאי. הוא נגע באיזה דבר עיוני תיאורטי, אם בכלל צריך להיות מס על מלאי. אני חושב שכן. מלאי הוא רכוש. אנב, חבר הכנסת דוד, מס על מלאי כולל בתוכו ביטוח, כ-40%. בתקופת חירום כפי שהייתה, זו החזרה של מאה אחוז של ערך הרכוש שהלך לאיבוד. אבל באופן רגיל ולא בתקופת חירום יש כאן ביטוח של המלאי, של 40%. אני טוען שמלאי הוא רכוש, ואנחנו לא ביטלנו מס רכוש. אני בעד זה שנבטל מס רכוש, יש להם הצדקה. השאלה היא מה ממדי המס, מה גובהו.

אבל פה קרה דבר מעניין, חבר הכנסת מיקוניס, שאולי אתה, לפי מצפונך הסוציאליסטי, תסכים אתי לגבי. אם יש מלאי שאין אפשרות למכור אותו משום שיש תקופת מיתון, והוא גדל, או שאיננו יכול להשתמש בו והוא גדל — יוצא שצריך לשלם יותר מסים בעד המלאי הזה שאיננו משתמש בו. בדרך כלל הפעילות הכלכלית של משק, של מפעל כלשהו — קפיטליסטי, הסתדרותי או ממלכתי — איננה מתבטאת בהחזקת מלאי, אלא בשימוש בו, על מנת להפוך אותו למוצר שאפשר יהיה למכור. כי הם מתווספים ערך ורווח. אבל נניח שבעל המלאי איננו יכול למכור את המלאי בגלל המיתון. אז יוצא שככל שרע לו יותר מבחינה משקית — צריך לשלם יותר מסים. אין בזה הגיון.

שמואל מיקוניס (מק"י) :

בינתיים היה פיתוח.

ישראל קרגמן (מפלגת העבודה הישראלית) :

נכון, אבל בעניין המלאי לא קרה דבר.

אתה יכול לטעון: איננו מייצג פה לא את התעשייה ולא את הסוחר. אבל הרי צריך לקנות מלאי למען הייצור וצריך לשלם יותר, כי חומר הגלם התייקר, יש פה מכס ועוד, ובמידה מסויימת הוא התייקר. ובכן, ההקלה הזאת יש בה עשיית צדק כלכלי ויש לקבל זאת. או שאתה דו"צה בכלל ללכת בדרך של הלאמה מוחלטת, אז תלאים את הכל. אבל גם כשתלאים את הכל, תתעורר אותה שאלה גם במשק המולאם, שאף הוא צריך להיות בנוי על יסוד רווחי מסויים, גם אם הרווח הולך לטובת הכלל או לטובת הציבור העובד במפעל. גם אז מתעוררת השאלה — בתעשייה הסתדרותית, ממלכתית, מולאמת, וגם כמו בתעשייה הפרטית.

משום כך ההצעה שהביא שר האוצר, שהחישוב יהיה

חוק. חבר-הכנסת בדר אמר בגשימה אחת, שהוא אינו יודע אם צריך היה להוריד מסים, אבל שהמס על מלאי איננו טוב מעיקרו. שני הדברים הם תרתי דסתרי; או שהדבר הראשון הוא הנכון, או הדבר השני. אגב, חבר-הכנסת בדר שמע בוודאי שבדברי על תקציב המדינה לפני מספר שבועות אמרתי שאנחנו עומדים להציע להפחית מס רכוש על מלאי של יצרנים מ-1.2% ל-0.8% בתקציב של שנת 1968/69, וזוהי הפחתה בשליש.

ביקשתי גם מהמונה על הכנסות המדינה לערוך מחקר בסוגיית מס רכוש על מלאי, כי העניין הוא באמת מסובך, וכבר הסביר זאת חבר-הכנסת שם-טוב, ואינני רוצה לחזור על הדבר.

עניין המלאי העונתי יוסדר בתקנות, כדי להביא לשוויון בין אלה המחזיקים מלאי לתקופה ארוכה ואלה המחזיקים מלאי לתקופה קצרה. צריך כנראה להיות בזה איזוה שוני.

נדמה לי שחבר-הכנסת שוסטק דיבר על מגרשים מתוך אי-הבנה, כי התוק הזה אינו מדבר על מגרשים. תוך שבוע או שבועיים נביא הצעת חוק בעניין מגרשים, וזיה לשמחה בשעתה. נדון אז על המגרשים.

אני רוצה להזכיר עוד — וכבר אמר את הדבר גם חבר-הכנסת קרגמן — דבר הראוי להדגשה מיוחדת. ממס הרכוש משתלם ביטוח נזקי מלחמה. אחרי מלחמת ששת הימים החלטנו לשלם אחרונים על הנזקים. אין אני צריך להתנבא, אני רוצה רק לומר כי מה שאירע בקיץ האחרון מוכיח שהמס הזה אינו נכנס רק לקופת הממשלה, אלא מהווה ביטוח הדדי.

אני יודע שקיימת בעיה של מגרשים מוקפאים, אבל מדוע נדבר על זה עכשיו? הרי העניין יגיע עוד ממילא, כאמור, לדיון.

אני רוצה לומר בהודמנות זו לחבר-הכנסת שוסטק, שאי-אפשר לגהל מדיניות פיסקלית על בסיס סיפור זה או אחר המתפרסם בעתון ביום זה או אחר. הסיפור כשל-עצמו יכול להיות נכון. אבל לא הייתי מייצע ללמוד ממנו על כל העניין. וחבר-הכנסת שוסטק מתבסס מדי פעם בפעם על הכתוב בעתונים. אתה הצעת שניתן אמנטיה או חנינה לאלה שלא שילמו את המס. אתה מציע שהחוטא, שלא שילם את המס, יהיה נשכר. הצעתך השניה היא שישלם את המס במשך עשר שנים ללא הצמדה וללא ריבית. אינני צריך להוכיח, על-פי מס שקיים ביש-ראל, שערך הכסף יורד. יש ויכוח מהו ערך הדולר היום ומה היה ערכו לפני שנים. כי האינפלציה זוחלת בכל הארצות בעולם, גם בחזקות ביותר. מדוע יהיה החוטא נשכר? ייתכן שהוא חייב בתשלום קנס, כי לא כל המגרשים ערכם ירד.

לא שמעתי את הטון של דברי חבר-הכנסת מיקוניס, אבל לא הטון חשוב. אלא התוכן. אני רוצה לשאול אותו: האם הקפאת מס רכוש על דירה של פועל היא הקלה לשכבות הרכושניות? בישראל יש מאות אלפי עובדים שיש להם דירות. אנו נתנו להם הקלה, שלצורך מס ההכנסה לא יחושב כאילו הם מקבלים שכר דירה מדירתם. בזה יש תשובה גם להערתו של חבר-הכנסת שם-טוב.

שמואל מיקוניס (מק"י):

אני עניתי על שאלתך. דיברתי על הבחנה בין בעל רכוש לבין בעל רכוש.

שבהן הייתי מוכן לתת תעשייה הקלות על חשבון האוצר של הממשלה, כדי להקטין את הוצאות הייצור, ולתת לה תמריצים שונים ורבים, ועל-ידי כך להציל למשל את תשלום תוספת הויקר לפועלים והעלות השכר המגיעה להם בהתאם לפריץ ולתפוקה. ואם כולם רוצים להקל השנה מפני ששנת 1967 היתה שנה קשה, והמדובר הוא רק בשנת 1967, יש לקבל זאת. לפני המלחמה בוודאי היינו מעוניינים בכך שיהיה מלאי גדול יותר. אני מכיר משקים חקלאיים שדאגו לכך שיהיה להם מלאי גדול יותר, הן לצורך אספקה לאוכלוסיה והן כדי לרכוש אמצעי-עזר. אין אנחנו יכולים להעניש אותם עכשיו על שהחזיקו מלאי גדול; איננו יכולים להטיל עליהם מס גדול יותר. ואין ענין צרה בכך שלדים יימצא איזה קפיטליסט פרטי שגם הוא לא ישלם יותר מס על רכושו ב-1967. וכאמור, המדובר הוא בשנת 1967 בלבד. בשנה הבאה ישלם.

ואם יש כאן עוול גדול שצריך לתקנו — ובקשר לכך יש לי משאלה אל שר האוצר —, הרי זה מתייחס לבעלי רכוש שהרכוש הבלעדי שלהם הוא דירת מגורים, ודירת המגורים שלהם בלבד. כוונתי לאדם שפרט לדירה שבה הוא גר אין לו דבר, ולכן אני רואה עוול בהטלת מס רכוש על אדם כזה. פרט לחלק קטן של העם, עשירים הרוכשים את דירותיהם במזומנים, איש העם ההולך לר-כוש דירה יכול לשלם בעדה רק סכום מסוים במזומן, וגם לגיוס סכום זה הוא פונה אל הבנק ומקבל חלק מהכסף כהלוואה, ואחר-כך הוא מקבל גם משכנתה על הבית. אם נבדוק את הדבר, נמצא שרוב האנשים בשיכונים הציבוריים הם בעלי דירה שארבע חמישיות ממחירה הם חייבים לבנקים. איזה בעל רכוש הוא אדם כזה? כיצד ישלם מס רכוש על דירה כזאת?

אם יש לתקן כאן איזה דבר שהוא, — ואני חושב שיש, ואף אציע זאת — הרי זה להבטיח שאדם שרכושו היא דירת מגורים ואין לו רכוש נוסף פרט לדירת מגורים, לא ישלם מס רכוש על הדירה הזאת, לפחות במשך תקופה של מספר שנים, עד שיירד ממנו עול החובות או חלק ממנו. עניין זה טעון באמת תיקון. אך גם ההקלות הניתנת בחוק הנידון הן מחויבות המציאות, ויש לקבל אותן.

הי"ר א. תלמי:

רשות הדיבור לשר האוצר, לתשובה.

שר-האוצר פ. ספיר:

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה. אמרתי כבר בפ-תח דברי שאינני מביא שום הצעות שלא במסגרת הצעת התקציב שלנו לשנת 1968/69. חזרתי ופירטתי את כל המסים, ועל-פי בקשתו או דרישתו של יושב-ראש הכנסת קראתי פרטי הפרטים של ההקלות והשינויים, והתנהל ויכוח שנמשך שתיים-עשרה או שלוש-עשרה שעות. יש מתווכחים ששכחו שהם דיברו על זה רק לפני שבועיים, בין לטוב ובין לרע, ואם בחרו לדבר על נושאים אחרים, מדוע צריך להתחיל מחדש בוויכוח הכללי?

נאמרו כאן כמה דברים על ידי חבר-הכנסת קרגמן וחבר-הכנסת שם-טוב בתשובה לדברי המבקרים. אני רוצה להגיד לחבר-הכנסת בדר, כי אני לא בטוח אם אמרתי שאנחנו יכולים לתת הנחות. אבל אני שומע וחוזר ושומע שזה יכול להביא עליה מארצות הרווחה. ואני חושב את העליה כעניין מרכזי לא פחות מעניין הבט-

חוברת י"ג, ישיבה רמ"ד, כ"ב טבת תשכ"ח (23 ינואר 1968)
 — חוק מס רכוש וקרן פיצויים (הוראת שעה) (פ. ספיר, תלמי, טיאר) —

שרי האוצר פ. ספיר :

לצורך הבחנה בין בעל רכוש לבין בעל רכוש קיים מס הכנסה. יש אצלנו פרוגרסיה במסים, שהחלש משלם פחות מהחזק. אולי אין זה מספיק. כאשר המדינה תהיה חזקה יותר, תגדל הפרגרסיה.

חברי הכנסת מיקונים גם הוא דיבר על מגרשים. אבל הוא בוודאי שמע, כפי שכולנו שמענו, שגם לפועלים יש מגרשים, בהם השקיעו חסכוניותיהם. העניין אינו כל כך פשוט כפי שמישהו רוצה להציג אותו, כדי להוכיח שאנו הולכים להטיל עול נוסף על החלשים ולהקל על החזקים. כאשר יובא חוק מס רכוש, הממזג מס רכוש ממשלתי ומס רכוש עירוני, תהיה הזדמנות לחברי הכנסת לדבר על גטל המס.

כאמור, הצעת חוק זו היא חלק מהתקציב שאושר בקריאה ראשונה, ואני מניח שאחרי הדיון בוועדת הכספים יובא לאישור בקריאה שניה ושלישית. אני מבקש להעביר הצעת חוק זו לוועדת הכספים.

היו"ר א. תלמי :

אנו עוברים להצבעה. לפנינו שתי הצעות: הצעת חברי הכנסת מיקונים — להחזיר את הצעת החוק לממ-

שלה; והצעת שר האוצר — להעביר את הצעת החוק לוועדת הכספים.

ה צ ב ע ה

ההצעה להחזיר את הצעת החוק לממשלה לא נתקבלה.

ההצעה להעביר את הצעת החוק לוועדת הכספים נתקבלה.

היו"ר א. תלמי :

חברי הכנסת, תם סדר-היום. הישיבה הבאה — מחר בשעה 12.30. ישיבה זו נעולה.

אברהם טיאר (המרכז החופשי) :

ביקשתי למסור הודעה אישית.

היו"ר א. תלמי :

חברי הכנסת טיאר, לפי התקנון חייב יושב-ראש הישיבה לראות את ההודעה האישית, לקרוא בה כדי לאשר אותה. ברגע שרציתי להודיע שהישיבה נעולה, הוגשה לי ההודעה. עם כל רצוני להיענות לבקשתך, אינני יכולה לנהוג שלא בהתאם לתקנון.

הישיבה ננעלה בשעה 20.15.